Vangheli Spiridon

ANUL 2013 – ANUL SPIRIDON VANGHELI

Prozator, traducător, poet şi editor

Spiridon Vangheli s-a născut în satul Grinăuți, judetul Bălți la 14 iunie 1932. În satul natal absolveşte şcoala primară. Iar mai apoi în comuna Pelenia şi oraşul Bălți îşi face următoarele clase.

- 1955 – Absolveşte Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic *Ion Creangă* din Chişinău;
- 1957 – Lucrează ca profesor şcolar la Şcoala medie din satul Năpădeni;
- 1960 – Revine la Chişinău în calitate de redactor la editurile “Cartea Moldovenească” şi “Lumina”.

DEBUT

- 1962 – „În țara fluturilor”
- 1963 – „Soarele”, „Pe lume”
- 1964 – „Băiețelul din coliba albastră”
- 1966 – „Balade”
- 1967 – „Isprăvile lui Guguță”
- 1971 – „Ministrul bunelului”

2013 – ANUL SPIRIDON VANGHELI

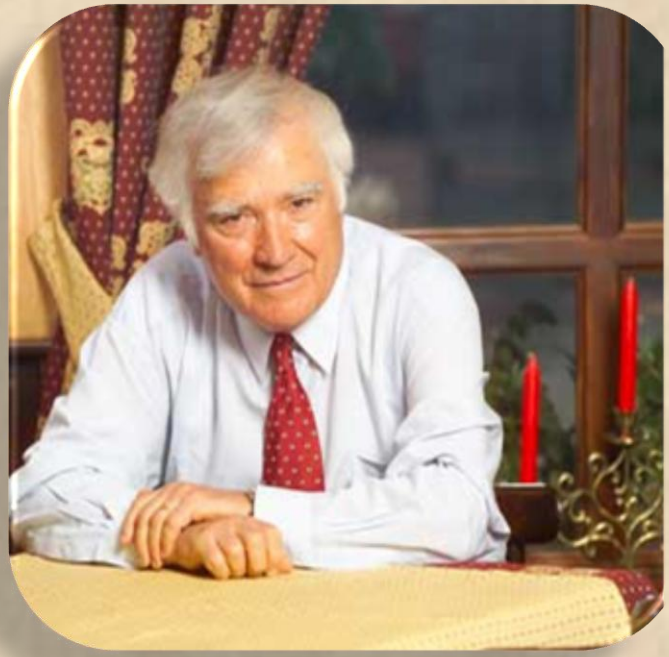

„Scriitorul e un fel de albină care adună nectarul din mii de flori. Cartea e casa cea mare a sufletului celui care o scrie şi zestrea care împodobeşte casa ce nu poți s-o faci într-o noapte, în casa aceasta vor veni mulți cititori şi fiecare trebuie să se aleagă cu ceva.”

Spiridon Vangheli

http://ziar.jurnal.md/2012/02/10/spiridon-vangheli-unul-dintre-cei-184-de-candidati-la-premiul-astrid-lindgren-nominalizare/

MERITE

- 1964 – Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova;
- 1968 – Consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, timp de 25 de ani conduce Secția literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor;
- 1982 – Maestru Emerit al Artei;
- 1991 – Preşedinte al Centrului PEN din Moldova;

http://www.vipmagazin.md/profil/Spiridon_VANGHELI/

Distincții

- **1974 - Diploma Internațională de Onoare Andersen pentru cartea "*Ministrul bunelului* " la Rio de Janeiro;**

- **1980 - Premiul de Stat al Moldovei pentru cartea „*Guguță – căpitan de corabie*";**

- **1982 - Ministerul Învățământului din Moldova pentru „*Steaua lui Ciuboțel*";**

- **1988 - Premiul de Stat al URSS;**

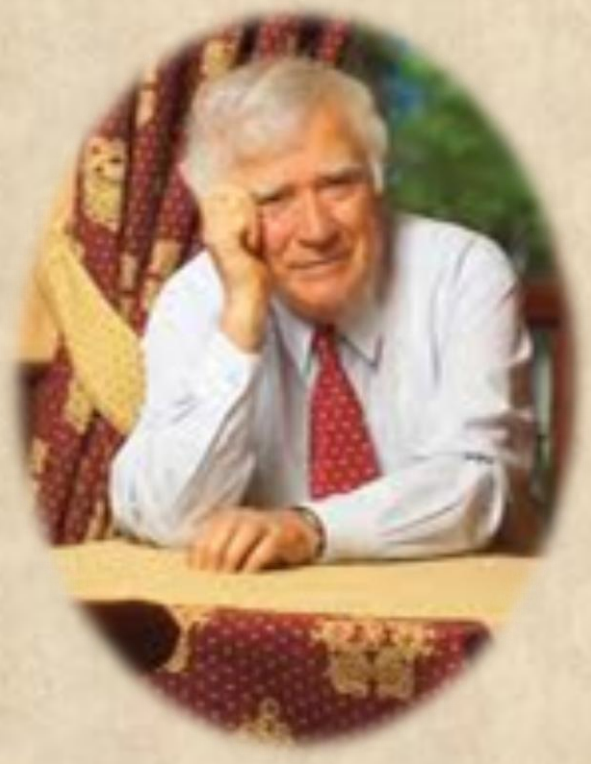

- **1995 – Premiul *Carte – eveniment al Salonului Național de Carte* de la Chişinău pentru *“Guguță şi prietenii săi”*;**

- **1995 – Premiul acordat de Centrul Cultural Francez din Iaşi pentru cartea *“Carte frumoasă – cinste cui te-a scris”*;**

- **1996 – Premiul “*Ion Creangă* “ al Academiei Române;**

Scriitorul Spiridon Vangheli primeste Premiul "*Ion Creanga*” http://www.bncreanga.md/scp/Foto_2007.html

- **1997 – Premiul *Simpatia copiilor* la Salonul Internațional de Carte pentru copii de la Chişinău pentru „ *Guguță şi prietenii săi”*;**

- **2000 – Premiile *Cartea anului* şi *Simpatia copiilor* pentru volumul „ *Tatăl lui Guguță când era mic”*, acordate în cadrul Salonul ediția a IV – a;**

- **2000 – Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România;**

- **2012 – Medalia de aur OMPI „ *Pentru Creativitate*”**

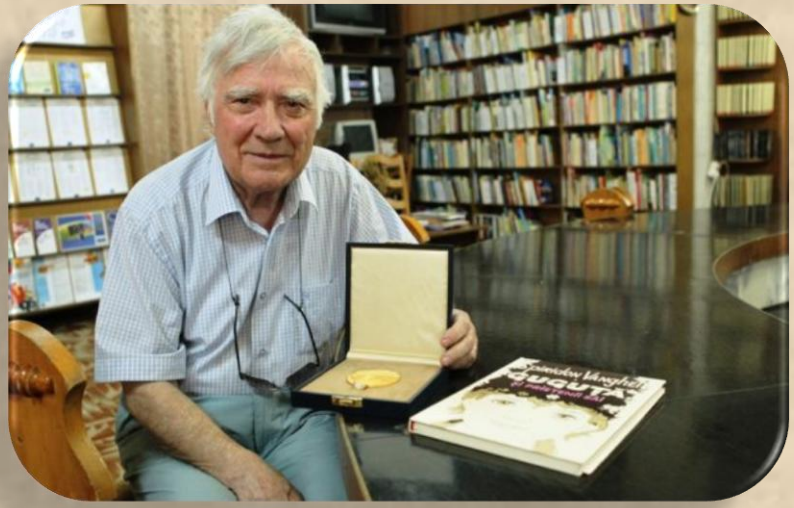

„O minunată calitate a cărților semnate de Spiridon Vangheli este frumusețea, plasticitatea şi bogăția limbii... Opera marelui scriitor este un manual de română din care copiii noştri, ca şi din opera genialului humuleştean, învață să vorbească, să simtă şi să cugete româneşte.“

Grigore Vieru

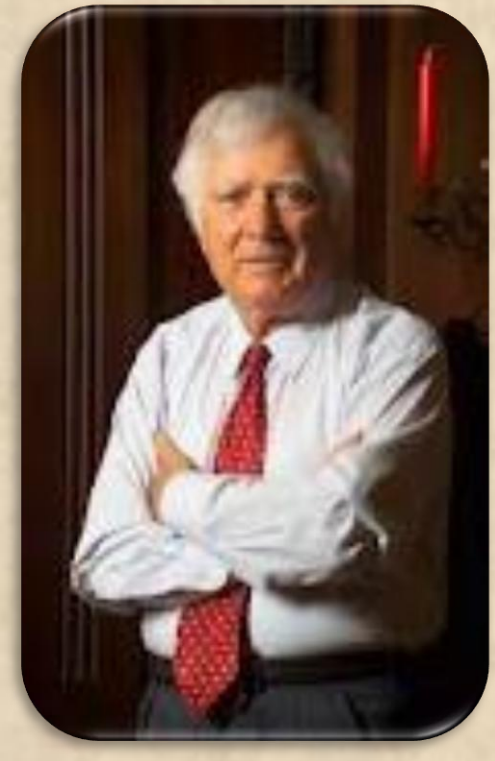

OPERA

С. ВАНГЕЛИ
ВІН
ЦАРА
ФЛУТУРИЛОР

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
Бэецелул
дин колиба
албастрэ

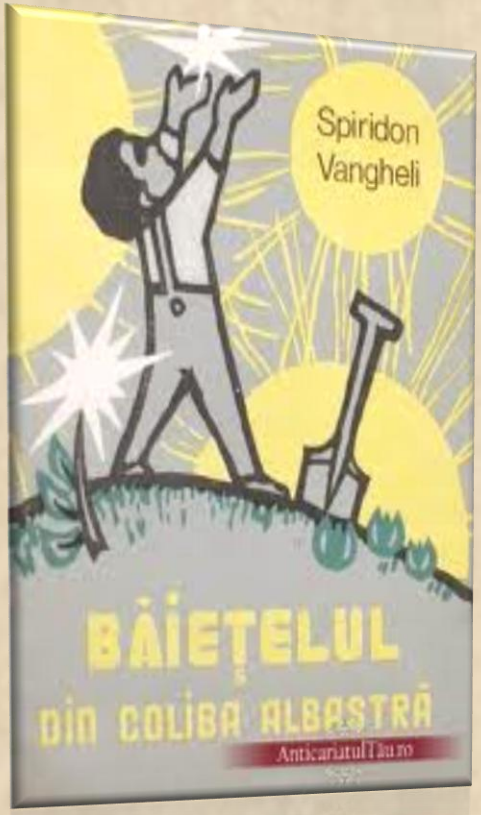
Spiridon
Vangheli
BĂIEȚELUL
DIN COLIBA ALBASTRĂ
AnticariatulTau.ro

БАЛАДЕ
СПИРИДОН ВАНГЕЛИ

SPIRIDON VANGHELI
ISPRĂVILE LUI GUGUȚĂ

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
Министрул бунелулуй

колумб
ын
аустралия
Спиридон Вангели

Спиридон Вангели
Исай Кырму

Спиридон Вангели
Мош
Жерилий

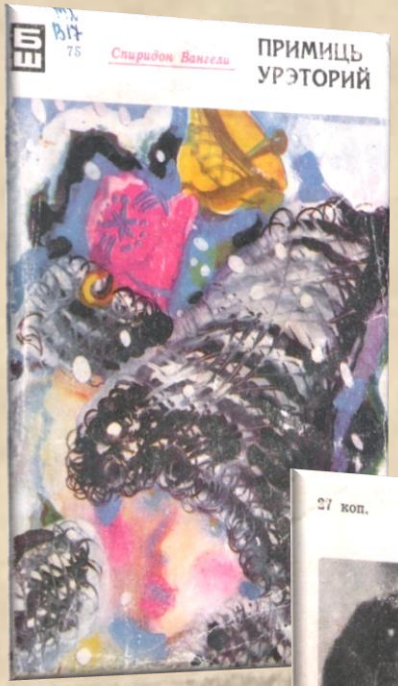
Спиридон Вангели
ПРИМИЦЬ УРЭТОРИЙ

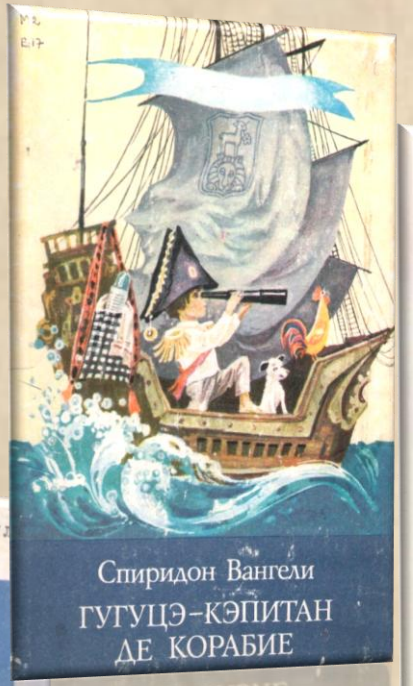
Спиридон Вангели
ГУГУЦЭ-КЭПИТАН ДЕ КОРАБИЕ

Спиридон Вангели
ГУГУЦЭ-КЭПИТАН ДЕ КОРАБИЕ
Десене де Игор ВИЕРУ
Едитура «Литература артистикэ», Кишинэу 19

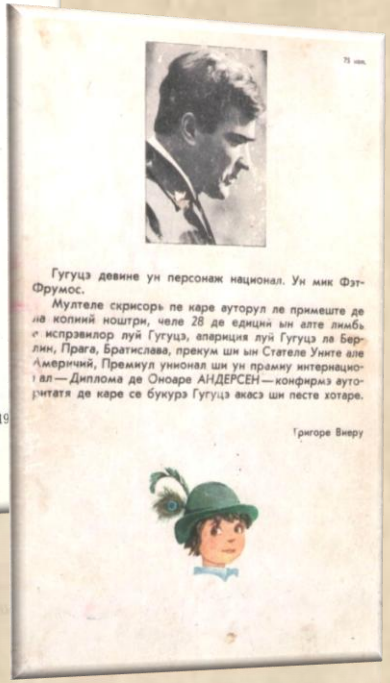
Гугуцэ девине ун персонаж национал. Ун мик Фэт-Фрумос.
Мултеле скрисорь пе каре ауторул ле примеште де ла копиий ноштри, челе 28 де едиций ын алте лимбь е испрэвилор луй Гугуцэ, апарицие луй Гугуцэ ла Берлин, Прага, Братислава, прекум шй ын Стателе Унite але Америчий, Премиул унional шй ун прамму интернационал — Диплома де Оноаре АНДЕРСЕН — конфирмэ ауторитатя де каре се букурэ Гугуцэ акасэ шй песте хотаре.
Григоре Виеру

27 коп.
БИБЛИОТЕКА ШКОЛАРУЛ
Спиридон Вангели
Гугуцэ девине ун персонаж национал. Ун мик Фэт-Фрумос.
Мултеле скрисорь пе каре ауторул ле примеште де ла копиий ноштри, челе песте 20 де едиций ын алте лимбь а испрэвилор луй Гугуцэ, премиул унионал шй ун премиу интернационал — Диплома де оноаре Андерсен — конфирмэ ауторитатя де каре се букурэ Гугуцэ акасэ шй песте хотаре.
ГРИГОРЕ ВИЕРУ
Едитура „Лумина"

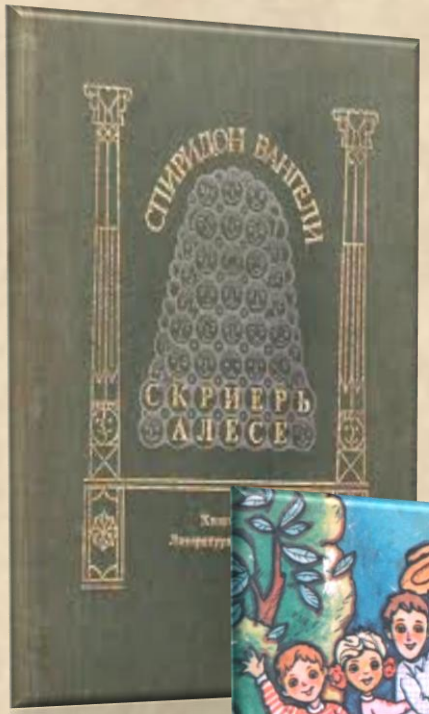
СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
СКРИЕРЬ АЛЕСЕ

Спиридон Вангели
КАЛУЛ КУ ОКЬ АЛБАШТРИ

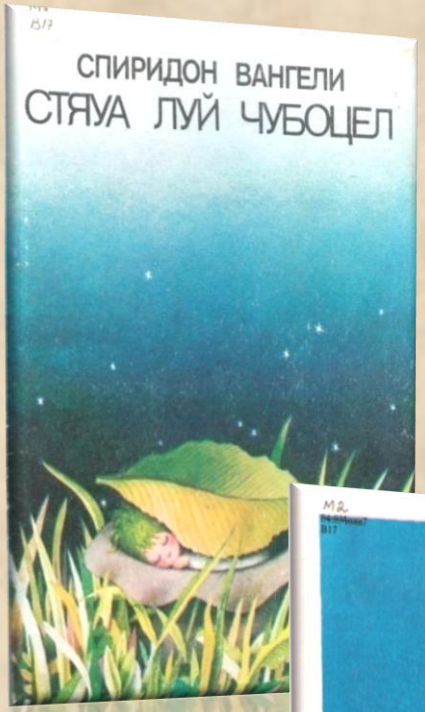
СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
СТЯУА ЛУЙ ЧУБОЦЕЛ

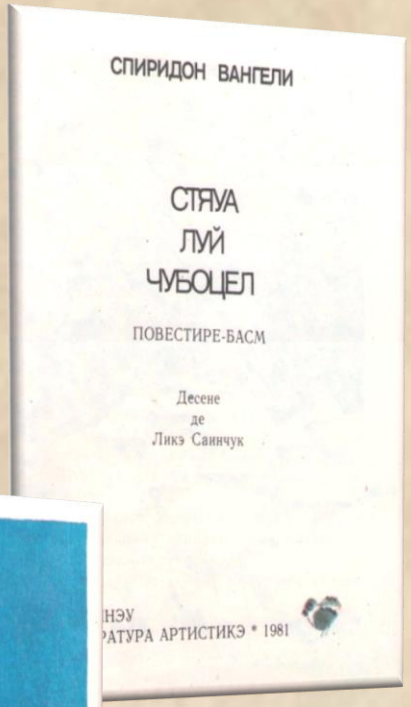
СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
СТЯУА
ЛУЙ
ЧУБОЦЕЛ
ПОВЕСТИРЕ-БАСМ
Десене
де
Ликэ Саинчук
ЛИТЕРАТУРА АРТИСТИКЭ * 1981

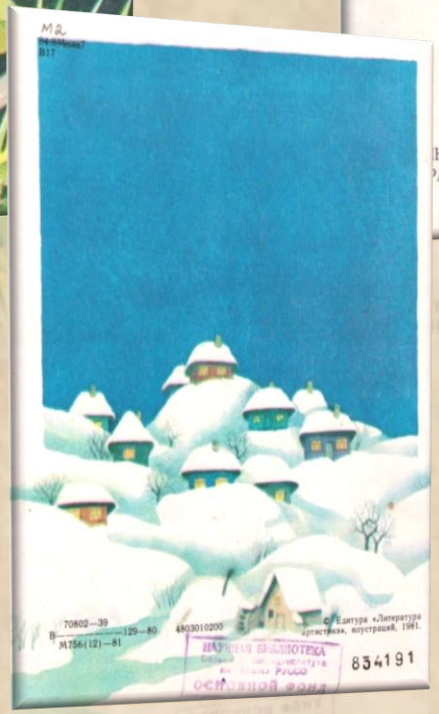
834191

Спиридон Вангели
ПРИВИГЕТОАРЯ

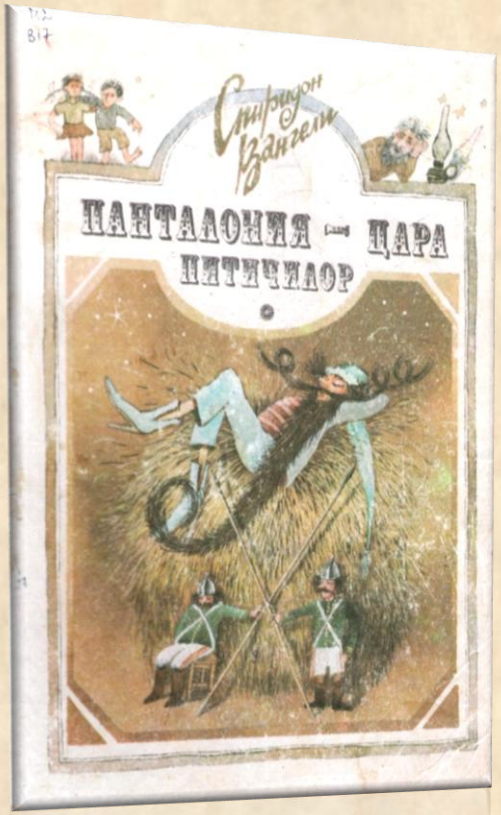
Спиридон Вангели
ПАНТАЛОНИЯ — ЦАРА ПИТИЧИАОР

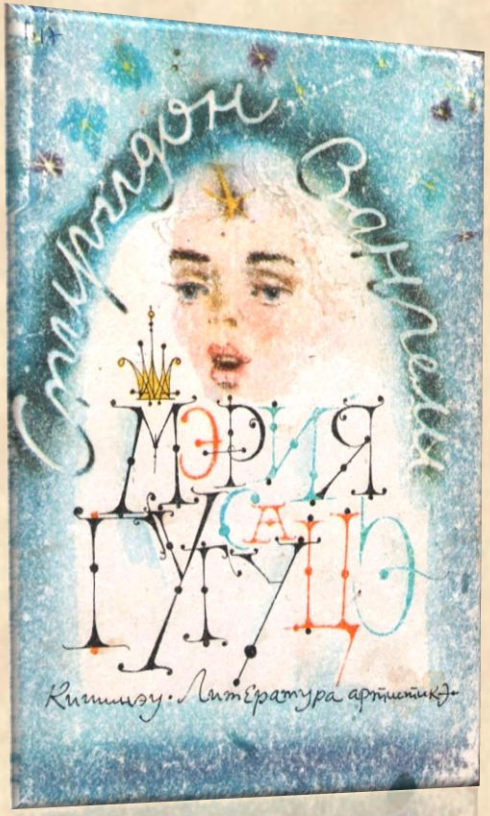
Спиридон Вангели
МЭРИЯ ГУГУЦЭ
Кишинэу · Литературэ артистикэ

„Obținem, prin Guguță cea mai strălucită izbândă a scrisului nostru modern pentru copii. Guguță e un Făt-Frumos al nostru. Ciubețel, Grăia-Singur, Titirică... sînt, ca şi Guguță, expresia copilăriei adevărate, nefalsificate literar, purtătoare a frumosului şi a libertății interioare... lată de ce opera acestui mare scriitor pentru copii va fi mereu şi cu acelaşi nestins interes citită şi de copii, şi de omul matur. “

Grigore Vieru

SPIRIDON VANGHELI
ISPRĂVILE LUI GUGUȚĂ

СПИРИДОН
ВАНГЕЛИ
ГУГУЦЭ
ШИ
ПРИЕТЕНИИ
СЭИ

Spiridon Vangheli
GUGUȚĂ
ȘI PRIETENII SĂI

Spiridon Vangheli
GUGUȚĂ
ȘI PRIETENII SĂI

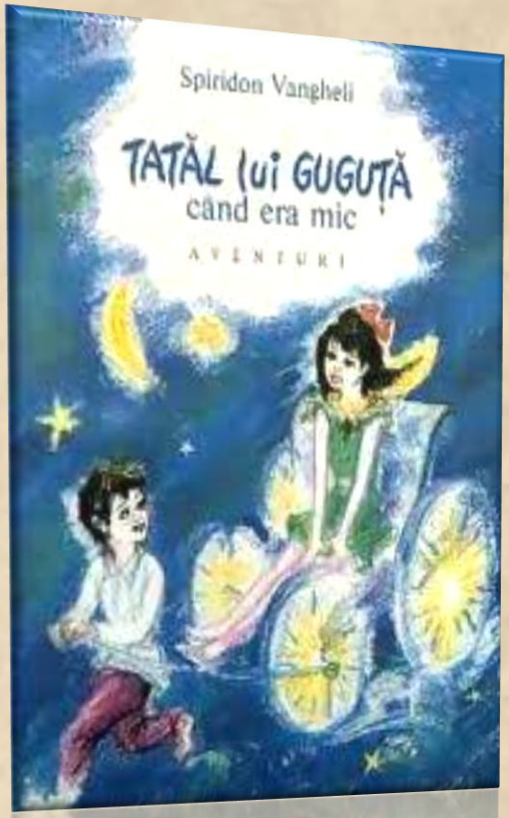
Spiridon Vangheli
TATĂL lui GUGUȚĂ
când era mic
AVENTURI

Spiridon Vangheli
Copii
în cătușele
Siberiei

Spiridon Vangheli
CARTE DE CITIRE
ȘI GÎNDIRE
I
Cartea întîi

Opera scriitorului a fost tradusă în peste 40 de limbi ale lumii şi editată la Berlin, Boston, Helsinki, Kiev, Riga, Moscova, Praga, Sofia, Tokyo ş. a. (68 de țări)

http://www.timpul.md/articol/scriitorul-spiridon-vangheli-vad-in-dorin-chirtoaca-un-om-de-caracter-23465.html

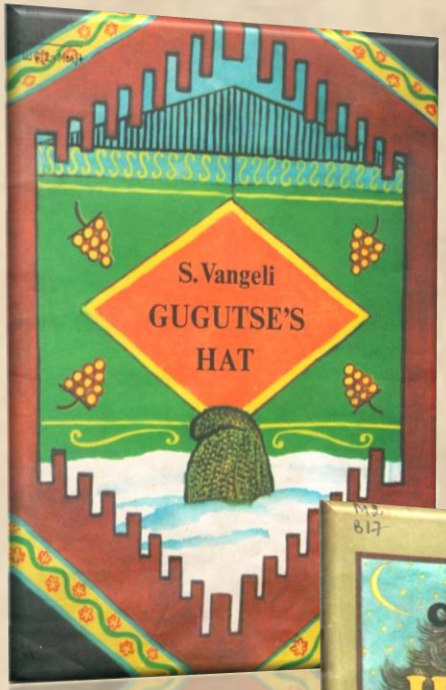
S. Vangeli
GUGUTSE'S
HAT

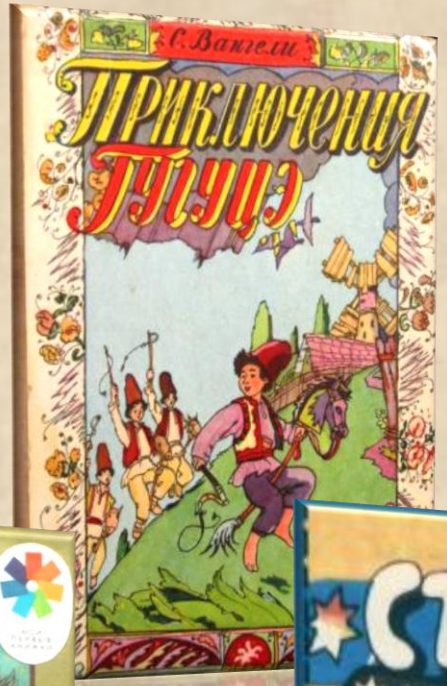
С. Вангели
Приключения
Гугуцэ

Спиридон
Вангели
Дедушкин
министр

Спиридон
Вангели
Шапка
Гугуцэ
Издательство
«Детская литература»

Стихи
молдавских
поэтов

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
ГУГУЦЭ И ЕГО ДРУЗЬЯ

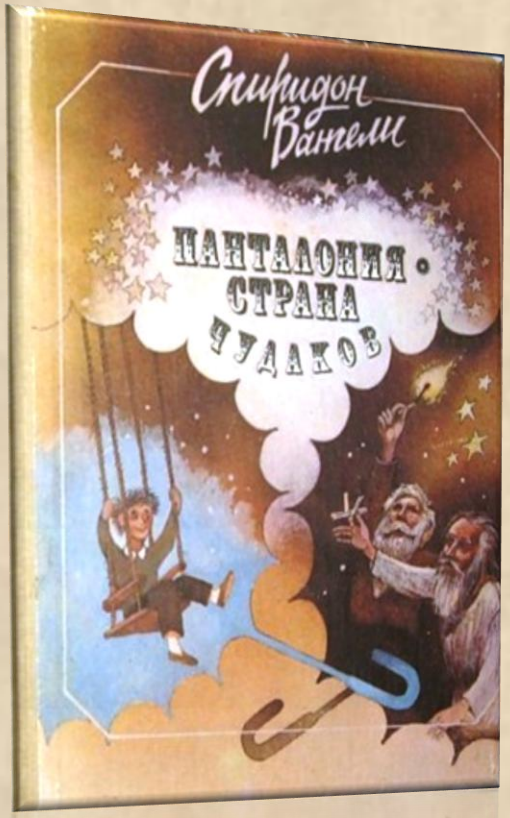
Спиридон Вангели
ПАНТАЛОНИЯ • СТРАНА ЧУДАКОВ

САМЫЕ КРАСИВЫЕ ЦВЕТЫ

Спиридон Вангел
Приключения
Гугуцэ

Спиридон Вангели
ЧУБО ИЗ СЕЛА ТУРТУРИКА

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
ПАРТА
ГУГУЦЭ
РИСУНКИ Г. КОПТЕЛОВОЙ

Grigore Vieru împreună cu Spiridon Vangheli lucrînd la Abecedar

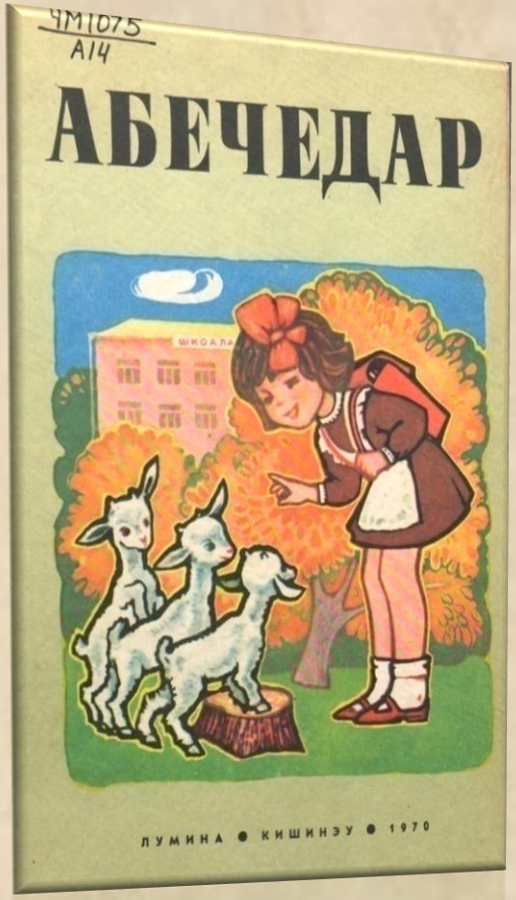
АБЕЧЕДАР
ЛУМИНА ● КИШИНЭУ ● 1970

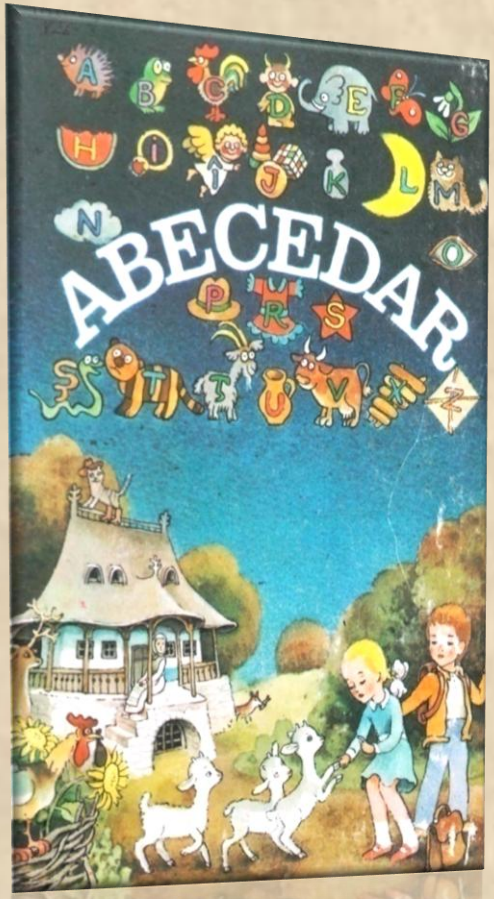
ABECEDAR

ГРИГОРЕ ВИЕРУ
СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
КОДРУЛЕ, КОДРУЦУЛЕ

„Scrisul lui Spiridon Vangheli nu copie viața, ci mai degrabă viața e predispusă să copie ceea ce se întâmplă în cărțile sale. Aproape fiecare sat din Moldova are azi un Guguță, iar pe ici-colo şi câte un Titirică, un Ciubețel... Cărțile scriitorului sunt ca nişte corăbii care scot copiii în larg, ca să se întoarcă apoi după alți copii”.

Nicolae Dabija

SPIRIDON VANGHELI - TRADUCĂTOR

Cufărul

(Din înțelepciunea arabă)

Cică omul acela era bogat de i-a mers vestea și avea trei feciori. Cînd i-au ajuns bătrînețele, ce-i dă în gînd? Își cheamă feciorii și le spune:

– Tot ce am agonisit o viață, vă dau vouă. Alta nu vă cer în loc decît să trăiesc pe lîngă voi în pace și voie bună.

– Bine, tată, s-au bucurat feciorii și au hotărît să-l ia cu rîndul: o lună unul, o lună altul.

N-a trecut însă mult și nurorile au dat de greu. «Cui îi trebuie un bătrîn bolnav?» se văicăreau ele și hai să-l mustre la tot pasul. Da într-o zi le-au trîntit-o verde în ochi feciorilor: «Dacă nu-l luați de pe capul nostru, lepădăm casa!»

Băieții, slabi de înger, îl duc pe tatăl lor la o moschee și-l lasă acolo. Cînd vede una ca asta, prinde a plînge bătrînul, dar era prea tîrziu.

Și iată că într-o zi dă peste el un prieten vechi și-l întreabă ce-a pățit. Aflînd istoria, omul acela îi spune: «Nu-ți fă inimă rea, gîndim noi ac de cojocul lor».

Grăind așa, dă fuga la piață și, cumpărînd un cufăr de lemn, îl aduce moșului.

– Cînd vei dormi, să-l pui la căpătîi. Tot colo lasă pe mine, îi spune. Apoi omul acela se duce drept la feciorii lui:

– Măi băieți, îi ia el cu nepusă masă, dar știți voi că tatăl vostru are un cufăr pe care îl ține la căpătîi și-l păzește ca pe ochii din cap? «Am casă, îi zic, pot să te ajut, lasă-l în grija mea, n-o să umblu în el, auzi Allah». El n-a vrut să mi-l dea: «În cufărul ăsta, mi-a spus la ureche, am o comoară, unul Allah îi știe prețul. Așa că nu mă despart de cufăr cît voi sufla!»

Spiridon VANGHELI

Charlie Chaplin* cînd era de seama ta și mai mare

(Fragmente din CARTE DE CITIRE ȘI GÎNDIRE)

Prima apariție pe scenă

Mama lui Charlie Chaplin era o actriță cunoscută, dansa și cînta cîntece vesele în teatrele din Londra.

Odată ea l-a luat la teatru și pe Charlie, să fi avut vreo cinci ani pe atunci. Era teatrul unde se adunau, ca de obicei, marinarii. Micul Charlie ședea după cortină, iar mama cînta pe scenă. Și cum o durea gîtul în seara aceea, deodată pierdu vocea. Mama fugi de pe scenă și se ascunse după cortină, acoperindu-și fața cu mîinile. În clipa asta apăru directorul teatrului înfuriat:

– Marș pe scenă! răcni el. Cum nu vi-i rușine, nu vedeți că oamenii vă așteaptă?!

Charlie nu înțelegea ce se întîmplă.

– Așa, va să zică? Își ieși cu totul din fire directorul. Nu mai puteți cînta? Pentru banii pe care vi-i dau, să cînte dar băiețelul dumitale! E acela care ziceai că poate și să cînte? și-l împinse pe scenă.

Charlie nu-și pierdu cumpătul, puse mîinile în șolduri și-i zise un cîntec vesel, pe care îl cînta acasă cînd veneau prietenele mamei.

Nu era nici pe la jumătatea cîntecului și publicul prinse a-i arunca monede pe scenă.

– Vă mulțumesc, onorați spectatori, părăluțele dumneavoastre o să ne prindă bine, le strîng imediat pe urmă am să vă cînt, zise seriosul Charlie în hohotul celor din sală.

Directorul teatrului, văzînd una ca asta, fuga pe scenă și hai să adune și el monede în batistă.

– Ăștia-s banii mei, nu-i așa, onorat public?! întrebă Charlie și umbla pe lîngă director, urmărindu-l să nu pună monedele în buzunar.

Asta îi înveseli și mai mult pe spectatori. Apoi micul Charlie prinse a-i imita pe marii actori ce

* Charlie CHAPLIN (1889-1977) — mare actor, regizor și producător de filme american.

Spiridon VANGHELI

CARTE DE CITIRE ȘI GÎNDIRE
pentru clasa întîi

(Fragmente)

Iens SIGSGORD
(Danemarca)

Palle e singur pe lume

Se făcu dimineață. Palle trase cu urechea — prea e liniște în jur. Soarele se iți prin fereastră și Palle nu mai voia să doarmă.

Porni pe coridor în vîrful degetelor... În dormitor nu era nimeni, unde să fie tata și mama? Nu se văd nicăieri, nici în sufragerie, nici în bucătărie... Palle se pomeni singur în toată casa!

Coborî în fugă treptele și ieși din curte. Părinții, de fapt, nu-l lăsau să iasă în stradă fără știrea lor, dar cum tata și mama nu erau acasă, el porni să-i caute.

Chiar în fața casei văzu un tramvai. Se uită în vagon, dar acolo nu era nimeni... Unde dispăruseră oamenii, a?

Băiețelul intră în lăptărie. O știa pe vînzătoare, dar ea nu era la tejghea. Cui să facă vînzare, în lăptărie nici un cumpărător!

Strada era pustie, un om să fi trecut, o mașină măcar!

Palle de ce să nu intre și în cel[illegible] lalte magazine că erau deschise.

Oare unde dispăruseră oamenii[illegible]

În cofetărie, Palle prinse a înf[illegible] leca ciocolată. Știa el, nici vorb[illegible] că e lucru urît ce face, dar pe c[illegible] rămăsese singur pe lume, cine [illegible] să-l certe!? Ah, ce bine e să răm[illegible] singur pe lume!

În alt magazin, el mîncă mer[illegible] apoi își îndesă în buzunar do[illegible] portocale.

Totuși, unde dispăruseră oam[illegible] nii?!

După colț dădu de alt tramv[illegible] Palle urcă în vagon și se așeză în l[illegible] cul vatmanului[1]. Răsuci manive[illegible]

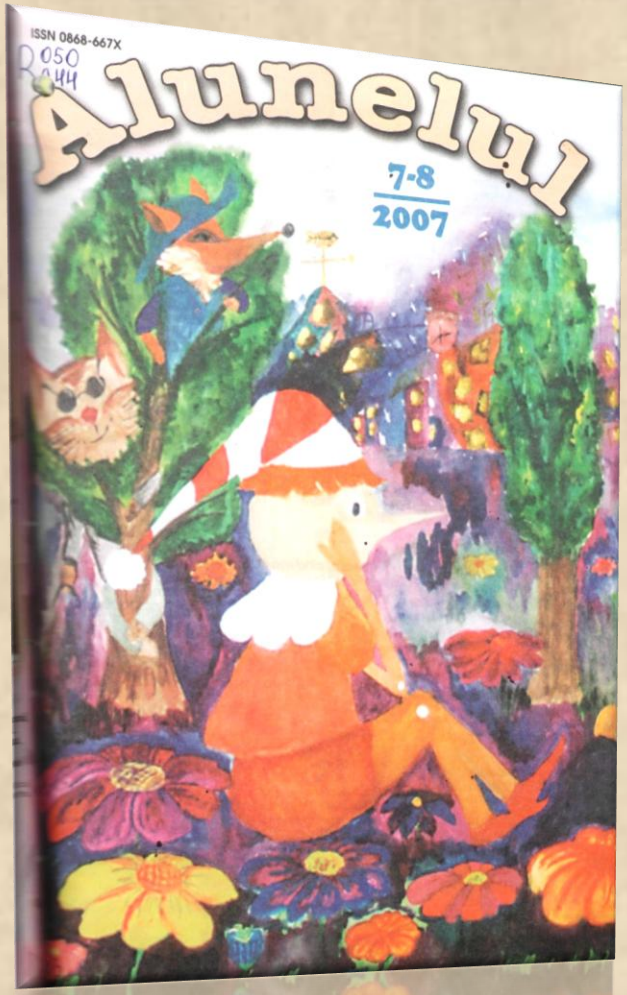

Spiridon VANGHELI

CARTE DE CITIRE ȘI GÎNDIRE
pentru clasa a doua

Holigher PUCC
(Estonia)

Carte de citire, cl. 2.

Lupta din pădure

Nu aveau arcuri, nici suliițe, aveau conuri de brad. Ca niște bondari mari zburau conurile de brad printre copaci. Uf, ce mai înghimpau cînd atingeau ținta! Cine era lovit, ieșea din luptă.

— Văzînd că-i rămîn tot mai puțini oșteni, Mati se retrăgea.

— Ura! striga armata lui Nico, urmărindu-i pe vrăjmași. Pe neașteptate, un oștean de-al lui Mati alergă la biruitori:

— Eu trec de partea voastră! strigă Iucu.

Nico se învoi. Armata lui înainta și trădătorul striga mai tare decît toți, azvîrlind cu furie conurile de brad în foștii lui camarazi.

Deodată, oștenii lui Mati dispărură, de parcă îi înghițiseră pămîntul. Se ascunseseră în desiș. Apoi începu atacul lor. Conurile zburau și din dreapta, și din stînga, unul după altul ieșeau din luptă oștenii lui Nico. Armata lui nu mai avea muniții... Ce să facă? O luă la fugă. Acum oștenii lui Mati strigau "Ura!", ieșind de după tufari și urmărindu-i pe fugari.

Iată că un oștean părăsi armata lui Nico. Era Iucu.

— Eu trec de partea voastră! i-a zise el lui Mati.

Mati nu-l primi. Între timp, armata lui Nico se înarmă și în poiană porni ultima luptă. Zburînd, conurile atingeau ținta și înțepau dureros. Dar nici un oștean nu scoase un geamăt. Numai Iucu striga cu gura mare, căci se aflase între două armate și era lovit și de unii și de alții.

De
de Eduard MAIDENBE

“SpiridonVangheli ştie să surprindă viziunea copilului în procesul de cunoaştere a lumii. De aici şi forța emotivă a scrisului său... Opera lui Vangheli e bine cunoscută pe toate continentele. E un lucru rar pentru o literatură mică scrisă într-o limbă care nu e de circulație universală...”

Vladimir Beşleagă

Spiridon VANGHELI

CARTE DE CITIRE ȘI GÎNDIRE pentru clasa întîi

(Fragmente)

Iens SIGSGORD

(Danemarca)

Palle e singur pe lume

Se făcu dimineață. Palle trase cu urechea — prea e liniște în jur. Soarele se iți prin fereastră și Palle nu mai voia să doarmă.

Porni pe coridor în vîrful degetelor... În dormitor nu era nimeni, unde să fie tata și mama? Nu se văd nicăieri, nici în sufragerie, nici în bucătărie... Palle se pomeni singur în toată casa!

Coborî în fugă treptele și ieși din curte. Părinții, de fapt, nu-l lăsau să iasă în stradă fară știrea lor, dar cum tata și mama nu erau acasă, el porni să-i caute.

Chiar în fața casei văzu un tramvai. Se uită în vagon, dar acolo nu era nimeni... Unde dispăruseră oamenii, a?

Băiețelul intră în lăptărie. O știa pe vînzătoare, dar ea nu era la tejghea. Cui să facă vînzare, în lăptărie nici un cumpărător!

Strada era pustie, un om să fi trecut, o mașină măcar!

Palle de ce să nu intre și în cel[illegible] lalte magazine că erau deschise.

Oare unde dispăruseră oameni[illegible]

În cofetărie, Palle prinse a înf[illegible] leca ciocolată. Știa el, nici vorb[illegible] că e lucru urît ce face, dar pe c[illegible] rămăsese singur pe lume, cine [illegible] să-l certe!? Ah, ce bine e să răm[illegible] singur pe lume!

În alt magazin, el mîncă me[illegible] apoi își îndesă în buzunar do[illegible] portocale.

Totuși, unde dispăruseră oam[illegible] nii?!

După colț dădu de alt tramv[illegible] Palle urcă în vagon și se așeză în l[illegible] cul vatmanului[1]. Răsuci manive[illegible]

În antologii

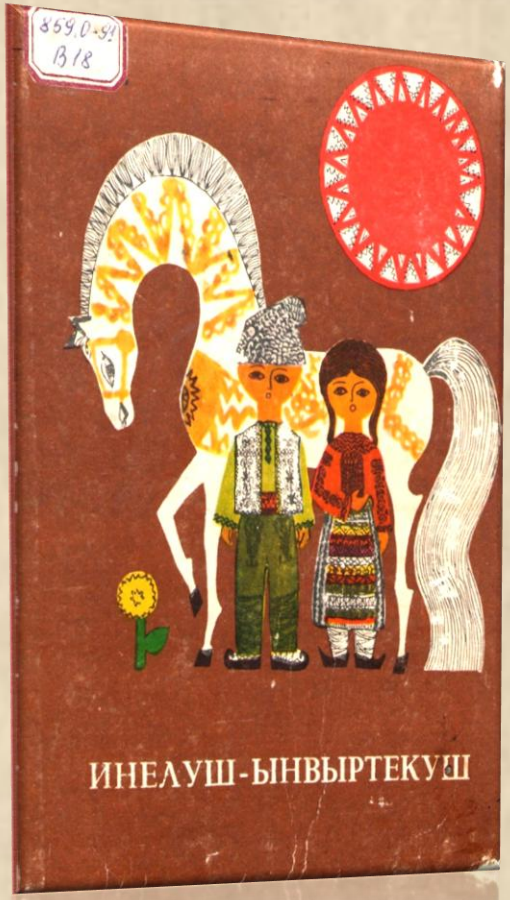

ФОРМУЛЭ ДЕ ИНВИТАЦИЕ ЛА НУНТЭ

Мireле ностру вестит
Азь прин мине в'а пофтит,
Сэ фачець о кале
Ши-о кэраре
Пын'ла куртя думисале
Ла ун скаун де одихнэ
Ши-ун пэхар де бэутурэ,
Ши май мултэ вое бунэ,
Кэ ши ел де мулте орь
Вэ ва ста ынтр'ажутор.
Еу сынт сол ымпэрэтеск,
Ла куртя луй вэ пофтеск
Ши дакэ мэ-ць аскулта,
Кушма дин кап мь-ой луа,
Пын'ла пэмынт м'ой аплека,
Домния-воастрэ, м'ой руга,
Сэ фачець бине сэ вениць,
Дарэ сэ ну бэнуиць!

Marian S. Fl., Nunta la români, 1890, паж. 275—276.
Ынрежистраре дин сатул Илиешть, Буковина.

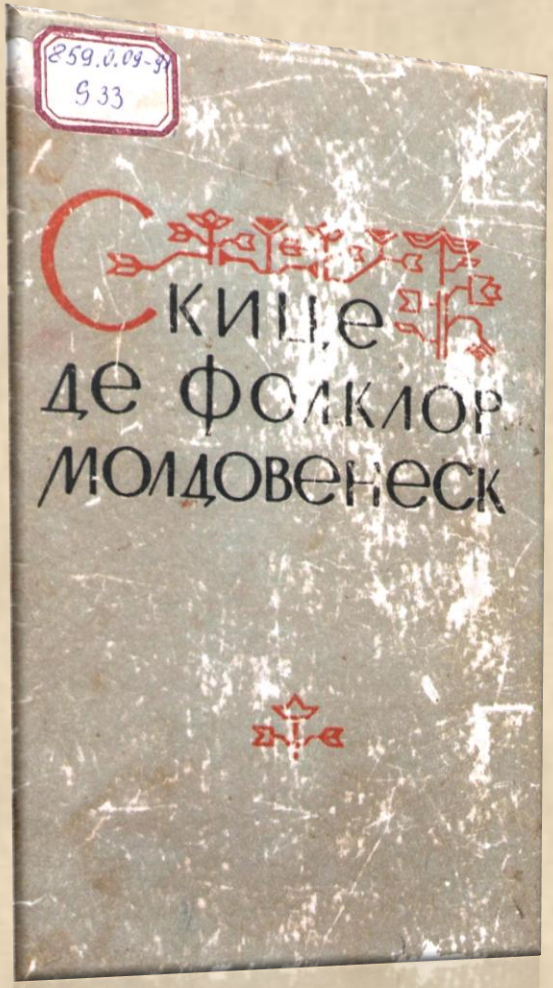

ши грижиле веций». Черчетэторул адуче доуэ версурь фоарте грэитоаре ын привинца аста:

«Н'аш май бя, н'аш май кынта,
М'аш априндe ш'аш крэпа[1].

Ку тотул неынтемеятэ ынсэ е конклузия луй П. Штефэнукэ деспре фаптул кэ асеменя креаций сынт «имнурь ынкинате... бецией»[2]. Ынсушь екземплул, пе каре ыл адуче, контразиче о астфел де интерпретаре.

Се штие де асеменя, кэ нородул ынтотдяуна осындя беция ши ый кондамна ши-й кондамнэ ку тоатэ северитатя пе бецивань, каре се стэруе сэ префакэ зилеле ачестя ынсемнате ын вяца омулуй ын бецие фэрэ капэт.

Кынтекул сатирик

Богате ши вариате сынт кынтечеле сатириче. Еле ау апэрут ши с'ау дезволтат пе мэсурэ че се контурау идеалуриле попорулуй мунчитор. Ын кулежериле фолклориче кынтечеле сатириче ну сынт евиденцияте де обичей суб о рубрикэ спечиалэ. Еле ынсэ конституе ун циклу синестэтэтор ал лиричий.

Дупэ карактерул лор кынтечеле пот фи ымпэрците ын доуэ групе: челе ындрептате ымпотрива асуприторилор ши челе че критикэ метехнеле оменешть. Фиекаре групэ концине партикуларитэць идейниче спечифиче, ынсэ мижлоачеле де репрезентаре а реалитэций сынт ын фонд комуне пентру амбеле групе.

Кынтечеле де карактер сочиал се деосебеск принтр'о сатирэ тэйоасэ, некруцэтоаре. Е фоарте пробабил, ынсэ, кэ мулте дин сатиреле сочиале май векь с'ау пердут одатэ ку диспариция челор сатиризаць. Штиут есте ши фаптул, кэ черчетэторий ши кулегэторий де алтэ датэ ай креацией популаре, апарцинынд де челе май мулте орь класей доминанте, кэутау сэ околяскэ орь сэ минимализезе конфликтеле сочиале, оглиндите ын креация популарэ, трекынд ку ведеря ши мулте кынтече сатириче.

Сатиреле сочиале ынфиерау вяца паразитарэ а класей доминанте, недрептэциле дин сочиетатя де класэ. Еле експримау ура попорулуй фацэ де експлоататорь. Класа доминантэ кэута прин орьче мижлок сэ ынэбуше сатира популарэ. Еа фолося ши путеря де стат ын ачест скоп, фапт, консемнат ын Правиле-ле луй Василе Лупу.

Фоарте конклудент есте кипул сатирик ал домниторулуй Дука-водэ «чел фьерос», нумит де попор «кыне блестемат», «Ку чей марь приетенос, Ку чей мититей кынос»[3].

Ын сатирэ с'а манифестат ура попорулуй фацэ де котропи-

---

[1] *P. Ştefănică*, Literatura populară din Jurceni, 1937, p. 38.
[2] Тот аколо, паж. 37.
[3] *Т. Памфиле*, Кынтече де царэ, паж. 272.

“Vangheli este un scriitor cu o rară imaginație. El stăpânește la perfecție tot ce aparține logicii şi psihologiei copilului. Imaginile lui sunt foarte plastice, fiindcă sunt fireşti copilului.

...Îndemnați-l pe Spiridon Vangheli să mai scrie asemenea povestiri, să scrie romane fantastice, de aventuri, el e aproape unicul literat la noi în stare să le ridice, aceste genuri, la rangul de artă”.

George Meniuc

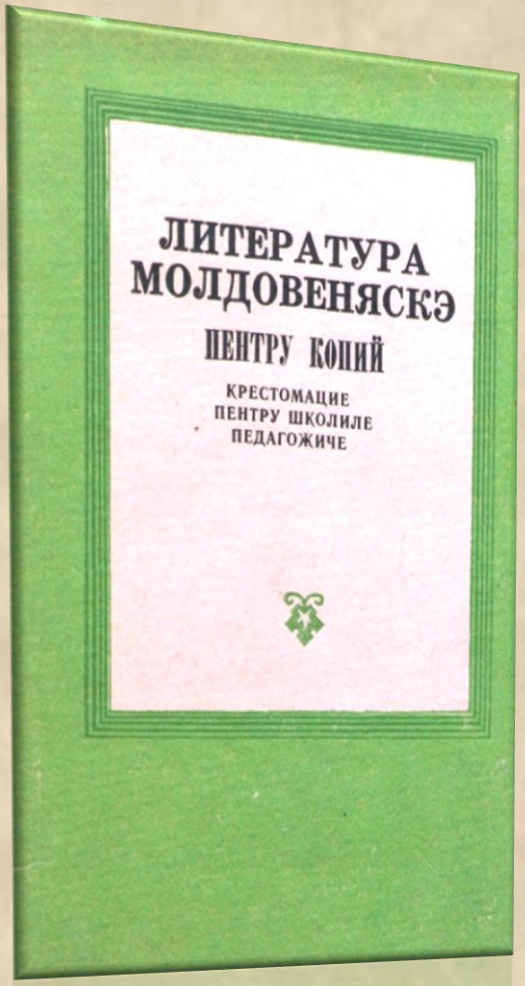

Татэл зымби:— Браво! Таман ши роуа с'а фэкут бунэ: руменэ-румеоарэ с'о пуй пе фелиоарэ!

Пыня, тэятэ фелиоаре де акасэ, ера гата пресуратэ ку роуэ. Тата о лэсэ дескоперитэ ши роуа се скутурасе дин фрунзе песте еа. Дору луэ маржиня, пентру кэ маржиня авя челе май мулте мэржелуше де роуэ пе еа, о дусе ку грижэ ла бузе — сэ ну се ымпрэштие роуа.

Фрунтя луй руменитэ де соаре, стрэлучя ши еа ын стропь де судоаре. Кытева пикурь се котилисерэ де пе фрунте ын жос пе образ, апой пе коажа де пыне.

Дору мушкэ дин еа ку пофтэ. Пыня авя ну штиу де че густ сэрэцел, дар ера бунэ. Дору мынкэ тоатэ фелия ши май черу уна.

Ера таре густоасэ пыня ку роуэ!

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ

ПРИМЭВАРА

Висколя ка ын плинэ ярнэ. Друмуриле с'ау гемуит суб гардурь, каселе дин сат шь-ау трас кушме албе пе окь. Врэбиниле, супэрате, чирипяу суб стряшинэ: адикэ, кум вине аста, кэ ну е луна луй фаур? Да хулубул, май кэпос, унде ле спуне:

— Мэ дук еу дупэ Примэварэ. Поате кэ а рэтэчит пе ундева? Яр вой фачець гэурь ын ноурь — сэ ну се ынинэдуше соареле пынэ атунч.

Ши хулубул а ынгицит ун грэунте ши а порнит ла друм. Ынноопта пе унде путя, тремурынд де фриг, дар кум се лумина, збура май департе.

А патра зи а симцит кэ-й мынгые ну штиу чине пичорушеле ши а коборыт лынгэ ун рыу.

— Ту ешть, Примэварэ? — а ынтребат хулубул.

— Еу.

— Че фачь аич?

— Пэй ну везь? Скот рыул де суб гяцэ. Сэрманул, ярна л-а цинут суб лэкатэ.

— Дар унде-с пэсэриле тале?

— Вин дин урмэ, кум ли-й плакул. Граурий ыс дупэ дялул чела, рындунелеле — ку трей дялурь май ынколо, яр чокырлииле — май департе.

— Вино, Примэварэ, ши ын сатул луй Раду. Вино, кэ не-ам сэтурат де ярнэ.

— Пэй ынколо м'ам ши порнит, — а зис Примэвара ши яр с'а апукат сэ стриче гяца.

Хулубул с'а дус дупэ дял сэ вадэ граурий, апой а трас о фугэ пынэ ла чокырлий сэ ле пофтяскэ ын сатул луй Раду.

Кынд с'а ынторс ла рыу ку чокырлииле, ну ера нич ун слой пе апэ. Примэвара а лэсат пылкурь де топорашь пе малурь ши с'а дус ынспре мязэ-ноапте.

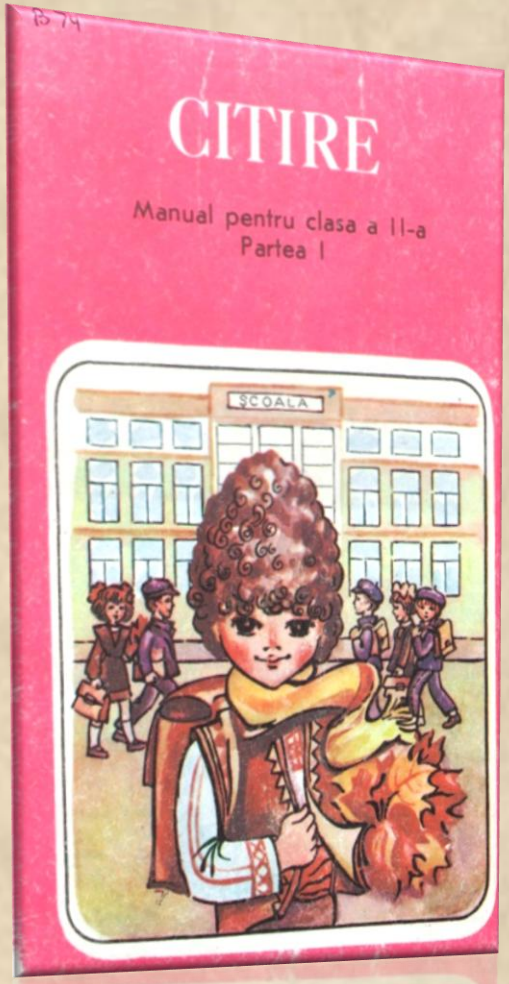

Bră - ___ Tro - ___ - ___

Ghi - _ - ___ Tro - __ - __ - __

su-ri-oa-ra me-da-li-e
di-rec-to-rul clo-po-ţe-lul

GUGUŢA

S-a adunat toată mahalaua să-l petreacă pe Guguţă la şcoală. Surioara îi ajuta să ducă florile. Din urmă venea tata cu banca lui Guguţă în maşină. Directorul şi-a prins toate medaliile în piept. A ieşit în poarta şcolii şi a dat mîna cu Guguţă.

MOŞ CRĂCIUNII

Moş Crăciunii îşi au ţara, unde tremură norii de frig. De acolo vine iarna.

Soare n-au, că soarele e la noi în sat. Au pe cer numai o bucată de lună şi cîteva stele.

În ţara ceea sînt Moş Crăciuni de care vrei — şi bătrîni, şi tineri, şi băieţei de Moş Crăciuni. Mama lor, Mătuşa Iarna, îi scoate aşa : împrăştie fărîmituri pe jos şi pune deasupra cîte o căciulă. Din fiecare fărîmitură pînă dimineaţa iese cîte un Moş Crăciun mic de-a dreptul cu căciula în cap.

Mătuşa Iarna îi ţine în casă trei zile şi-i hrăneşte numai cu fulguşori, pînă le cresc sub nas mustăţi şi barbă albă. Apoi le dă drumul pe afară să se facă mari şi scoate alţii.

Moş Crăciunii cei mititei cu barbă şi mustăţi umblă prin omăt, se dau la vale cu săniuţa, zvîrl cu căciulile după urşii albi.

Cei care rămîn acasă fac lîngă fereastră păpuşi de zăpadă pentru mama lor.

A doua zi se duc la şcoală călare pe pui de cerbi. La şcoală învaţă toate limbile şi drumurile. Ei n-au tablă — scriu pe un troian de zăpadă.

Moş Crăciunii cei bătrîni lucrează la fabrica de jucării. Fabrica n-are acoperiş, să nu le fie prea cald.

Aproape de Anul Nou, cînd se ridică pe la dînşii zăpada cît casa, Moş Crăciunii cei mari încarcă jucăriile în desagi şi încalecă pe cerbi. Cerbii îşi fac drum prin pădure cu coarnele.

Moş Crăciunii nu se tem de nimeni, că lupii sînt cîinii lor.

Merg, merg prin pădure, pînă ajung la o fermă de caî albi cu ochi mari-mari, care văd drumul şi noaptea. Leapădă aici cerbii, înhamă caii albi la sănii şi-i mînă

cu barba unii la răsărit, alţii la apus ori la miazăzi prin sate şi oraşe, să le aducă la copii toate celea.

După ce împrăştie prin lume Anul Nou şi îşi deşartă desagii şi învaţă de la copii cîntece şi poezii, Moş Crăciunii se întorc iar în ţara lor, unde tremură norii de frig, că au pe cer numai o bucată de lună şi cîteva stele.

Spiridon Vangheli

?

1. Împărţiţi textul în fragmente care ar corespunde titlurilor :

   În ţara Moş Crăciunilor.
   Venirea pe lume a băieţeilor de Moş Crăciuni.
   Joaca celor mici.
   La şcoala Moş Crăciunilor.
   La fabrica de jucării.
   Moş Crăciunii împart prin lume Anul Nou şi jucării la copii.
   Întoarcerea acasă.

2. Povestiţi fragmentul care v-a plăcut mai mult.
3. Faceţi desenul oral al unui tablou imaginat pe baza textului.

◆ Tremură norii de frig.
Zvîrl cu căciulile după urşii albi.

Cerb.

Urs alb.

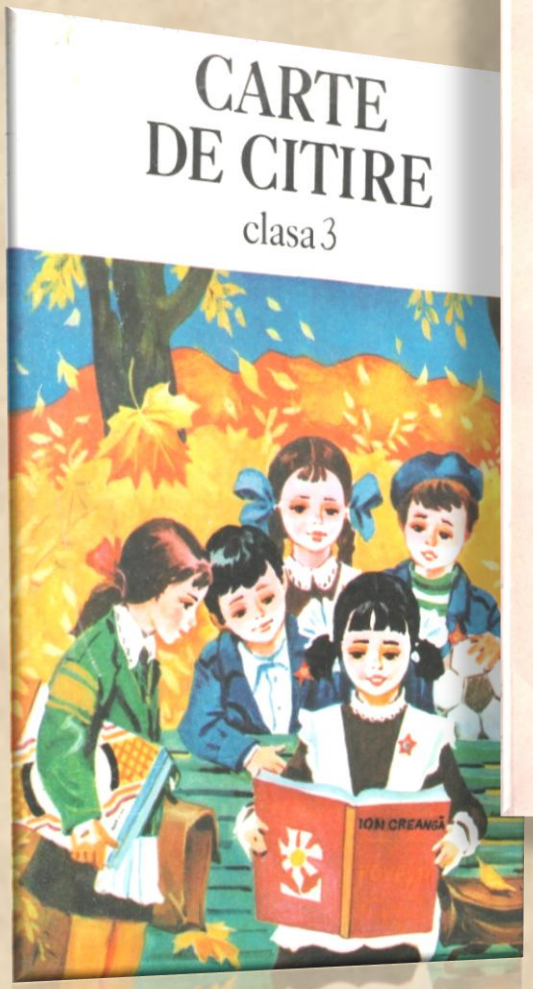

CALUL LUI MIHU

Calul şi Mihu erau ca doi fraţi.

— Murgule, haiducule ! îi mîngîia Mihu coama.

Dăunăzi iar l-a scăpat calul.

Potera* stătea la pîndă, Mihu era unul, ei — patru. S-au încăierat... Mihu i-a doborît pe doi, altul însă l-a rănit cu sabia la umăr.

Murgu, văzîndu-l pe Mihu însîngerat, îl scoate din luptă, ducîndu-l în desiş. Acolo potera se teme să intre.

Cînd se uită calul, aleargă singur prin codru. Na, că a făcut-o ! Prima dată şi-a pierdut stăpînul.

Calul s-a întors înapoi. L-a găsit pe Mihu : zăcea în iarbă.

Murgu a bătut cu copita în pămînt, dar Mihu nu-l auzia. Calul a nechezat. Mihu a dat semne de viaţă.

Cînd a deschis ochii, el a zis :

— Eşti şi tu rănit, calule...

Ştia Murgu că e rănit, dar s-a lăsat în genunchi, ca să-l ia pe Mihu în spate.

— Nu, calule, nu, a zis Mihu mîngîios.

Şi haiducul şi-a scos cu mare ce cămaşa şi a rupt-o în două. Mai întîi a legat piciorul lui Murgu, apoi şi-a legat, cum a putut, umărul.

Sleit de puteri, s-a prăvălit pe cal, suspinînd.

Murgul aştepta să zică stăpînul :

— Hai, calule !

Dar Mihu tăcea. Iar a căzut în nesimţire.

Calul a pornit pe cărări ştiute numai de el şi de haiduci.

Cînd a amurgit de-a binelea, a ajuns la o colibă.

— Mihu ! E viu ! s-au bucurat fraţii haiduci şi l-au coborît de pe cal.

Spiridon Vangheli

? 1. Care este tema povestirii „Calul lui Mihu" ? Ce legătură există între titlul şi conţinutul ei ? Cum ar mai putea fi intitulat acest text ?
2. Determinaţi gîndul principal al povestirii şi exprimaţi-l printr-o propoziţie.
3. Potriviţi tonul şi citiţi expresiv textul

VINE VREMEA SĂ MĂ DUC

Foaie verde foi de nuc,
Vine vremea să mă duc
În codru, să fiu haiduc,
În codru să haiducesc,
Pe boieri să-i tot ochesc,
Pe ciocoi* să-i căsăpesc
Şi pe turci să mi-i stîrpesc.
Să-mi scap ţara de robie
Şi neamul de sărăcie.

Folclor

● **Să-i căsăpesc** — să-i ucid prin tăierea în bucăţi ; să-i măcelăresc.
Să-i stîrpesc — să-i distrug, să-i nimicesc.

? 1. Găsiţi cuvintele şi expresiile cu ajutorul cărora aflăm, cine erau haiducii. Împotriva cui luptau ei ?
2. Potriviţi tonul, tempoul şi citiţi cîntecul. Alegeţi o melodie potrivită şi cîntaţi-l.

ОБЛ. БИБЛИОТЕКА
педагогического госпединститута
им. А. Р/ССО
УЧЕБНЫЙ ФОНД

SPIRIDON VANGHELI

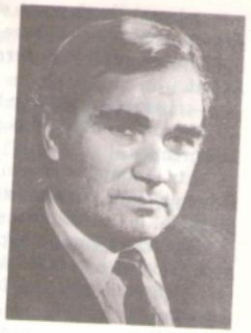

Guguță, eroul lui Spiridon Vangheli, este un mic Făt-Frumos, după cum a spus Grigore Vieru. Adică un erou și, dacă te simți că ești erou, trebuie să te pornești la drum cu un cuțitaș, cu ceva de-ale gurii și, bineînțeles, cu mai multe calități. Guguță le are pe toate : e priceput, descurcăreț și visător. Căci cum altfel ai putea să devii căpitan de corabie chiar la tine acasă ? Cum ai putea să deschizi o școală în ograda părintească în ciuda directorului școlii ? Sau să-l pui la punct pe frizerul satului ?

Guguță le face pe toate cu multă voie bună, iscusință și fantezie. Face lucruri bune pentru dînsul, pentru tovarășii săi de joacă și chiar pentru cei mari, ca în „Poștașul", bunăoară.

Este un adevărat erou, oricît de necunoscut ar fi satul lui Trei Iezi. Dacă ai un gînd cumsecade, dacă faci o faptă bună, te știe toată lumea. De aceea este cunoscut în toată țara și peste hotare.

Ciuboțel îi seamănă „fratelui" său mai mare și face mult bine copiilor de vîrsta lui, animalelor și păsărilor.

Spiridon Vangheli a scris aceste povestiri nu numai despre copilărie, ci și despre felul cum vede copilul lumea. Prin tot ce a făcut (cărți, manuale, traduceri, filme), scriitorul s-a dăruit copiilor, a vrut să-i înțeleagă, să-i sfătuiască și să se sfătuiască cu ei, să-i facă mai buni.

Mihai Cimpoi

POȘTAȘUL

A îmbătrînit poștașul satului și oamenii au început a primi scrisori mai rar. Cine păstrase cîte o scrisoare veche, îndrepta pe ci-colo literele șterse, schimba și anul, se uita de la cine-i și o mai citea o dată. Care au pierdut sfîrșitul scrisorii, se duceau la vecini să afle ce se mai aude prin lume.

Cînd trecea poștașul pe drum și nu bătea pe la porți, oamenii se uitau unul la altul și oftau :

— Dacă a îmbătrînit poștașul de tot, să știi, că am pus-o de mămăligă.

Cei care nu ținuseră scrisoare în mînă de cine știe cîtă vreme

Ши амындой, фэрэ а ста мулт пе гындурь, шь-ау пиронит пичорушеле субцирь де бырнэ ши, луынду-се де коарне ши избинду-шь фрунциле тарь, с'ау луат ла харцэ. Дар бырна, везь, ера умедэ ши чей дой едуць ынднэрэтничь ау лунекат ши с'ау прэвэлит дрепт ын апэ.

Спиридон Вангели

Тоамна

Дялул май доарме, дар Туфеле с'ау трезит ши алярга ку рэдэчиниле ын тоате пэрциле, каутэ де але гурий пентру стругурь. Стругурий с'ау скулат ши ей. Шь-ау спэлат фаца ын роуэ ши ышь вэд де трябэ: пе ич-коло май ау сэ-шь крякэ кыте о бобицэ, рэмасэ де челелалте.

Примул каре а ынтрат ын вие а фост Соареле. С'а дат Соареле де-а тэвэлукул пе суб Туфе, а кулес роуа де пе Бобице ши с'а ридикат ын чер. Дар ну-шь рупе окюл дин вие.

Пе ла амязэ Бобицеле ау симцит чева дулче ын гурэ.

— Вай, че-о фи оаре? — се минунау еле.

— Аста-й Тоамна, — ле-ау спус Туфеле.

А венит апой Раду ку тэтикул луй. Раду алерга де ла о Туфэ ла алта:

— Тэтикуле, уйте кыць Пуишорь де Соаре. Ын фиекаре Бобицэ а ынтрат кыте унул!

Туфеле ну ынкэпяу ын фрунзе де букурие, кэ Тоамна ле-а адус атыця Пуишорь де Соаре.

Едукатоаря:

— Ярэ кынд с'а коаче,
Ши-а фи бун, коля,
Л-ом мынка атунчя?

Копиий:

— Да, да, да!

Едукатоаря:

— Бэецаший ленешь
Афле де пе-аку:
Н'ау сэ густе макул?

Копиий:

— Ну, ну, ну!

Спиридон Вангели

Пуюл истец

(Сченетэ)

(Вине клошка ку ун пуй абя ешит дин оу ла поарта кукошулуй.)

— Ешть акасэ, Ригу-Фригу?

(Се ауде ун глас дин оградэ.)

— Д'апой кум.
Ынтрэ, ну шедя ын друм.

(Клошка ку пуюл ынтрэ ын оградэ.)

— Бунэ зиуа, Кукуригу.

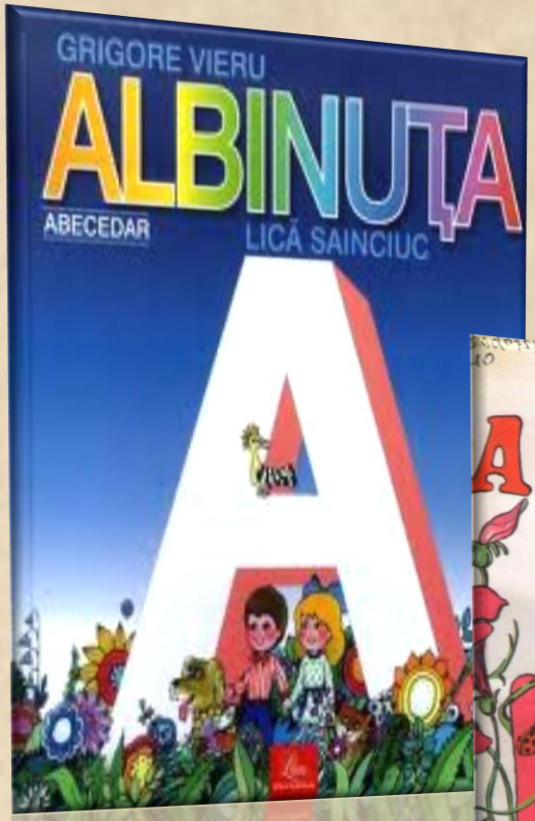

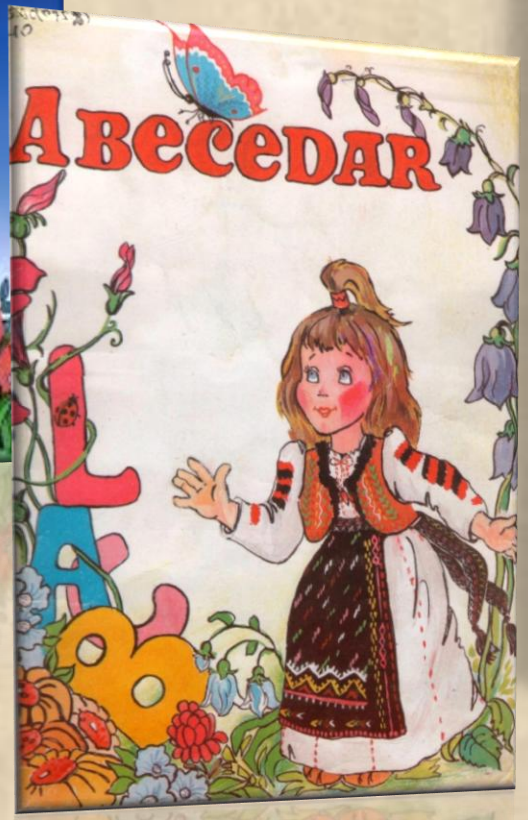

CUȘMA LUI GUGUȚĂ

Taică-său i-a făcut cușma mare s-o aibă și la anul.

— Cade peste ochi, tată.

— D-apoi ridic-o, Guguță, că altă treabă n-ai în iarna asta.

Hîm. Guguță n-are treabă? Om vedea cui ar fi să-i cadă cușma.

A doua zi Guguță se scoală el întîi, iese în vîrful picioarelor afară și dă mîncare la oi. Cînd a venit tata cu un snop de cioclegi, Guguță mergea călare pe berbec prin ocol.

— Bună dimineața, Guguță.

— A, bună dimineața, tată, — și i-a făcut un semn să ducă cioclegii la loc...

De atunci Guguță ducea grija oilor...

Spiridon Vangheli

GRĂDINIȚELE LUI MOȘ DUMITRU

Moș Dumitru are în pază două grădinițe. Una de copii și alta de copăcei.

Iarna moș Dumitru o păzește pe cea de copii. Face focul și sperie gerul să nu intre în odăi. Iar cînd viscolește, se apucă și scoate toate cărările de sub zăpadă să nu se rătăcească picii din grupa mică.

Primăvara moș Dumitru se află mai mult în grădinița cea de copăcei. Îi sar și copiii în ajutor. Îmblă ca zvîrluga în jurul pomilor, adună rămurelele uscate, pe care moșul le taie cu niște foarfece prinse în vîrful unei prăjini. Trage de o ață, foarfecle fac cronț, și crenguța uscată cade.

Copiii îi arată moșului și omizile, că el nu le prea vede bine.

Moș Dumitru, iată una tocmai în vîrf, — strigă Alunel.

— Și una aici, mai jos, — se înalță Lenuța pe degete.

— Stați, că le vine moșul de hac, să nu roadă ele fructele copiilor.

Cînd merele ori prăscdele se coc, copiii au de acum altă grijă.

— Moș Dumitru, iată unul copt, iată-l, ia tocmai acolo în vîrf, unde ți-am arătat eu omida ceea, — îi amintește Alunel.

— Și unul aici mai jos, — sare Lenuța bucuroasă.

— Vi le ajunge moșul chiar acum. Mîncați-le sănătoși, doar voi le-ați îngrijit.

Aurel Scobioală

Clopoțel mititel,
Scoate capul prin zăpadă.
Copiii vor să te vadă.

(Ghiocelului)

Cîntă vesel la vioară,
Mai în fiecare seară.
Ziua însă nu se-aude,
Se ascunde nu știu unde.

(Greierașului)

Gura omului deștept vorbește unde trebuie și ce trebuie.

„Orele de inspirație ale lui Spiridon Vangheli poartă numele eroilor săi. El a reuşit să picure peste lumea văzută şi cea nevăzută a eroilor săi un strop din copilăria eternă”.

Victor Prohin

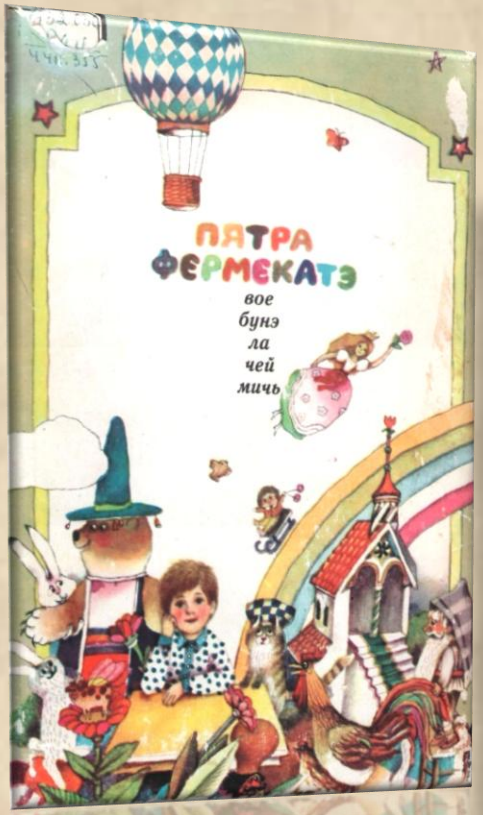

ИСТОРИОАРЕ ДЕ ЧИТИТ ШИ ДЕ АСКУЛТАТ

Спиридон Вангели

ПАСЭРЯ ПЭЧИЙ

А фост одатэ ун ымпэрат. Ши ятэ кэ ымпэратул а пус ла кале ун рэзбой. Ау сунат трымбицеле. С'ау адунат осташий. Авяу аркурь ши сэжець. Ымпэратул шь-а пус сабия ла шолд.

Дар ла рэзбой ну те дучь ку капул гол. Ымпэратул а врут сэ-шь ее койфул. Л-а гэсит рэстурнат. О порумбицэ ышь фэкусе куйб ын койфул ымпэратулуй. Ымпэратул а кэзут пе гындурь. Апой ле-а дат друмул осташилор акасэ.

Де атунч и се спуне порумбелулуй пасэря пэчий.

КУШМА ЛУЙ ГУГУЦЭ

Тайкэ-сэу й-а фэкут кушм
май маре, с'о айбэ ши ла анул
— Каде песте окь, татэ.
— Д'апой ридикэ-о, Гугуцэ
кэ алтэ трябэ н'ай ын ярн
аста.
Хм! Гугуцэ н'аре трябэ? О
ведя куй ар фи сэ-й кадэ куш
ма.
А доуа зи Гугуцэ се скоал
ел ынтый, есе ын вырфул пи
чоарелор афарэ ши дэ мынка
ре ла ой. Кынд а венит тата к
ун сноп де чоклежь, Гугуц
мержя кэларе пе бербек при
окол.
— Бунэ диминяцэ, Гугуцэ
— А, бунэ диминяцэ, та
тэ, — ши й-а фэкут ун сем
сэ дукэ чоклежий ла лок...
Де атунч Гугуцэ дуця гри
жа оилор.
Ку фиекаре зи се лэса то
май маре жер ын сат. Оаме
ний с'ау ынкотошмэнат, я
кынд мержяу паркэ авя
скрипкэ ла пичоаре.
Одатэ Гугуцэ веня де н
штиу унде пе друм ши
ажунс-о пе о фетицэ дин кла
са ынтыя ку кэрциле ын мы
нэ. Ера вынэтэ де фриг. Гугуц
чере кэрциле. Фата ышь выр
мыниле ын мынечь ши хайде
хай дупэ Гугуцэ. Гугуцэ дуч
кэрциле субциоарэ, апой ы
вине ун гынд сэ ле пуе ы
кушмэ. О сэ ынкапэ ын куш-
мэ ши кэрциле ши капул. Гу-
гуцэ ышь скоате кушма ши о

ынтоарче ку гура ын сус, дар веде фетица ши и се фаче ынкэ о датэ милэ де дынса.
— Ци-й фриг, спуне дрепт?
— Олекуцэ, — дырдые фата.
— Штий че, я кушма мя.
— Ласэ. Гугуцэ. Ай сэ 'нгець. Апой еу ыс фатэ.
— Дакэ н'о ей, о пун ын друм! — ши о ашазэ пе зэпадэ.
Фата вине дупэ Гугуцэ. Кушма рэмыне сингурэ-сингурикэ ын мижлокул друмулуй. Ба ынтоарче Гугуцэ окий, ба фата сэ вадэ, де май есте...
Кушма, кум ышь дэ сама, кэ стэпынул о ляпэдэ, унде ышь адунэ тоате путериле ши кынд траже о датэ аер ку гура — се фаче май маре.
Гугуцэ о адуче пе умэр ши ынтрэ ку тот ку фатэ суб кушмэ.
А адус фетица акасэ, й-а пус кэрциле пе хорн, апой шь-а кэутат де интересул луй.

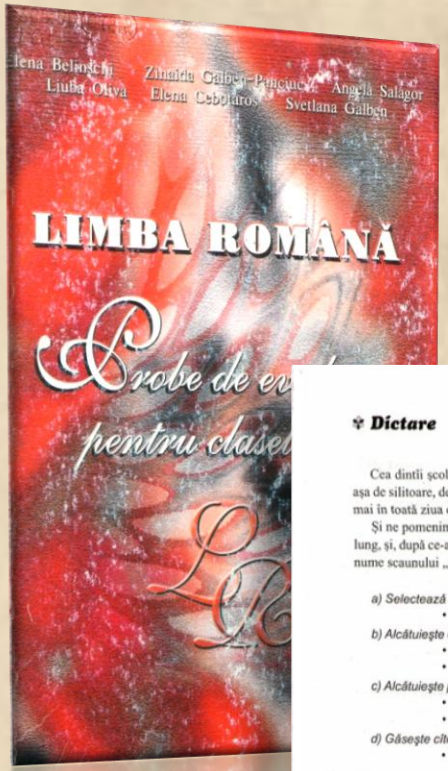

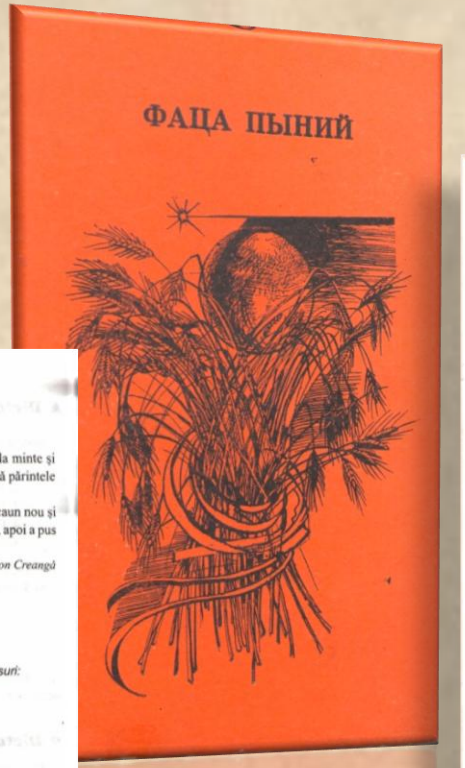

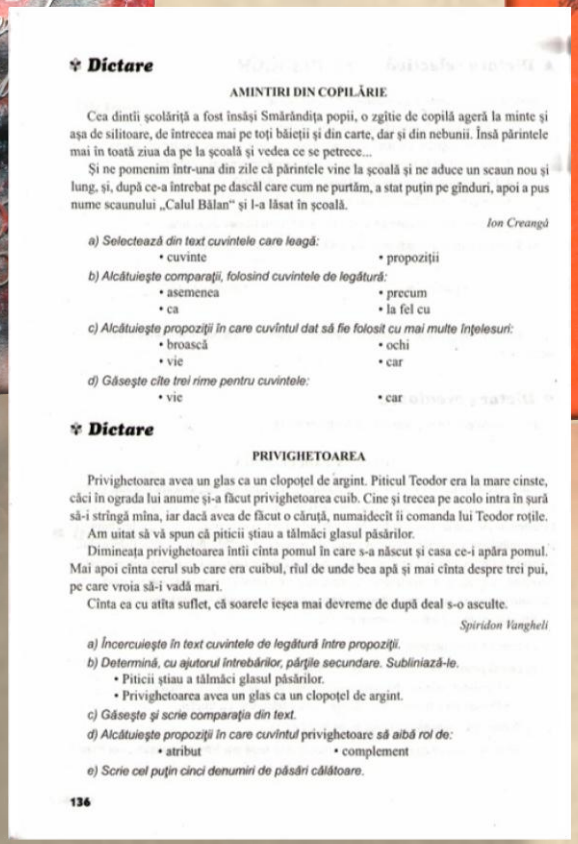

Dictare

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Cea dintîi şcolăriţă a fost însăşi Smărăndiţa popii, o zgîtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la şcoală şi vedea ce se petrece...

Şi ne pomenim într-una din zile că părintele vine la şcoală şi ne aduce un scaun nou şi lung, şi, după ce-a întrebat pe dascăl care cum ne purtăm, a stat puţin pe gînduri, apoi a pus nume scaunului „Calul Bălan" şi l-a lăsat în şcoală.

Ion Creangă

a) Selectează din text cuvintele care leagă:
- cuvinte
- propoziţii

b) Alcătuieşte comparaţii, folosind cuvintele de legătură:
- asemenea
- precum
- ca
- la fel cu

c) Alcătuieşte propoziţii în care cuvîntul dat să fie folosit cu mai multe înţelesuri:
- broască
- ochi
- vie
- car

d) Găseşte cîte trei rime pentru cuvintele:
- vie
- car

Dictare

PRIVIGHETOAREA

Privighetoarea avea un glas ca un clopoţel de argint. Piticul Teodor era la mare cinste, căci în ograda lui anume şi-a făcut privighetoarea cuib. Cine şi trecea pe acolo intra în şură să-i strîngă mîna, iar dacă avea de făcut o căruţă, numaidecît îi comanda lui Teodor roţile.

Am uitat să vă spun că piticii ştiau a tălmăci glasul păsărilor.

Dimineaţa privighetoarea întîi cînta pomul în care s-a născut şi casa ce-i apăra pomul. Mai apoi cînta cerul sub care era cuibul, rîul de unde bea apă şi mai cînta despre trei pui, pe care vroia să-i vadă mari.

Cînta ea cu atîta suflet, că soarele ieşea mai devreme de după deal s-o asculte.

Spiridon Vangheli

a) Încercuieşte în text cuvintele de legătură între propoziţii.

b) Determină, cu ajutorul întrebărilor, părţile secundare. Subliniază-le.
- Piticii ştiau a tălmăci glasul păsărilor.
- Privighetoarea avea un glas ca un clopoţel de argint.

c) Găseşte şi scrie comparaţia din text.

d) Alcătuieşte propoziţii în care cuvîntul privighetoare *să aibă rol de:*
- atribut
- complement

e) Scrie cel puţin cinci denumiri de păsări călătoare.

136

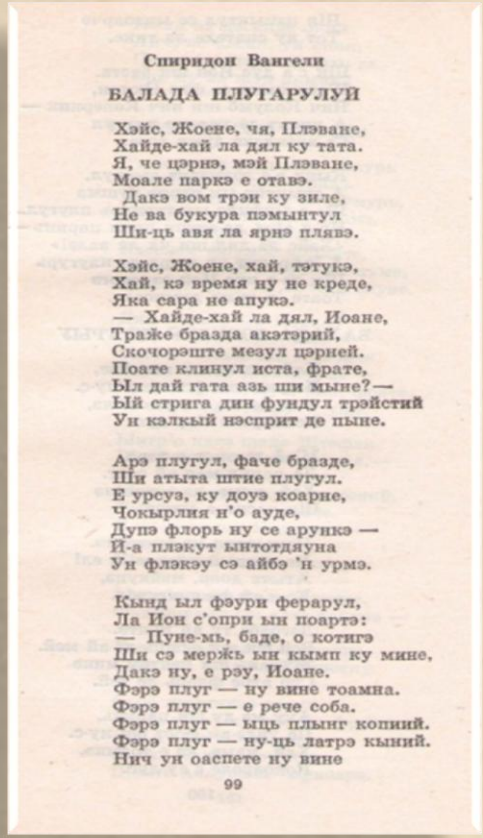

Спиридон Вангели

БАЛАДА ПЛУГАРУЛУЙ

Хэйс, Жоене, чя, Плэване,
Хайде-хай ла дял ку тата.
Я, че цэрнэ, мэй Плэване,
Моале паркэ е отавэ.
Дакэ вом трэи ку зиле,
Не ва букура пэмынтул
Ши-ць авя ла ярнэ плявэ.

Хэйс, Жоене, хай, тэтукэ,
Хай, кэ время ну не креде,
Яка сара не апукэ.
— Хайде-хай ла дял, Иоане,
Тражe бразда акэтэрий,
Скочорэште мезул цэрней.
Поате клинул иста, фрате,
Ыл дай гата азь ши мыне? —
Ый стрига дин фундул трэйстий
Ун кэлкый нэсприт де пыне.

Арэ плугул, фаче бразде,
Ши атыта штие плугул.
Е урсуэ, ку доуэ коарне,
Чокырлия н'о ауде,
Дупэ флорь ну се арункэ —
И-а плэкут ынтотдяуна
Ун флэкэу сэ айбэ 'н урмэ.

Кынд ыл фэури ферарул,
Ла Ион с'опри ын поартэ:
— Пуне-мь, баде, о котигэ
Ши сэ мержь ын кымп ку мине,
Дакэ ну, е рэу, Иоане.
Фэрэ плуг — ну вине тоамна.
Фэрэ плуг — е рече соба.
Фэрэ плуг — ыць плынг копиий.
Фэрэ плуг — ну-ць латрэ кыний.
Нич ун оаспете ну вине

99

Спиридон Вангели

***

ШАЛУЛ ВЕРДЕ

Царина-и пустие,
Доар ун плуг с'ауде
Ши-ун глас де фемее.
Арэ кымпу-о мамэ,
Шкьопэтынд прин цэрнэ,
Кэ шь-а спарт пичорул
Ынтр'ун колц де фуркэ.
Сара крапэ лемне
Ши ацыцэ фокул,
Май тырзиу, пе лунэ,
Сингурэ ку гырла
Руфеле дескуркэ.
Аре мама, аре
Шасе прунчь кыт бобий.
Пе ла мьезул нопций
Кынтэ: «Нани, нани,
Лас' кэ мама фаче
Ши вэ креште оамень».
Диминяца мама
Умблэ ка сувейка:
Яка ярна вине,
Н'аре кушмэ, н'аре
Мэкар чел май маре —
Чине-а прэпэдит-о
С'о гэсеск ын друм?
Поду-й фэрэ пыне,
Граждул вря о вакэ

114

șorțul fetei uitat sub salcîm, și începu să-și împletească un bici.

În amurg, fâta porni cu băiatul spre sat. Istovit de nemaipomenita lui călătorie, Bănică dormi în brațele fetei și visă că gonește într-o trăsură la care sînt înhămați patru iepuri.

SPIRIDON VANGHELI

Născut la 14.06.1932 în s. Grinăuți, Rîșcani. Scrie pentru copii: «În țara fluturilor» (1962), «Soarele» (1963), «Pe lume» (1964), «Băiețelul din coliba albastră» (1964), «Isprăvile lui Guguță» (1967), «Ministrul bunelului» (1971), «Moș-Gerilii» (1974), «Primiți urătorii?» (1975), «Guguță – căpitan de corabie» (1979), «Steaua lui Ciuboțel» (1981), «Calul cu ochi albaștri» (1981), «Pantalonia – țara piticilor» (1989), «Guguță și prietenii săi» (1996, vol. I–II), «Copiii în cătușele Siberiei» (2001) ș. a.

FRATELE ȘI SORA

Soarele a văzut că o floare se tot uită la el.

– Vrei să-mi fii soră? a întrebat soarele.

– Da, a răspuns frumoasa floare. Că nici eu nu am frate.

De atunci ei au rămas soră și frate.

O soră mai credincioasă ca floarea-soarelui nu e pe lume. Toată ziua stă cu fața la fratele său.

– Bună vreme, frate, îi zice ea.

– Bună vreme, soro, îi răspunde el.

PRIMĂVARA

Viscolea ca în plină iarnă. Drumurile s-au ghemuit sub garduri, casele din sat și-au tras cușme albe pe ochi. Vrăbiile, supărate, ciripeau sub streașină: adică, cum vine asta, că nu e luna lui faur? Da hulubul, mai căpos, unde le spune:

– Mă duc eu după Primăvară. Poate că a rătăcit pe undeva? Iar voi faceți găuri în nouri – să nu se înădușe soarele pînă atunci.

Și hulubul a înghițit un grăunte și a pornit la drum.

Înnopta pe unde putea, tremurînd de frig, dar cum se lumina, zbura mai departe.

95

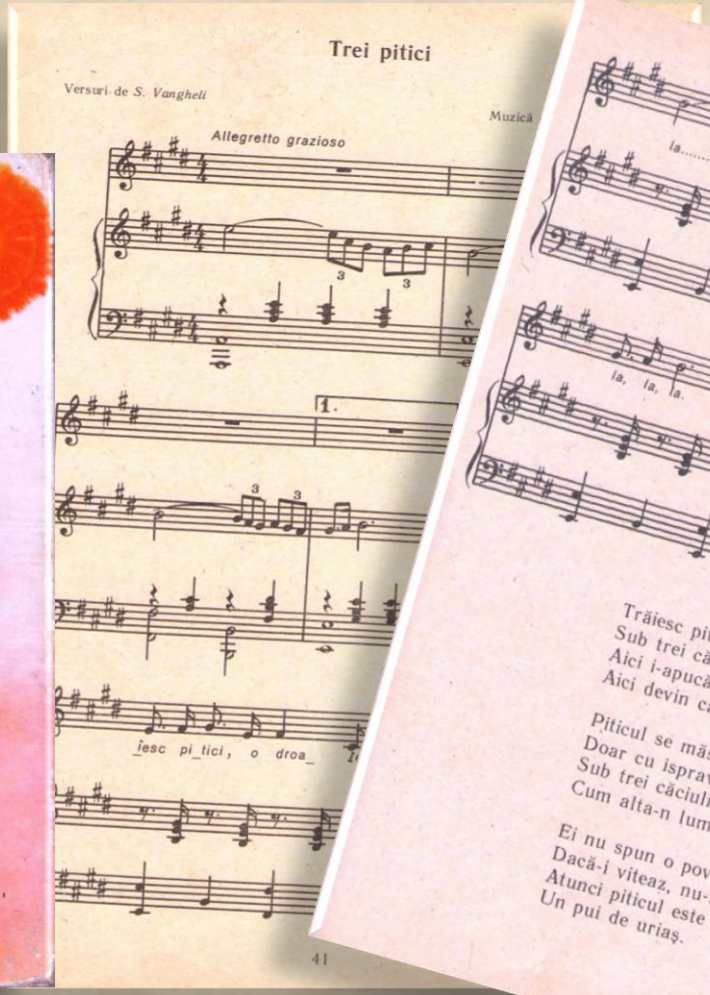

Trei pitici

Versuri de *S. Vangheli*

Muzică

Allegretto grazioso

1.

_iesc pi_tici, o droa_

41

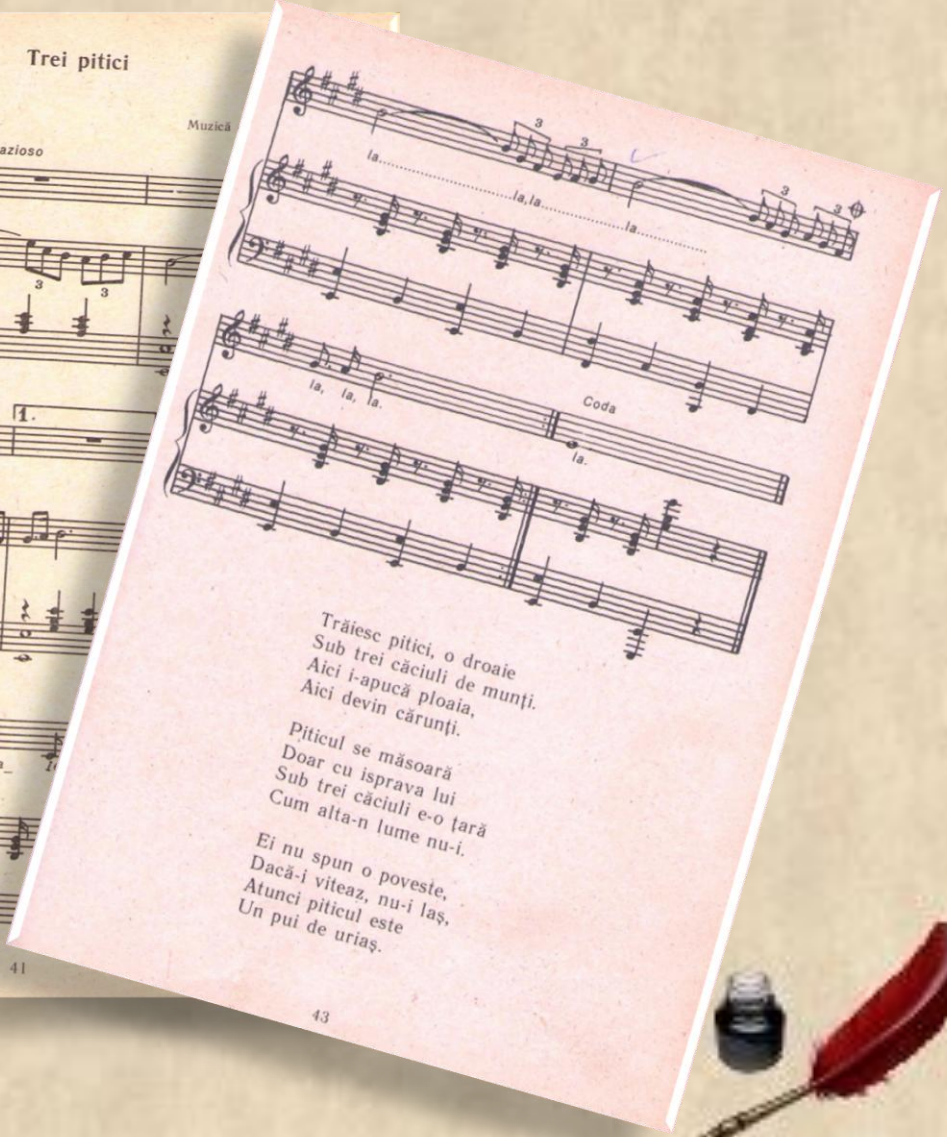

la.....la,la.....la.....

la, la, la.

Coda

la.

Trăiesc pitici, o droaie
Sub trei căciuli de munţi.
Aici i-apucă ploaia,
Aici devin cărunţi.

Piticul se măsoară
Doar cu isprava lui
Sub trei căciuli e-o ţară
Cum alta-n lume nu-i.

Ei nu spun o poveste,
Dacă-i viteaz, nu-i laş,
Atunci piticul este
Un pui de uriaş.

43

REFERINȚE CRITICE

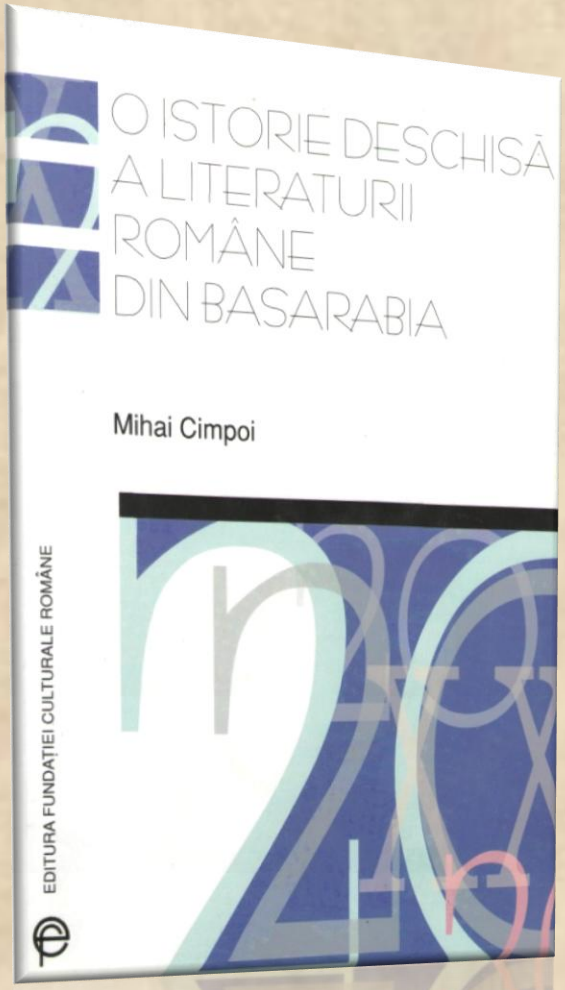

lirism). Epicul se umple de semnificaţie datorită îmbinării libere a realului cu mitul şi legenda; structura baladescă se poate constitui pe baza democratică a unor evenimente dispersate sau a unui singur fapt senzaţional. Fragmentarismul se simte în voia lui, poetul se mulţumeşte cu lumina emoţională pe care o proiectează asupra faptelor. Balada a fost cultivată pe o scară largă de Grigore Vieru, Liviu Damian, Pavel Boţu, Ion Vatamanu, Dumitru Matcovschi, Mihail Ion Ciubotaru, Anatol Codru, Gheorghe Vodă şi alţii.

La sfârşitul anilor 70 şi începutul anilor 80 se scriu foarte multe arte poetice, aducând o adevărată inflaţie de afirmaţii programatice, de meditaţii asupra rosturilor poeziei, de definiri ale ei. Este, de asemenea, un pact evaziv, de refuz tacit al tematicii oficiale. Toţi poeţii fără excepţie se vor proaspeţi, sonori, neprihăniţi, mişcându-se spre începuturi, spre izvoare şi spre albul zăpezilor, spre clipele suave ale înfloririi şi înverzirii. Cu toate acestea, dramatismul fiind evitat, poezia fixează doar neimportante momente sentimentale.

Crearea sau numai provocarea artificială a stărilor de „cântec", de „îngândurare", de „sărbătoare a sufletului", de „nelinişti" dulci, reactualizarea analogiei clasice Poet-Pasăre (Poet-Privighetoare, Poet-Ciocârlie), reluarea la infinit a propriei tematici (se poate semnala un proces desfăşurat de „butăşire" şi altoire a motivelor) a generat multe locuri comune. Pe de altă parte, această întoarcere a poeţilor basarabeni la tradiţie a mlădiat uneltele poetice, le-a pregătit pentru un nou impact cu realul şi cu existenţa umană.

Literatura pentru copii este unul din prestigioasele compartimente ale literaturii basarabene care înglobează opere valoroase ce s-au impus şi peste hotarele Moldovei de Est. „Palmaresul" succeselor acestui tip de literatură (priza deosebită la propriul cititor, zeci de traduceri în alte limbi, tiraje de ordinul milioanelor, două Diplome internaţionale „Andersen" lui Spiridon Vangheli şi Grigore Vieru) se explică prin **modul fundamental** de a concepe lumea prin prisma universală a **copilăriei** „cu pădurea ei cu tot", cu natura adică. Ochiul scriitorului basarabean e înmuiat în rouă şi lacrimă, care impun o limpezime şi o concreteţe a viziunii, o sensibilizare a auzului şi viziunii care provoacă un joc de reflexe sonore şi văzului atât de propriu acelui **homo ludens** care este copilul.

Mitul copilăriei este marele mit al literaturii basarabene, fără ca ea să încerce a o priva de dimensiunea existenţială a suferinţei şi înstrăinării. Copilăria scriitorilor moldoveni născuţi înainte de război, în timpul lui sau imediat în anii ce i-au urmat, perioadă de mari lipsuri, foamete şi deportări, este în fond un **paradis pierdut**. Asupra universului de candori şi frăgezimi s-a exercitat astfel, nemilos, teroarea istoriei. Grigore Vieru spunea memorabil că poezia sa vine **de acolo**, din plinurile şi golurile copilăriei orfane, din teama de singurătate trăită plenar, din abisul înstrăinării devremi. Prin inteligenţa senzorio-motorie, care asimilează intens realul, copilul, după cum observă Piaget, construieşte **singur** spaţiul, concepe în mod spontan cauzalitatea şi timpul. Universul creat de el este „întreg", solid, coerent. „Numai atunci omul este un adevărat întreg când se joacă" (Schiller). Copilul ca **homo ludens** este un om deplin. Frustrarea de copilărie duce, evident, la o mitizare intensă a ei, la conceperea ei – **à rebours** – ca univers pus sub semnul plinătăţii, al valorilor supreme. **Copilul** este personajul fundamental al literaturii basarabene, **candidul**, **ingenuul** din proza anilor

„Lumea multicoloră a lui Gugută, chiar şi în lucrurile banale se încarcă de poezie, căci optica eroului transfigurează şi „corectează” lumea, astfel încît şi ochii vîrstnicilor, deprinşi cu de toate, prind să vadă – odată cu el – pîlpîirile de poveste.”

Eliza Botezatu

P.S.-A 10316

MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI TINERETULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ"

Analele ştiinţifice ale doctoranzilor şi competitorilor

PROBLEME ACTUALE ALE ŞTIINŢELOR UMANITARE

Volumul VI

Chişinău 2006

ELEMENTE DEFINITORII ÎN CREAREA PERSONAJELOR VANGHELIENE

Ludmila Armaşu, dr., conf.univ.

Scriitorul S.Vangheli creează proiectări ale unor laturi latente ale copilăriei. Ceea ce autorul găseşte în psihologia şi modul de gîndire specifice cutărui sau cutărui personaj la anumită vîrstă sunt disponibilităţi şi tendinţe variate, schelete de construcţii pe care le-ar putea organiza în anumite condiţii de viaţă. Fiecare din noi avem disponibilităţi, căci închidem în noi, fără ştire, prea des, toate calităţile şi toate viciile. Trăiesc în fiecare din noi un avar şi un risipitor, un om calm şi un om violent, un contemplativ şi un om de acţiune. Condiţiile momentului sau împrejurările vieţii, educaţia, mediul, întregul de norme morale organizează din această mulţime de disponibilităţi un personaj coerent, fără a anihila complet celelalte tendinţe, care dăinuiesc, latente sau comprimate. Albert Thibaudet notează o remarcă asemănătoare: "romancierul autentic îşi creează personajele cu direcţiile infinite ale vieţii sale posibile, romancierul factic le creează cu linia unică a vieţii sale reale…Geniul romanului face să trăiască posibilul, nu să retrăiască realul". (A.Tibaudet,p.12)

Elementul definitoriu de cristalizare a personajului sau destinului acestuia ori chiar al acţiunii romanului trebuie căutat în schema sau schemele afective ale

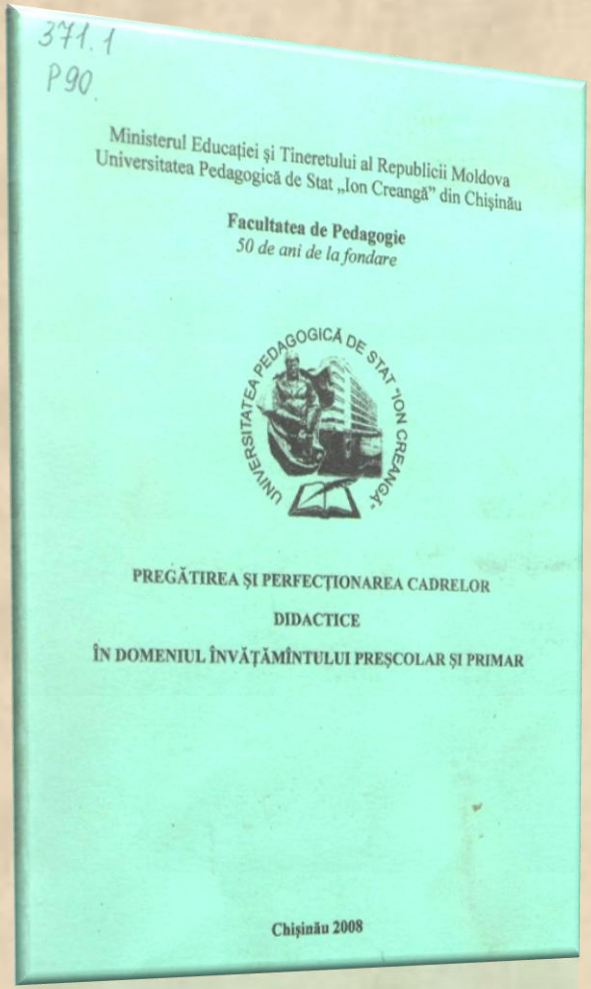

În concluzie menționăm că nu e suficient să dispui de un potențial creativ de aptitudini, dacă acestea nu sunt orientate strategic, prin motivație și atitudini, către descoperirea și generarea noului cu valoare de originalitate. Iată de ce lecțiile, inclusiv cea de limbă și literatură trebuie să satisfacă cerințelor expuse mai sus.

Oportunitatea predării operei lui Spiridon Vangheli în învățământul universitar

Ludmila Armașu-Canțir,
dr., conf. univ.

"Prozatorul are fantezie, are o limbă frumoasă și umor de bună calitate. Spiridon Vangheli e un scriitor din familia nobilă a lui Ion Creangă ivit prin părțile Bălților, acolo unde miturile vechii lumi rurale luptă cu tragediile unei istorii sălbatice..."

(Eugen Simion)

După o lungă perioadă de dibuiri și încercări, proza basarabeană pentru copii atinge, la intersecția anilor 60-70, treapta adolescenții sale, iar, uneori, chiar a deplinei sale maturități. Are loc nu numai o depășire a mentalității și a paletei tematice, dar și o diversificare a registrelor stilistice, a formulelor narative, rezultate din rafinarea unor modalități tradiționale, din continuarea, deci, a unor izbînzi ale scrisului românesc din acest domeniu (Ioan Slavici, Ion Creangă, I.L.Caragiale, G.Coșbuc), cît și din "sincronizarea" cu literatura universală pentru copii, aflată într-un apreciabil avans față de cea basarabeană. Deși epoca literară de după 1970, în special, este dominantă, la noi, de disputa dintre moderniști și tradiționaliști, cele două direcții nu se află într-o relație de excludere reciprocă, ci mai degrabă și în cazul marilor scriitori – de susținere reciprocă. Scriitorii atașați, doctrinar, tradiției, se dovedesc a fi foarte deschiși noutății, îmbrățișează cu căldură noile orientări și direcții estetice, după cum "modernștii" nu se pot dispensa de tradiția și realitatea autohtonă, în care găsesc sursele de inspirație și chiar formule poetice vechi, capabile să trăiască o viață nouă, sub semnul modernității. Spiridon Vangheli poate fi un exemplu tipic de scriitor atașat, în mare, problematicii copilăriei și copilului de la țară, pe linia I.Creangă, G.Coșbuc, I.Druță, G.Vieru etc, dar pe care un instinct viguros, un talent aproape ieșit din comun (cel puțin deosebit în contextul literar basarabean respectiv) l-au condus către formule estetice de o mare actualitate care au făcut din el scriitorul preferat al copiilor anilor 60-90.

Un vechi gramatic latin a zis foarte bine: *"Habent sua fata libelli"* – adică: *"Își au cărțile destinul lor..."*. Dicton foarte înțelept. Același – Terentianus Maurus, din secolul al treilea î.e.n.

378.4
U56

MINISTERUL EDUCAȚIEI, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ"
DIN CHIȘINĂU

65

CONFERINȚĂ ȘTIINȚIFICĂ JUBILIARĂ

„Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău la 65 de a

20-21 septembrie 2005

Chișinău 2005

esența lor noțiuni cert neschimbate, invulnerabile, constante, în raport cu timpul și circumstanțele lui, tot așa și obiectul, fenomenul sau noțiunea "mândra" (fată frumoasă, adorată și mult râvnită de toți flăcăii) rămâne în definitiv greu de cucerit, oricând și oriunde.

Aceste trei unități frastice (dealu-i deal; valea-i vale, mândra-i mândră), deși se caracterizează printr-o formă structurală specifică, corespund pe deplin condițiilor factologice de propoziții ca atare. În primul rând, ele dețin elementele constituente necesare și specifice (indicii categoriei gramaticale a predicativității: modul, timpul, persoana, numărul), și în al doilea rând, sînt adunate pe baza relațiilor sintagmatice actualizate de aceești indici. Atât doar, că aceste categorii structurale de propoziții trebuie denumite ***propoziții angrenate***, deoarece, pe lângă sensul informativ de bază, mai comportă și un sens comunicativ suplimentar, datorită formei lor structural – gramaticale. În cazul dat, informația suplimentară constă în ***certitudinea nestrămutării*** și ***invariabilității noțiunii*** de ***deal, vale, mândră,*** dintr-un anumit punct de vedere.

With the logical – semantical and functional principle, we established that in Roumanian language, ordinary with the traditional types of sentences, It still exist and the complicated sentences, wich, owing to grammatical and structural shape they have another informative meaning simultaneously with the prevalent one.

Bibliografie

1. Ion Diaconescu. Probleme de sintaxă a limbii române actuale, București, 1989, p.214.
2. Ion Diaconescu. Ibidem, p.212
3. Pekovskii A.M.Russchi sintacsis v nancinomosve°cenii, Moscova, 1996, p.169.

ÎN CĂUTAREA PARADISULUI PIERDUT SAU MITUL COPILULUI UNIVERSAL

Ludmila Armașu, dr., conf.univ.

Cuvântul mit (gr. mythos "cuvânt, povestire, legendă") desenează o realitate spirituală mult mai complexă decât pare a indica etimologia lui, cu sensurile derivate. Punctul de plecare al cercetărilor noastre privind esența realității mit se află în opiniile lui Giambattista Vico, precursor al romantismului filozofic, după opinia căruia, gândirea omenească, aflată într-un prim stadiu de dezvoltare, era un tip imagistic și nu încă de tip rațional, din care cauză, în acest stadiu, prioritatea o are elementul fantastic,

Bibliografie

1. Vico, G., Știința nouă, București, Univers, 1972.
2. Eliade, M., Aspecte ale mitului, București, Univers, 1978.
3. Braga, M. Destinul unor structuri literare, Cluj-Napoca, Dacia, 1979.
4. Vrabie, G., Retorica folclorului, București, Minerva, 1978.
5. Arghezi, T., Ars poetica, Cluj, Dacia, 1974.
6. Evseev, I., Cuvânt-Simbol-Mit, Timișoara, Facla, 1983.
7. Cimpoi M., Lumea copilului și lumea adultului // Creația scriitorilor moldoveni în școală, Chișinău, Lumina, 1989.

RECUCERIREA PARADISULUI PIERDUT

Ludmila Armașu, dr., conf.univ.

Constantin Noica afirma: "Lumea este un cuprins de determinații ce poartă în ele sau eliberează individualul și generalul". De regulă, calea regală a filosofării în literatură este căutată de foarte mulți, dar numai o seamă ajunge la ea, iar din aceasta unii o străbat mai puțin, alții mai mult, câțiva până prea departe să fie înțeleși lesne; priveliștea lumii ca întreg nu-i este oricui dat să o surprindă, iar neputincioșii, orgolioșii, declară că nu văd nimic, ori acea priveliște este o fantomă. Și, după cum se întâmplă și în arte, și în meserii, mai degrabă trufașii temporarităților cred că posedă ***modus vivendi philosophari***, confundată cu propria-le conștiință oarbă, decât cei care își adeveresc spiritul plin de lume prin felul lor de viață în umanitatea ființei.

În operele sale Spiridon Vangheli își rostește gândul ca adevăr asumat, cu iscusință, dar răspicat. Din dragoste de omul din oameni nu ignoră viciile, nu omite virtuțile. Cuprinzându-se în înțelesurile temporalității, nu-și ascunde convingerile față de contemporani, sigur fiind că cetatea lui este Copilul. Singura vină, în acest sens, ce i-o purtăm scriitorului, cu expunere motivată, este învățătura neostenită pe care o dă copiilor-ascultători de esență – singura modalitate practică astfel încât ***homo sacra res homini***. El creează chipuri de ***homo***: ***cogitans***, să țintească adevărul (*Ocheanul lui Guguță*), ***aestheticus***, să aspire frumos (*Băiețelul din Coliba Albastră*), **juris**, să stea sub semnul dreptății (*Republica cu trei consuli*), ***actor***, să găsească binele lumii (*Isprăvile lui Guguță, Steaua lui Cluboțel* etc.). Căci, desigur, Binele, Frumosul, Dreptatea, Adevărul sunt universalele temporalității umane care, în mereu închiderea ei deschizătoare cu temporarități atâtea, se afirmă îngreuiată cu bogăția finită a lor.

Oamenii se trezesc unii pe alții într-o societate oricât de dominantă ar părea, în contextul exosmozei materiale și al endosmozei spirituale. Dar nici un copac n-ar izbi privirea dacă în pădure toți ar fi la fel, scria Seneca.

Jocul, în proza lui Spiridon Vangheli, este pătruns de poeticitate. Ca să-l înțelegi la adevărata-i valoare, trebuie să ai suflet de copil, ori, afirma*, „ca să înțelegi poezia trebuie să te înveşmînți în sufletul copilului, ca într-o cămaşă fermecată. Şi să admiți că înțelepciunea copilului este mai presus decît cea a bărbatului” .*

(Johan Huizinga, Homo ludens, Editura Humanitas, 2002, p.192)

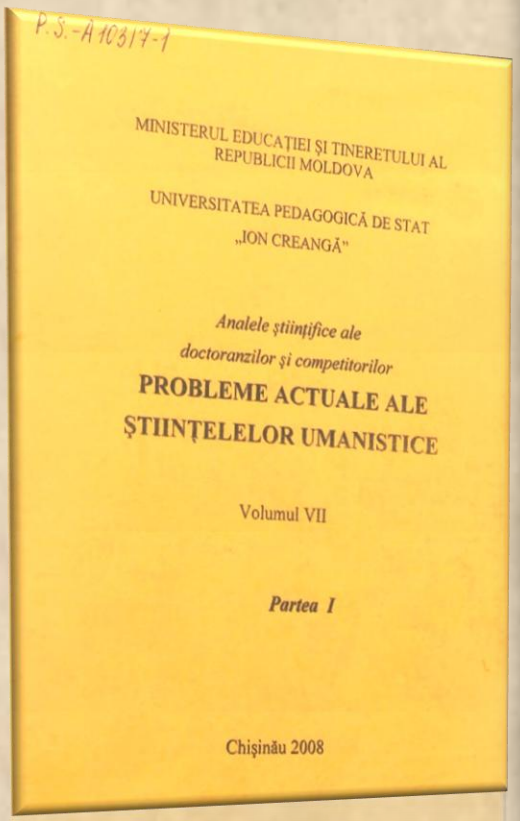

interpretativ școlar, tocmai îi ajută să dea anumite calificative.

Spre a recepta adecvat o operă de artă, contemplatorul ei, în cazul nostru elevul, trebuie să se plaseze, așadar, în punctul de vedere al artistului, să pătrundă în procesul de formare a operei, să intre în dialog fructuos cu textul. Profesorului nu-i rămâne decât să-l ajute pe elev să realizeze cu succes această intenție.

IRONIA ȘI UMORUL ÎN OPERA LUI SPIRIDON VANGHELI

L. Armașu-Canțîr, conf. dr.

Within the present article it has been undertaking a complex investigation of the work of the contemporary Moldovian writer Spiridon Vangheli in synchronic and dyacronic matter on the bases of a great number of literary reasons.

În opera vangheliană regăsim o caracteristică națională din care rezultă **ironia** și **umorul** (modalități narative obligatorii în opera unui scriitor pentru copii): ironia, mergînd rareori pînă la sarcasm, care ne-a dat marile valori, începînd cu Creangă și Caragiale, nelipsind la Sadoveanu. Or, ironia, umorul sunt semne ale **tehnicii**

distanțării, așa cum este și **lirismul nostalgic**, cea de-a doua linie care a creat opere majore, mai ales pe M.Eminescu, L.Blaga, M.Sadoveanu etc. Luarea în stăpînire a lumii fictive prin descrierea unui cadru fizic real face parte din tehnicile realismului care au în vedere reducerea distanței dintre lumea inventată și cea reală: "De trei zile mama nu iese din casă. S-a îmbolnăvit mama lui Ciuboțel.

Băiatul îi aduce apă de la izvor și-i pune mîna pe frunte să-i ia temperatura.

Într-o seară aude cu un capăt de ureche că i-ar prinde bine niște ierburi de leac de la o mătușă din satul Pitpalac. Tot atunci iese pe portiță.

Cîinele Faraon țup-țup din urma lui. Cît răgea o vacă din Pitpalac, a mers spre satul mătușii. Cînd a dormit vaca, popîc! – nu mai știa drumul. De acum vroia să se culce între doi popușoi…

Da stelele văd totul de sus. Găinușa cu pui era drept deasupra băiatului.

-Lio, - o întreabă Găinușa pe o steluță, care stătea fără treabă. – Ai auzit de satul Pitpalac?

-Da, mamă.

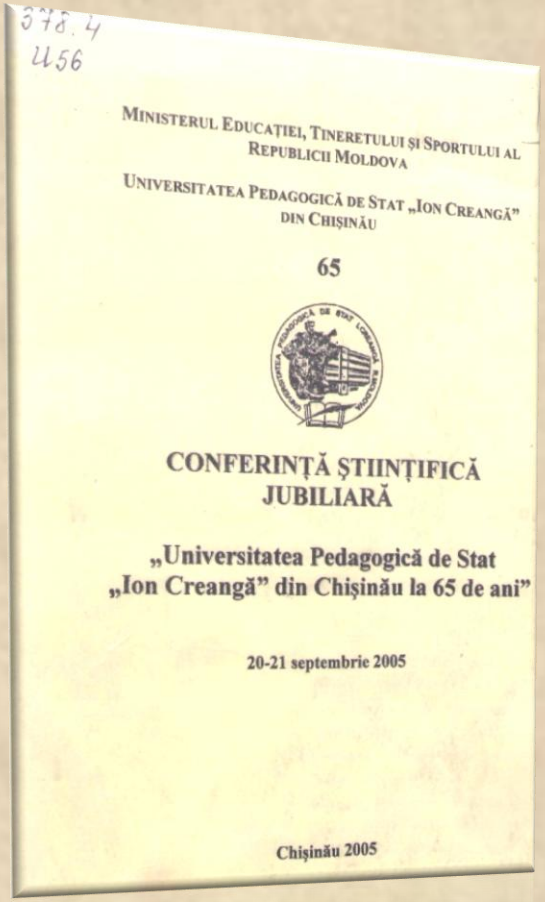

378.4
U56

MINISTERUL EDUCAŢIEI, TINERETULUI ŞI SPORTULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ" DIN CHIŞINĂU

65

CONFERINŢĂ ŞTIINŢIFICĂ JUBILIARĂ

„Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău la 65 de ani"

20-21 septembrie 2005

Chişinău 2005

esenţa lor noţiuni cert neschimbate, invulnerabile, constante, în raport cu timpul şi circumstanţele lui, tot aşa şi obiectul, fenomenul sau noţiunea "mândra" (fată frumoasă, adorată şi mult râvnită de toţi flăcăii) rămâne în definitiv greu de cucerit, oricând şi oriunde.

Aceste trei unităţi frastice (dealu-i deal; valea-i vale, mândra-i mândră), deşi se caracterizează printr-o formă structurală specifică, corespund pe deplin condiţiilor factologice de propoziţii ca atare. În primul rând, ele deţin elementele constituente necesare şi specifice (indicii categoriei gramaticale a predicativităţii: modul, timpul, persoana, numărul), şi în al doilea rând, sînt adunate pe baza relaţiilor sintagmatice actualizate de aceşti indici. Atât doar, că aceste categorii structurale de propoziţii trebuie denumite ***propoziţii angrenate***, deoarece, pe lângă sensul informativ de bază, mai comportă şi un sens comunicativ suplimentar, datorită formei lor structural – gramaticale. În cazul dat, informaţia suplimentară constă în ***certitudinea nestrămutării*** şi ***invariabilităţii noţiunii*** de ***deal, vale, mândră***, dintr-un anumit punct de vedere.

*With the logical – semantical and functional principle, we **established** that in Roumanian language, ordinary with the traditional types **of sentences**, it still exist and the complicated sentences, wich, owing to **grammatical** and structural shape they have another informative meaning **simultaneously** with the prevalent one.*

Bibliografie

1. Ion Diaconescu. Probleme de sintaxă a limbii române actuale, Bucureşti, 1989, p.214.
2. Ion Diaconescu. Ibidem, p.212
3. Pekovskii A.M.Russchi sintacsis v nancinomosve°cenii, Moscova, 1996, p.169.

ÎN CĂUTAREA PARADISULUI PIERDUT SAU MITUL COPILULUI UNIVERSAL

Ludmila Armaşu, dr., conf.univ.

Cuvântul mit (gr. mythos "cuvânt, povestire, legendă") desenează o realitate spirituală mult mai complexă decât pare a indica etimologia lui, cu sensurile derivate. Punctul de plecare al cercetărilor noastre privind esenţa realităţii mit se află în opiniile lui Giambattista Vico, precursor al romantismului filozofic, după opinia căruia, gândirea omenească, aflată într-un prim stadiu de dezvoltare, era un tip imagistic şi nu încă de tip raţional, din care cauză, în acest stadiu, prioritatea o are elementul fantastic.

nădejde, şi ea, sărmana..." este expresia de început a modalităţii de prezentare a marelui cărturar. Meditaţia "Ah, ce s-au ales din viaţa mea?... Nimic... mai nimic..." constituie unul dintre nucleele tematice ale romanului, în care s-a concentrat puterea de autoanaliză a personajului şi se vădeşte predilecţia prozatorului pentru situaţiile-limită care suscită interesul şi generează emoţii.

Evaluare

• Citeşte cu atenţie romanul *Zbor frânt* şi cugetă asupra originalităţii lui în cadrul literar basarabean al epocii. Depistează în text patru elemente ale literaturii moderne.

• Ce este fluxul memoriei? Dar solilocul?

• Care sunt, după părerea ta, asemănările şi deosebirile de concepţie şi de realizare dintre romanele *Zbor frânt* şi *Viaţa şi moartea nefericitului Filimon...*?

CU SPIRIDON VANGHELI ÎN LUMEA COPILĂRIEI

S-a născut la 14 iunie 1932 în comuna Grinăuţi, judeţul Hotin (azi Bălţi).

A absolvit facultatea de filologie a Universităţii Pedagogice "Ion Creangă" din Chişinău (1955). A fost redactor de editură, consultant la Uniunea Scriitorilor din Moldova. Debutul editorial şi l-a făcut în 1962 cu cărţulia pentru copii *În ţara fluturilor*, urmată de o alta, de data aceasta – de miniaturi sclipitoare – *Băieţelul din coliba albastră* (1964).

Cărţi de referinţă în cadrul întregii noastre literaturi pentru copii: *Isprăvile lui Guguţă* (1967), *Ministrul bunelului* (1971), *Guguţă – căpitan de corabie* (1979), *Steaua lui Ciuboţel* (1981), *Calul cu ochi albaştri* (1981), *Guguţă şi prietenii săi* (1983), *Pantalonia – ţara piticilor* (1984), *Măria sa Guguţă* (1989), *Guguţă şi prietenii săi*, în două volume (1994), *Tatăl lui Guguţă când era mic* (1999), *Copii în căţuşele Siberiei* (2001).

Spiridon Vangheli a scris şi poezie: cartea de versuri *Balade* (1966).

Este coautor, împreună cu Grigore Vieru, al unui excelent *Abecedar*.

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (1980), al Premiului "Ion Creangă" al Academiei Române (1995), deţinător al Diplomei de Onoare "Andersen" (1974).

În chiar prima sa publicaţie pentru cei mici – *În ţara fluturilor* – Spiridon Vangheli a făcut dovada înţelegerii sau poate mai curând a intuirii specificului autentic al literaturii dedicate cititorului fraged. Faptul că fluturii au o ţară a lor, ca şi oamenii, iar Hulubul, Casa, Cuţulică, Fulguşorii şi alte elemente ale lumii din jur sunt simţite de Radu ca fiinţe vii (autorul le ortografiază cu majusculă) adevereşte acea contopire a scriitorului cu copilul, fără de care contactul cu destinatarul operelor sale nu este posibil. Pentru Radu totul e însufleţit şi viu, el simte adânc, se bucură sincer, e curios etc. Textele sunt de o naivitate desăvârşită, psihologia personajului este a copilului curajos, iscoditor, inventiv, visător, exprimarea autorului nu trădează niciodată prin nimic felul copilului de a înţelege şi explica lucrurile: "Casele şi-au tras cuşme albe pe ochi. Drumurile s-au ghemuit sub garduri...", în altă parte "dealul mai doarme, dar Tufele s-au trezit şi aleargă cu rădăcinile în toate părţile – caută de ale gurii pentru Struguri", aceştia, Strugurii, la rândul lor, "s-au sculat..., şi-au spălat faţa în rouă şi îşi văd de treabă..."

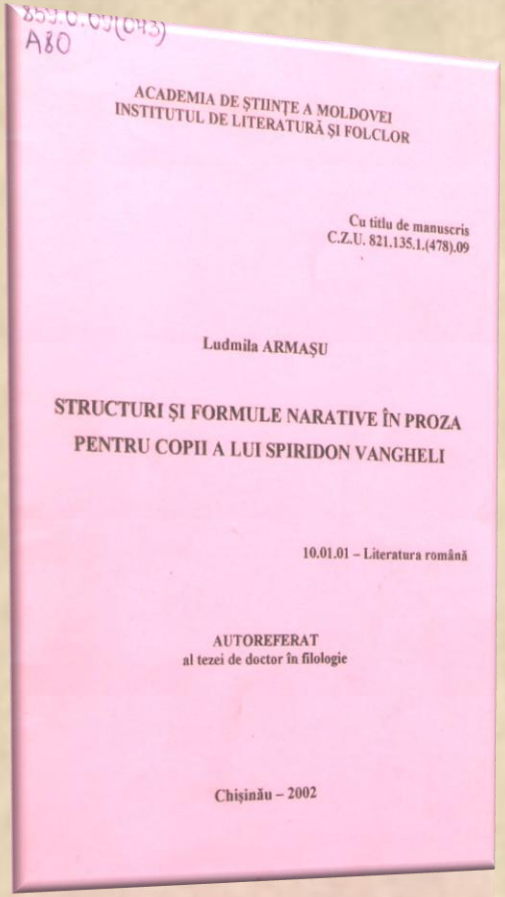

„Sunt destule temeiuri pentru a susține că lucrările lui Spiridon Vangheli au intrat definitiv în patrimoniul literaturii noastre, ocupînd pe scara valorilor consacrate un loc de cinste”.

Eliza Botezatu

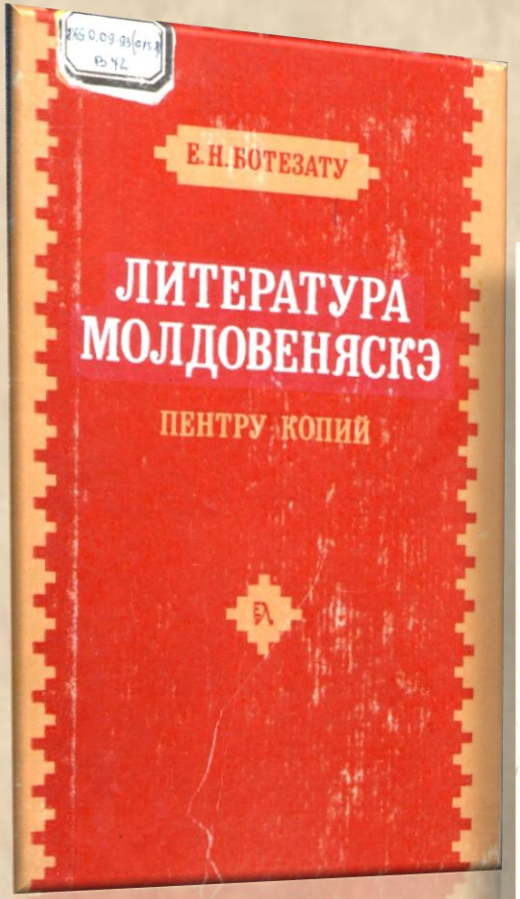

тулуй, а версулуй, а поезией. Ку атыт май мулт, ку кыт тропий, ынаинте де а девени модалитэць поетиче, ау фост мижлоаче але гындирий инфантиле: копилул гындеште ын имажинь, фиинд, прин форца са имажинативэ, ун маре креатор. Виеру ши-л я де «коаутор» ын дублу сенс: пе де о парте ел креазэ «пе урмеле» копилулуй, ын женул луй, пе де алта ыл инвитэ пе копил сэ колаборезе ку ел, сэ-л ынцелягэ, сэ-л комплектезе. Дестуле мерите, пентру а сублиния ынкэ о датэ валоаря инструктив-едукативэ а поезией луй Григоре Виеру.

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ
(1932)

Поет ши прозатор, Лауреат ал Премиулуй де Стат ал РСС Молдовенешть, Спиридон Вангели с'а нэскут ын сатул Гринэуць, районул Рышкань. А абсолвит факултатя де филоложие а Институтулуй педагожик «Ион Крянгэ» дин Кишинэу. Вине ын литературэ ла интерсекция анилор 50—60. Дупэ че ын 1962 ыл апаре прима карте *«Ын цара флутурилор»*, скрииторул пурчеде ла едификаря урмэтоарелор волуме, каре ну ынтырзие сэ апарэ: *«Соаре-ле»* (1963), *«Пе луме»* (1964), *«Бэецелул дин колиба албастрэ»* (1964), *«Баладе»* (1966). Комплементаре тематик, асемэнэтоаре стилистик, еле не оферяу миниатурь ын версурь ши ын прозэ, плине де проспециме ши кандоаре, прин каре скрииторул ышь фаче интраря сигурэ ын литература пентру чей мичь, кыштигынду-шь де ла бун ынчепут адезиуня ши симпатия чититорулуй, гэсинду-шь аудиториул адекват, капабил сэ вибрезе ла тоате нэструшничиле ероилор сэй. Де аич ынколо ва скрие доар пентру ачест аудиториу. Ауторул привеште лумя ку бунэтате ши кэлдурэ, ындрэгостит де че е фрумос, бун ши армониос, мотив дин каре ши атмосфера прозелор е плинэ де бунэтате: о поезие блындэ, ынкэлзитэ де драгосте вине дин фразе, дин кувинте ши кулорь, дин жестурь, реакций ши фапте, дин дескриерь ши «коментарий». Тимбрул специфик ал оперей луй Вангели ыл дескоперим, деч, ынтр'о атмосферэ де сэрбэтоаре ши поезие, пе каре ам вря с'о пэстрэм кыт май лунг: «повештиле» се искэ ши се цин ланц, — уна о наште ши о експликэ пе алта, яр тоате ымпреунэ експликэ лумя.

Микул ероу привеште лумя куриос ши ынтребэтор: н'о куноаште ынкэ ын тоатэ комплекситатя, ый каутэ ши ый гэсеште експликацииле — унеорь де-а дрептул нэструшниче, алтеорь—адевэрате ревелаций поетиче. Скрииторул експлоатязэ ынклинация копилулуй спре антропоморфизаре, спре ынсуфлециря лукрурилор. Тотодатэ ел афлэ ачя мэсурэ а конвенционалулуй, кынд *фикциуня девине веридикэ:* ыл ынцележе ши-л сусцине пе копил ын операция де а трансформа лумя ын повесте, пентру кэ веде ын еа ну нумай ун жок, чи ши о *«филозофие»* а вырстей. Жудекынд лумя ши пе копил ку «унитэциле де мэсурэ» але адултулуй, прозаторул де челе май мулте орь зымбеште ши де шо-

тиile копилулуй, ши де фигурациile фантезией луй звэпэяте. *Зымбетул* есте, деч, о алтэ партикуларитате а скрисулуй луй С. Вангели, ун зымбет боном, асемэнэтор ку зымбетул гидуш ал луй И. Друцэ сау ку чел дуйос ал луй Г. Виеру.

Скрииторул евитэ остентация ши инсистенца дидактичистэ, деши ын субтекстул ши ын нервуриле интиме але оперей луй трэеск мулте «ынвэцэминте»: ел преферэ сэ-л ынвеце пе чититор прин глумэ ши бунэтате, прин «лекция» субтекстуалэ. Субьектеле сынтратате ку либертатя, фантезия ши инвентивитатя, пе каре ле рекламэ *повестя*, деши скриериле луй ну пот фи considerate «повешть» ын акчепция традиционалэ: копилул перчепе вяца ын имажинь, примеле луй ноциунь деспре луме фиинд май алес *пластиче*, ши С. Вангели (ка ши Г. Виеру ын поезие) «ымпрумутэ» ачастэ визиуне, инвентивитате ши спирит асоциатив ал копилулуй, «ымпрумутэ» ши модул луй де а трансфигура лумя, де а гынди ын имажинь; де аич ши спечифичитатя формулей луй. Пуюл де ом креазэ ку нестэпынит ентузиазм о а доуа реалитате ши скрииторул, фидел ероулуй сэу, ынчаркэ сэ я лумя ын посесие аша кум о вря ачеста. Деталиile се ынкаркэ де сенсурь ной, тоате але натурий ши лумий се трансфигурязэ: «тракторул фаче цэрнэ», «язул шеде тоатэ зиуа ын апэ ши се скалдэ», «верделе се суе ын копачь дин ярбэ», яр дялул с'а суит ши ел «сус-сус ши а скос флорь сэ мироасе соареле», — сынт кытева дин фантезиile луй Раду, пе каре *Р. Сувейкэ*, аутоаря микромонографией деспре Вангели, ле considerэ «екстрем де кончисе таблоурь фантезисте».

Поменинду-л пе Раду ку фантезиile луй, ынтрэм ын картя *«Бэецелул дин колиба албастрэ»*. Калитатя есенциалэ а скриериlor, пе каре ле адунэ еа, есте конденсаря максимэ, кончизия пластикэ а формулэрилор: миниатуриle луй Вангели «ынкап» унеорь ынтр'ун рынд-доуэ-трей... Кончентрате, консистенте, интенс сужестиве, еле пар ниште поеме плине де хаз ши фантезие. «Родика е ноуэ, ну демулт ам адус-о акасэ. Ам дат пе дынса флорь — еу ун брац ши тата ун брац. Родика е микэ, да поате сэ рыдэ сингурэ. Аре ши доуэ урекь. Ку дынселе ынкэлзеште перна», — е миниатура «Родика», патру рындурь де карте, плине де поезия дулче а уней жудекэць наиве ши тулбурэтор де проаспете. Прункул жудекэ, порнинд де ла проприя-й експериенцэ де вяцэ ши де гындире, ши кум алтфел ар фи путут фи Родика, пе каре н'о вэзусе пынэ атунч, декыт *«ноуэ»*, прекум ноу есте пен-

15. Е. Н. Ботезату

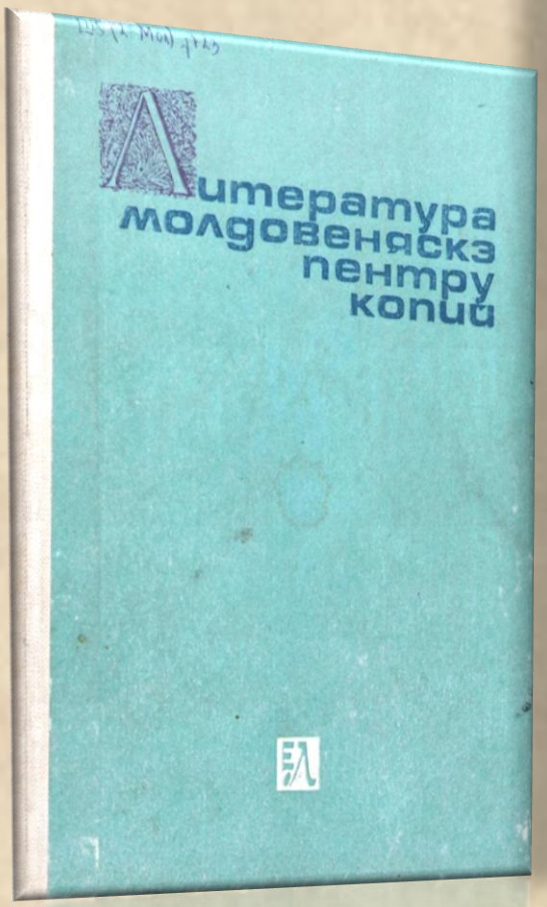

те дин плин ши де мижлоачеле музикале але версулуй — де фразаре ши оркестрацие, де армоние ши мелодие, де тоналитэць фолклориче.

Григоре Виеру поседэ дарул де а комуника идей марь ши адынчь ку о лимпезиме ши конкретеце имажистикэ сурпринзэтоаре. Ятэ де че гындиря поетулуй е де о рарэ пластичитате ши, ын ачеласт тимп, де о симплитате кучеритоаре: «Гынд субтил, аскунс? Ла найба! /Скри-вой еу де азь таман/ Нумай версурь симпле. Симпле/ Ка о касэ де цэран». Дупэ каре, ынсэ, ну уйтэ сэ ремарче, кэ а скрие симплу е тот атыт де греу, ка ши а конструи о фрумоасэ касэ де цэран: «Мез де ноапте. Фоае албэ. / Ши судоаря м'а ымплут.../ Греу ый фи клэдит ту, мамэ,/ Каса ноастрэ чя де лут!» («Пе маржиня поезией «Каса мя»).

Симплитатя профундэ а поезией луй Григоре Виеру есте резултатул уней мунчь креатоаре енорме ын ведеря общинерий уней максиме акчесибилитэць; еа е обцинутэ де аутор ну прин дискурсивитате, ну прин ренунцаря ла виртуциле имажиний артистиче ши а метафорей, чи принтр'о субтилэ пластичитате, каре паркэ е «топитэ» ын лимбажул поетик, принтр'о утилизаре инжениоасэ а сужестией фигурате ши а асочиацией, принтр'о пэтрундере стрэлуминэтоаре ын есенца лукрурилор.

Поезия луй Григоре Виеру реализязэ ун контакт лирик де маре емотивитате ку екзистенца омулуй контемпоран ын тоатэ фрумусеця, мэрецця ши драматизмул ей. Ынтряга креацие а поетулуй — ши версуриле пентру копий, ши челе пентру матурь — е стрэбэтутэ де мултэ луминэ ши омение, де мулт фрэмынт ши сублим, де ун кучеритор лиризм. Тоате ачеста о фак сэ айбэ ун екоу динтре челе май вий ын нима чтиторулуй.

СПИРИДОН ВАНГЕЛИ

Ка сэ девий ун скриитор, ындрэжит ши аштептат ынтотдяуна ын мижлокул копиилор, кэутат ши соличитат ну нумай пентру о ноуэ лукраре артистикэ, чи ши пентру а ци се ынкрединца ун пэс, цие ши ероулуй тэу, а ци се дестэйнуи о букурие, а ци се чере ун сфат, требуе неапэрат сэ порць ын суфлетул тэу пе копилул де одиниоарэ. Пе ачел «ту» де алтэ датэ, инжеиос ши сетос де кандорь, врэжитор ши бэсмуитор, каре е ын старе сэ дескопере лумя ку ажуторул унор метафоре ындрэзнеце, че персонификэ елементеле космосулуй. Ши копилул ачеста требуе сэ се ымприетеняскэ нумайдекыт ку чей де азь ши де мыне, ынцелегынду-се динтр'о привире, динтр'о ворбэ, ажутынду-се товэрэшеште ын друмул лунг ал куноштерий реалитэций ши суфлетулуй оменеск, ал пэтрундерий нормелор морале де вяцэ ши валорификэрий сферелор де манифестаре а естетикулуй.

Скрииторул пентру копий е ун куноскэтор неынтрекут ал психоложией инфантиле, ал модулуй луй специфик де а ведя ши интерпрета лумя ку ажуторул метафорелор, авынду-шь супортул пе

прочедеул антропоморфизмулуй[1]. Анч ну и се пот лимита виртуциле. Пентру *кэ суителе де имажинь артистиче*, дин каре се конституе кутаре сау кутаре скриере де литературэ пентру копий, ну се афлэ семэнате де-а гата ын зничериле, реакцииле ши фантеле челор мичь. Еле требуе креате пе база кинтесенцелор екстрасе дин челе де пе урмэ. Требуе креате ку хар поетик, ку инвентивитате склипитоаре ши ку о сенсибилитате алясэ фацэ де кулоаря ши сонуриле кувынтулуй, ка май апой ачесте суите де имажинь сэ стимулезе, ла рындул лор, фантезия копилулуй, ынаинтаря луй пе вертикала ши оризонтала куноаштерий, прочесул де едукацие моралэ ши естетикэ, сетя де ынсушире а лимбий материе.

Скрииторул Спиридон Вангели (нэскут ын 1932) е мештерулфаур, каре штие с'о факэ.

Плеката де дебут **«Ын цара флутурилор»** а апэрут ын 1962. Титлул концине о персонификаре интригантэ: флутурий ау о *царэ* а лор — ка ши копиий, ка ши чей вырстничь. Протагонистул нувелетелор е бэеацашул Раду, ун бун приетен ку Хулубул ши Куцуликэ, ку Салчия ши Пэдуря, ку Стругурий ши Фулгуцюрий. Субстантивеле комуне сынт скрисе ку мажускулэ ши ын текстеле респективе, деоареце обьектеле нумите апар зугрэвите ка фиинце вий — ку грижиле, букуриile ши калитэциле лор уманизате. Песте тоате е стэпын ун спирит анимист де повесте. Фабулосул, ынсэ, липсеште. Копилул трэеште ынтр'ун сат обишнуит, ку о пэдуре пе крыста дялулуй ши ун хыртоп ку гиочей де примэварэ, ку ун извор дулче ши о вие дарникэ. Дар оптика инфантилэ ле ымпрумутэ ынсушириь необишнуите: ши атунч тоате штиу сэ фие женероасе ши сэ се ынтристезе, сэ се алармезе ши сэ дее сфатурь ынцелепте, сэ манифесте рекуноштинцэ ши сэ фие гата пентру а вени ын ажуторул челор дин жур. Ауторул ыл кямэ пе ероу сэ афле лукрурь ной деспре лумя ынконжурэтоаре, ыл ындямнэ дегажат, ка ши кум принтре алтеле, сэ ее акт де семнификацииле етико-естетиче, топите ку инжениозитате ын субтекстул челор повестите.

Астфел, ын диалогул динтре Хулуб ши Примэварэ («Хулубул луй Раду») се енумерэ пэсэриле кэлэтоаре каре се ынторк, дупэ о анумитэ леже а лор, ла баштинэ («— Дар унде-с пэсэриле тале, Примэварэ? — Вин дин урмэ. Граурий ыс дупэ дял, чокырлии-

[1] Антропоморфизм — концепция че атрибуе лукрурилор, фиинцелор ынсушириь оменешть.

bomboane. Dându-și seama de păcăleală (vioara lui Nătăfleață a „cântat" doar atâta me cât s-a rotit placa cu pricina, supravegheată de amicii săi, Uitucilă și Guguță), nica și-a luat bomboanele, lăsându-l pe Nătăfleață în culmea nedumeririi (***Nătăfleață tă la vioară***). În speranța de a ajunge „detectivi foarte vestiți", Nătăfleață, împreună ățelul său Bimbi, pornesc, plini de importanță, în căutarea căciulii lui Guguță. Când o găsesc, iese la iveală că de fapt cei care au descoperit căciula, precum și alte lucruri nse, sînt chiar „hoții" (***Nătăfleață prinde hoțul***).

Aureliu Busuioc uzează cu mult efect artistic de poanta artistică, plasată la sfârșitul rei secvențe literare, ceea ce conferă narațiunii mult dinamism și expresivitate. În ***tăfleață cel voinic nu se teme de nimic***, atunci când eroul vrea să-și camufleze falsa nicie, o face prin următoarea poantă: „- Nătăfleață, ești fricos? / - Ba-s viteaz, ca Făt-mos!/ - Nătăfleață, hai afară!/ - Cum să vin, nu vezi că-i sară?/ - Păi ziceai că nu te ?/ - N-am știut c-ai să mă chemi..."

în afară de poanta umoristică, Aureliu Busuioc se servește cu multă abilitate artistică monie. De altfel, ceea ce individualizează proza sa este tocmai nuanța ironică a obser-ei naratoriale reflectată de o serie de cuvinte, expresii și imagini: „Dacă te-ai pornit mulă / Dând cu prastia-n ferești, / Ori te duci cu geanta goală, / Ca un bun școlar ...." (***Semne noi despre pisici pentru mari și pentru mici***). Prin tonalitatea discret ucă, legată în mod direct de valențele comice ale artei scriitorului, cartea aduce o notă ticulară și un stil propriu și distinct. Efectele comice rezultă din opoziția dintre ceea ce te și gândește autorul și aerul de seriozitate gravă, cu care povestește. „Atmosfera de icipare detașată, tonul ponderat, multă înțelegere pentru slăbiciunile și șotiile specifi-ntei vor face și din paginile despre aventurile vechi și noi ale lui Nătăfleață un com-ment impresionant al prozei pentru cei mici", conchide criticul Eliza Botezatu.[184]

Spiridon Vangheli, ***Băiețelul din coliba albastră***. Literatura din Basarabia pen-ugi a ajuns cunoscută în toată lumea datorită cărților lui SPIRIDON VANGHELI unul dintre puținii scriitori care a scris exclusiv pentru copii. Scriitorul debu-n anul 1962 cu volumul ***În țara fluturilor***, după care urmează ***Soarele*** (1963), ***Pe*** 964), ***Băiețelul din coliba albastră*** (1964), ***Balade*** (1966), ***Isprăvile lui Guguță*** ***Ministrul bunelului*** (1971), ***Guguță – căpitan de corabie*** (1979), ***Steaua lui*** (1981), ***Calul cu ochii albaștri*** (1981), ***Guguță și prietenii săi*** (1983), ***Pri-rea*** (1985), ***Măria sa Guguță*** (1989), ***Moara veselă*** (1990), ***Ghiocica*** (1991), ***Guguță când era mic*** (1999), ***Copii în cătușele Siberiei*** (2000), scrieri ce ne pe undele miraculoase ale copilăriei. Cartea ***Pantalonia – Țara Piticilor*** este rată cea mai bună carte a anului 1989.

cupat de problema creațiilor pentru copii, Spiridon Vangheli se manifestă și ca tor: ***Fetița din Hirosima***, ***Șezătoare în codru***, ***Copiii planetei***, ***Carte de citi-ndire***. Este unul din coautorii ***Abecedarului*** (1990) și cunoscut traducător al pentru copii. Scriitorul a tradus din opera lui C.Ciucovski (***Doctorul Aoleu***), gen (***Pepi Cioraplung***), Geims Barri (***Peter Pan și Vendi***).

emenea lui Ion Creangă, Spiridon Vangheli reușește să creeze un memorabil re-ment al copilăriei universale, „un arhetip, o esență luminoasă a copilului, obser-

Eliza Botezatu, op. cit., p. 190.

„...e bunul vrăjitor Spiridon Vangheli, scriitorul care a demonstrat că şi într-o provincie se poate face literatură — Literatură cu literă mare”.

Sergiu Cucuietu

Lucrările au apărut într-o formulă grafică de excepție, semnată de pictorii:
Isai Cârmu, A. Colâbneac, Boris Diodorov, S. Gămuraru, M. Hazan, I. Hmelnițchii, Iurie Leu, Lică Sainciuc, Octavia Țarălungă, Igor Vieru.

În publicații periodice

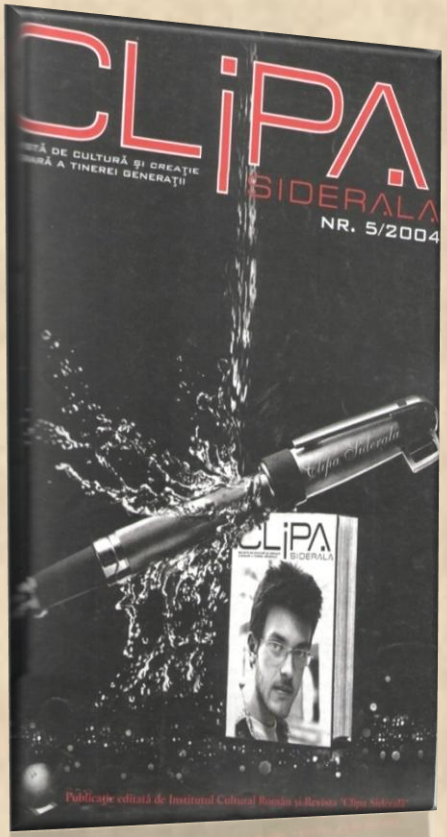

CLIPA SIDERALĂ — lecturile tale

Mihaela IORDĂCHESCU,
cl. a VII-a,
Liceul Teoretic Român-Englez "Ion Creangă", Chișinău.

„ COPII în CĂTUȘELE

Motto: „Prozatorul are fantezie, are o limbă frumoasă și umor de bună calitate. Spiridon Vangheli e un scriitor din familia nobilă a lui Creangă ivit prin părțile Bălților, acolo unde mituflie vechii lumi rurale luptă cu tragediile unei istorii sălbatice…"

(Eugen SIMION,
Președintele Academiei Române)

Spiridon Vangheli este unul dintre cei mai cunoscuți scriitori pentru copii din Basarabia. Citind cărțile sale am trăit o lume de vis: *Isprăvile lui Guguță, Băiețelul din coliba albastră, Steaua lui Ciuboțel, Guguță și prietenii săi, Pantalonia – țara piticilor, Tatăl lui Guguță când era mic* ș.a.

Talentul poetic luminos al lui Spiridon Vangheli a creat noi eroi – copii. Guguță e fiul bunei credințe, Ciuboțel e fiul visului și al dorului, Titirică Însă e plăsmuirea înclinării spre ștrengărie… (Mihai Cimpoi)

Este încântătoare marea libertate, pe care le-o dă copiilor autorul. De aici vine vigoarea și originalitatea lor. Eroii acestor cărți au ceva din firescul și înțelepciunea naturii. Personajele lui Spiridon Vangheli sunt expresia copilăriei adevărate, purtătoare a frumosului și a libertății interioare.

Literatura basarabeană pentru copii a ajuns cunoscută în lume în bună parte datorită cărților lui Spiridon Vangheli. Opera sa a fost tradusă în mai multe limbi. Valoarea operei scriitorului este confirmată de decizia Consiliul Internațional al literaturii pentru copii care l-a învredniciit cu *Diploma de Onoare Andersen* (Rio de Janeiro, 1974) pentru cartea *Ministrul bunelului*, recunoscută drept model remarcabil de literatură. De asemenea scriitorul s-a mai învredniciit și de premiul „Carte frumoasă – cinste cui te-a scris" acordat de Centrul Cultural Francez din Iași pentru volumul „Guguță și prietenii săi" și de Premiul Academiei Române „Ion Creangă".

Nuvela documentară „Copii în cătușele Siberiei" în biblioteca mea e la un loc de cinste, având și autograful autorului.

Voi încerca să-mi expun părerea vis-a-vis de cartea „Copii în cătușele Siberiei", care nu ne îndoim, îi captivează și pe cei mici și pe cei mari. Am parcurs-o dintr-o respirație și am rămas cu sufletul sfâșiat de durere. Spiridon Vangheli a scris-o pentru a arăta cât de crunt a fost regimul totalitar sau poate și pentru a-i vedea pe compatrioții noștri în altă lumină. Aceste personaje vizează eroii tăcuți ai neamului. Identificându-se cu ele, retrăind viața lor, cititorii, copii și maturi, vor primi adevărate lecții de Caracter, Verticalitate, Demnitate, Răbdare și Credință în Dumnezeu.

Cartea de față se distinge prin puterea de convingere a argumentelor și a adevărului istoric. În cartea „Copii în cătușele Siberiei" autorul a spus adevărul despre deportările ce-au avut loc din Basarabia și care au fost necruțătoare chiar și cu copiii.

Această carte, după părerea mea, este scrisă pentru a trezi demnitatea în fiecare din noi, pentru a ne sugera că nu trebuie să uităm trecutul, căci popoarele care nu au trecut nu au nici viitor.

Cartea conține mai multe povestiri (*Trenule, unde ne duci?; Iacobaș; Olița se rătăcește; Judecata; Cum au furat o pe Olița; Nas în nas cu ursul; Scrisoare din Basarabia; Tata; Trei sfinți cu trei cai albi; Cui îi-ai vândut sufletul?*) din viața unor copii basarabeni, care împotriva voinței lor au fost deportați în Siberia: Olița, Iacobaș, Ionuț și Liduța.

În ziua de dinainte de a fi scoși cu pușca din casă copiii savurau cireșe din copacul lui moș Bujor, care cu bunăvoință le-a îngăduit să se urce în cireș. Întorcându-se mulțumiți pe la casele lor copiii nici nu-și puteau închipui că aceasta avea să fie ultima zi fericită a copilăriei lor.

Era 12 iunie 1941. Totul era gata, doar că așteptau venirea nopții ca să-i scoată din casele lor pe gospodarii satului. Împreună cu familiile lor pentru a-i deporta în Siberia.

Prin ce s-a făcut vinovat tatăl Oliței că a fost deportat cu familia? Poate pentru faptul că a ajuns bun gospodar, că a instalat o oloiniță în sat? Sau pentru că a fost ales primarul satului?

Au arestat mai mulți oameni din satele Moldovei. La Bălți, în gara, se auzeau doar țipete de copii rătăciți care-și căutau părinții.

Era o înăbușeală foarte mare în vagon. Ferestra era bătută cu scânduri și mai avea pe deasupra și grătii. Avea un fierar a ales să moară, dar a desfundat fereastra, pentru a nu muri oamenii din vagon, în special copiii. Nu după

28

lecturile tale — CLIPA SIDERALĂ

de Spiridon VANGHELI

SIBERIEI

mult timp au oprit trenul în câmp și gardienii au despărțit familiile separându-i pe tați și semănând spaimă printre copii și femei.

La lectura cărții te îngrozești la gândul că copiii, urcați într-un tren ce se tăra spre răsărit, erau lihniți de foame. Iacobaș într-o seară a adormit pe pieptul mamei sale, iar dimineața când s-a trezit a constatat că mama sa era moartă.

Din nuvelă aflăm ce soartă crudă a avut Iacobaș după moartea mamei, tatăl fiind în lagăr. Iacobaș era nevoit să doarmă în iesle, în grajdul mătușii Irina, deseori se ducea în pădure după lemne, o dată însă nu s-a mai întors… Oare cu ce au greșit copiii basarabeni, deportați fără voie, de au ajuns să servească drept hrană sălbăticiunilor din Siberia?

Zguduitoare sunt și paginile despre soarta Oliței, care s-a rătăcit în pădure. A tot căutat drumul timp de trei zile, tremurând de frică la fiecare trosnet de vreasc; însetată, s-a întâlnit cu un urs care printr-o minune nu a mâncat-o; o helge i-a lins fața, pe când dormea într-un bordei părăsit; s-a speriat grozav de un șarpe… A patra zi, spre norocul ei, Olița a fost găsită de un căruțaș care a îmbrăcat-o în cojocul său și a pornit cu ea spre cătunul Verh Ciuzik, unde era așteptată de mama sa și de tot satul.

Mama Oliței și mătușa ei au fost judecate și trimise la închisoare pentru câteva spice coapte care erau destinate drept hrană pentru Olița.

În felul în care scriitorul Spiridon Vangheli o descrie pe mama Oliței, ne putem da seama de regimul foarte aspru din pușcării: „…Cu ochii duși în fundul capului, gârbovită, mama abia mergea, sprijinindu-se într-un băț. Până și de la pușcărie i-au dat drumul mai înainte, așa de bolnavă era. Când își văzu fata, sărutând pământul, făcându-și cruce: E vie Olița, Doamne!…".

Din povestirea „Scrisoare din Basarabia" aflăm cenemna să primești o scrisoare de acasă, de la ființele dragi, după mai mulți ani de zile. Olița i-a citit mamei scrisoarea de la surorile ei mai mari de trei ori, iar când au intrat în bordei a rugat-o să-i mai citească încă o dată, s-o asculte în liniște.

Regimul totalitar a strivit viețile a mii de oameni, n-a cruțat nici copiii. Olița, fiind încă un copil îngrijea de mama sa bolnavă, a stat la căpătâiul ei în ultimele clipe de viață. Oare nu sunt prea multe pentru un suflet de copil?

Deportările sunt o pagină tristă din istoria neamului nostru. Mulți copii și prunci nevinovați au avut de suferit de pe urma lor. S-a scris mult la această temă, dar nu totul. Am citit recent în săptămânalul „Literatura și Arta" despre un alt caz care m-a zguduit. Se povestește despre un copil nevinovat, fratele viitorului scriitor basarabean Alexei Marinat, mama căruia a fost nevoită să nască afară, pe un ger cumplit, zicându-i-se: „— Să vedem și noi cum naște o boierită pe zăpadă!…". Copilul s-a născut sănătos, dar mama lui s-a îmbolnăvit și după ce a zăcut un timp a murit.

Despre atitudinea bolșevicilor față de oamenii deportați s-au scris mii de pagini și se vor mai scrie. Nu cred să fi existat în lume o mașină mai diabolică de înjosire a demnității, de nimicire a tot ce este omenesc.

Cartea este utilă pentru toate categoriile de cititori.

„Copii în cătușele Siberiei" oferă noi orizonturi de gândire doritorilor de a-și completa cunoștințele despre timpurile nu prea îndepărtate. Este o pagină de istorie tristă și foarte dură din istoria Basarabiei, sub dictatura Comunistă.

Scriitorul indian Darsan Singh scrie despre opera lui Spiridon Vangheli: *Acest condei e de o sensibilitate rară. Vangheli face o literatură mare pentru cei mici.*

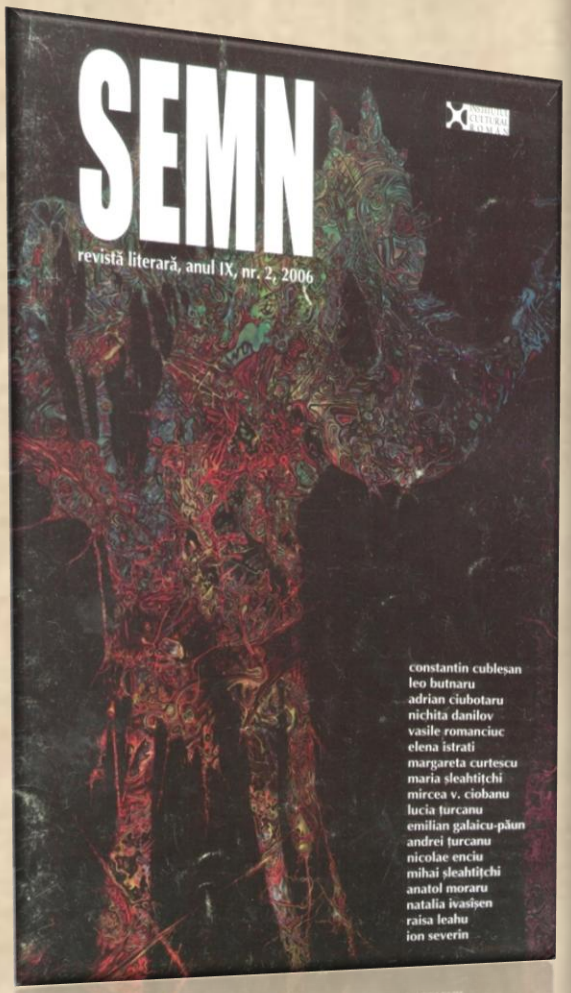

Brand-ul Guguţă

Maria ŞLEAHTIŢCHI

Caz rar în istoria literaturii române, Spiridon Vangheli şi-a consacrat întreaga activitate de scriitor literaturii pentru copii. Urmărind creaţia sa de la debut (1962) pînă la cea mai recentă apariţie (2006), observăm treptele constituirii unui miraculos univers al copilăriei. Deloc întîmplător, cărţile lui au fost traduse în zeci de limbi, fiind editate în tiraje record. În 1973, de exemplu, varianta rusească a *Isprăvilor lui Guguţă* vedea lumina tiparului într-o ediţie de un milion opt sute de mii de exemplare, iar cartea *Guguţă şi prietenii săi* a cunoscut de-a lungul timpului peste şaptezeci de ediţii. Cîţi scriitori români contemporani se mai pot mîndri cu o asemenea performanţă? E firesc, prin urmare, să ne întrebăm în ce constă originalitatea prozei lui Spiridon Vangheli? S-a spus că scriitorul vine din tradiţia folclorică şi literară românească, dar şi dintr-o mai largă tradiţie a genului. Plasîndu-se în paradigma esteticului, în primul rînd, apoi în cele ale eticului şi cognitivului (deşi, fiind vorba de literatura pentru copii, e dificil să afirmi categoric care din aceste trei funcţii primează, importantă fiind de fapt îmbinarea lor inedită), scriitorul cultivă un gen aparte de literatură. El substituie formele de miraculos ale basmului popular cu miraculosul de sorginte cultă, creat cu ajutorul metaforei ontice, prin care lumea este reinventată de copil în conformitate cu regulile unui ludic al firii, al vîrstei fragede a începuturilor.

Scriitor de vocaţie, înălţînd literatura pentru copii „la condiţia adevăratei arte, făcînd-o captivantă atît pentru copii, cît şi pentru cei vîrstnici" (Eliza Botezatu), Spiridon Vangheli este, în linii mari, autorul unui singur personaj, capabil să facă jocul unor avataruri ale esenţei copilăriei. La trei ani îl cheamă Radu. Însoţit de Bumbu, „cîinele cu codiţa ridicată", este printre primii călători *În Ţara fluturilor*. Noaptea doarme în casă, iar ziua trăieşte în Coliba Albastră. „Şi Casa, şi Pomii, şi Vîntul, şi Iazul şi Soarele trăiesc" cu el în Coliba Albastră (*Băieţelul din Coliba Albastră*). Cînd mai creşte puţin, răspunde la numele Guguţă (un fel de diminutiv al prenumelui Radu?), făcînd isprăvi nemaipomenite: e ministru al bunelului, căpitan de corabie (*Isprăvile lui Guguţă*, *Ministrul bunelului*, *Guguţă - căpitan de corabie*). Va fi de identificat apoi în imaginea lui Ciuboţel (*Steaua lui Ciuboţel*). Are un sat (*Trei Iezi*), o ţară (*Pantalonia – ţara piticilor*), o lume de prieteni (*Guguţă şi prietenii săi*).

Proza lui Spiridon Vangheli este construită dintr-un succedaneu alchimic în care s-au contopit în rotiri metaforice şi ludice apa şi stelele, grîul copt, ţărîna mănoasă a Basarabiei, căldura unei căciuli din piele de miel, un clopoţel care urează din toată inima un an mai bun, imaginea celor trei iezi, bunătatea învăţătoarei, a mamei, a tatălui, a lumii, legănată ca într-un scrînciob al universului întreg. Personajele sale populează un spaţiu paradiziac, chiar dacă universul este împămîntenit în Trei-Iezi, un sat basarabean aşezat pe malurile Răutului... Scriitorul ştie să localizeze într-un spaţiu uşor recognoscibil imaginea de mit a copilăriei. „Spiridon Vangheli, afirmă Mihai Cimpoi, este înzestrat cu darul de a satisface setea de epic şi de fantastic prin cîteva întîmplări obişnuite, de a se folosi doar de cîteva elemente ale realului pentru a crea o atmosferă poetică". În acest mit toate sînt legate prin logica firii. "De la copii eu vin acasă obosit, dar cu sufletul bun, mărturiseşte scriitorul. Parcă am făcut un drum lung la iarbă verde, parcă am alergat prin văi, ca să aud cum cîntă cucul, parcă m-am căţărat pe un deal înalt să văd cum răsare soarele. Căci copiii numaidecît sînt neam cu iarba verde, cu păsările cîntătoare, cu soarele şi poetul."

Scrisă începînd cu a doua jumătate a secolului al XX-lea, cînd realismul socialist îşi întinsese tentaculele peste tot, inclusiv asupra literaturii pentru copii, proza lui Spiridon Vangheli propune un univers mirific, dominat de un personaj care trăieşte după legile legăturii organice cu natura. El se manifestă spontan şi dezinvolt, în conformitate cu tradiţia care i-a plămădit fiinţa. Astfel, Cuşma lui Guguţă este mai mult decît un element vestimentar. Este unul din cele mai inedite simboluri ale literaturii române pentru copii. Privită din diverse unghiuri de interpretare, această imagine arhetipală ar sugera o dată ideea de viitor bărbat, altă dată, pe cea de cap de familie, dar şi de viitor cap al satului, al ţarii... Cuşma lui Guguţă devine astfel un metapersonaj. Chiar dacă doar o singură nuvelă o are ca protagonist, dimpreună cu Guguţă, Cuşma instituie centrul semantic al universului epic al lui Spiridon Vangheli. Ea are proprietatea de a se extinde cît să cuprindă întregul sat Trei Iezi, fiind un simbol cumulativ al binelui, eliminînd răul din spaţiul ei miraculos. Crescînd dintr-o magie a cotidianului, fantasticul se revarsă înapoi asupra lumii şi a lucrurilor, domesticindu-le sau îmbrăcîndu-le într-o haină mitică. Turnul lui Ciuboţel este, de exemplu, expresia dorului şi a dragostei filiale într-o lume în care totul este posibil, chiar şi scara la cer.

Spiritul ludic al prozei lui Spiridon Vangheli este impregnat de lirism. Ca să-l înţelegi la adevărata-i

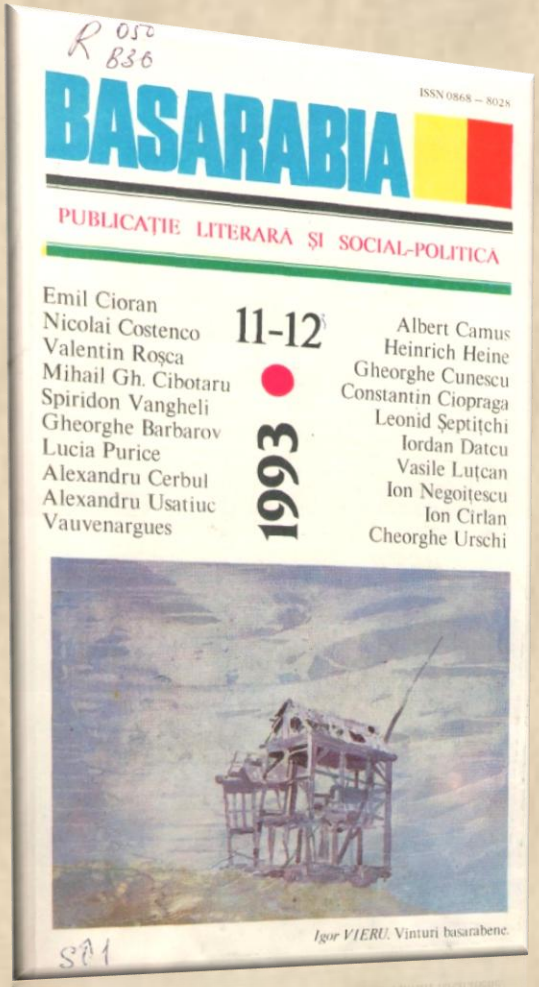

Spiridon VANGHELI

PICTORUL, POETUL...

A fost un om nemaipomenit de frumos, un copil al naturii și un rege al ei, care aduna oamenii în jurul său cum îi adună izvorul, cum îi adună poiana.

Odată am fost la o întîlnire împreună cu el într-un sat din preajma Chișinăului. Întîlnirea care a avut loc la școală o țin minte și azi. Mai ales era acolo un băiat ce ne dădea de furcă la amîndoi: pe mine mă băga în pictură, pe Igor în literatură. La urma îl întrebă:

- E greu să te faci poet?

- Meșteșugul de poet îl poți deprinde, - i-a răspuns pictorul, - dar nu acela e poet care face rime. *Poezia e în sufletul omului.* Dacă un șofer vede că a răsărit peste noapte o floare în mijlocul drumului și el o înconjoară cu mașina, omul acesta e poet!

Sala aplaudă. Igor Vieru a știut să răspundă înțelept la o întrebare unde se încurcă și unii scriitori. Principalul însă le-a dat celor din sală șansa să fie și ei poeți. Iată de ce aplaudă asa. Din satul acela am ieșit tîrziu: de după deal răsărea cornul lunii. Deodată, Igor oprește mașina și îmi spune:

- Știi ce? Haidem pe jos!

Șoferul s-a uitat lung la noi, dar n-a avut încotro: ne-a lăsat în drum și s-a dus cu deșertul la Chișinău.

Ne-a părut o glumă, dar am mers toată noaptea, că era cale destulă. Am mers pe jos ca doi țărani, care se întorceau tîrziu de la coasă, de la moară ori de la tîrg. La propunerea lui Igor ne-am descălțat și am fugit desculți prin iarbă, și am făcut și alte năzdrăvănii, ca să ne aducem aminte de copilărie.

Cînd am intrat în Chișinău, se lumina de ziuă. Abia atunci ne-am dat seama că am făcut-o boacănă: cei de acasă nu știau că venim pe jos. O mai fi avut ei somn în noaptea ceea?

Avea Igor o căsuță în sat, la Cernoleuca. Cînd a venit în capitală, și-a adus în buzunar o potcoavă, iar subsuoară - un cocoș, ca să-i cînte la balcon. Potcoava i-a adus noroc, cocoșul - buclue: îi trezea pe orășeni cînd le era somnul mai dulce.

Într-o seară de iarnă m-a chemat la el și mi-a pus magnetofonul. Am auzit voci de oameni din satul de baștină, am auzit cîntecul păsărilor care și-au făcut cuib la Cernoleuca, ba chiar și cum lătră cîinii pe amurgite în satul său. Era aerul de acasă, care-i alimenta sufletul, și-l făcea să pună mîna pe penel.

Putem spune că a mers pe jos toată viața în căutarea adevărului, căutarea sublimului. Rămas orfan de tată, era cît oticul și de acum ținea plugul de coarne. Cum dar să nu te cutremure pînza "Băiatul și plugul". "Eram așa de mic, - îmi spunea Igor, - că atunci cînd ieșeam cu plugul în cîmp, mă temeam să nu mă astupe barzda, să nu mă îngroape în arătură..."

Nu l-au îngropat nici stalinismul, nici stagnarea în arătura lor. De fiecare dată, el străbătea întunericul și ieșea la lumină ca un grîu pornit întru veșnicie să ne aducă pîinea spirituală.

Căci au fost deportați nu numai mii de țărani nevinovați din Moldova, ne-a fost deportată limba maternă care încă nu s-a întors definitiv la baștină, a fost deportat

„La Tokyo Spiridon Vangheli mi-a dezvăluit principiul său: „îmi scriu cartea cum ai țese un covor..."

De la Răsăritul Depărtat eu urmăresc şi voi urmări cu interes şi dragoste cum îşi continuă drumul de creație autorul lui Guguță”.

Saiaka Matsuia, Tokyo, Japonia

UN SCRIITOR DE-O SEAMĂ CU TOȚI COPIII

Spiridon Vangheli cu soția Eleonora, fiica Rodica și feciorul Radu

Spiridon Vangheli s-a născut la 14 iunie 1932, în satul Grinăuți, județul Bălți. Părinții, Ștefan și Eufrosinia, vroiau ca Donuț al lor, cum îi ziceau scriitorului cînd era copil, să crească băiat harnic și cu dragoste de carte. Spiridon ținea mult la mama, tata, la frați și la surori. În clasa întîi, spunea pe de rost vecinelor abecedarul. Cînd avea 12 ani, i-a murit mama.

După terminarea școlii, e student la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic din Chișinău "I. Creangă". Acolo, înființează un cenaclu (cerc literar), scoate o gazetă de perete, "Foaia literară", și se împrietenește cu Grigore Vieru.

Spiridon Vangheli în ospeție la copiii din s. Mereni, r. Anenii Noi.

Proaspăt absolvent, Spiridon Vangheli vine ca profesor la școala medie din s. Năpădeni, r. Ungheni. Peste un an, e redactor la editură din Chișinău, unde apăreau manuale și cărți pentru copii. După care e consultant la Uniunea Scriitorilor din Moldova.

În tot ce a scris pe parcursul unei jumătăți de secol, Spiridon Vangheli le-a vorbit micuților cum ai vorbi celor maturi. Cea mai frumoasă apreciere printre cititori s-au bucurat cărțile lui despre un băiețel care încearcă să facă lumea mai bună: "Isprăvile lui Guguță", "Ministrul bunelului", "Guguță — căpitan de corabie". Ele au fost traduse în diferite țări — de la Japonia pînă în SUA.

Împreună cu poetul Grigore Vieru, a scris un abecedar. Prin textele incluse în această carte, ei s-au străduit să-l apropie pe fiecare băiețel, pe fiecare fetiță de furnică, de firul de iarbă, de bunici.

Spiridon Vangheli a mai alcătuit cărți cu cele mai frumoase povești din literatura pentru copii a diferitor popoare. Cea mai nouă ediție de acest gen e "Carte de citire și gîndire". "Am lucrat la această "Carte...", ne-a spus scriitorul, o viață întreagă. Urmăream două scopuri: să aibă micul cititor informație diferită, risipită în sute de alte cărți și, totodată, să-i deschid ferestrele spre nemărginirea lumii".

Victor PROHIN

Spiridon Vangheli la o întîlnire cu copii din or. Tokio, Japonia

Spiridon VANGHELI

(Miniaturi din cartea cu același titlu, aflată în curs de editare)

Coliba albastră

Mă cheamă Radu. Am trei ani. Noaptea dorm în casă, iar ziua trăiesc în Coliba Albastră. Și Casa, și Pomii, și Vîntul, și Iazul, și Soarele trăiesc cu mine în Coliba Albastră.

Copăcelul rănit

Sărmanule, cine ți-a ros piciorușul? Un iepure? Lasă că te ungem cu doctorie verde și o să-ți treacă.

Dar voi, Copacilor, de ce n-ați luat seama?

Soarele

Soarele are nuielușe de lumină. Cu dînsele mină bobocii la gîrlă.

Harbujii

Harbujii cresc la bunicu. Cînd is mici, se joacă în țărînă. Apoi se ascund sub frunze. Au și coadă. Dar știi ce fac ei cu coada? Beau ploaie și cresc. Ploaia în harbuz se face amărît roșu, dulce-dulce.

Iazul

Știi ce face iazul, Rodico? El stă toată ziua în apă și se scaldă.

Desenele lui Iosif MAIDENBERG

EVENIMENT

SALONUL Internațional de Carte pentru Copii și Tineret

Grație unei tradiții, ce s-a încetățenit la Chișinău de aproape un deceniu și jumătate, luna aprilie mai poate fi supranumită și luna cărții pentru copii. Și în acest an, Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ajuns la cea de-a XIV-a ediție, a reușit să capteze din plin interesul cititorilor mici și mari, devenind un adevărat eveniment de cultură.

Organizat de către Secția Națională IBBY, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă" și susținut de multe instituții statale, precum și de sponsori generoși, printre care ne face plăcere să menționăm și Firma „Baștina RADOG SRL", Salonul a transformat, pentru câteva zile, pavilionul nr.3

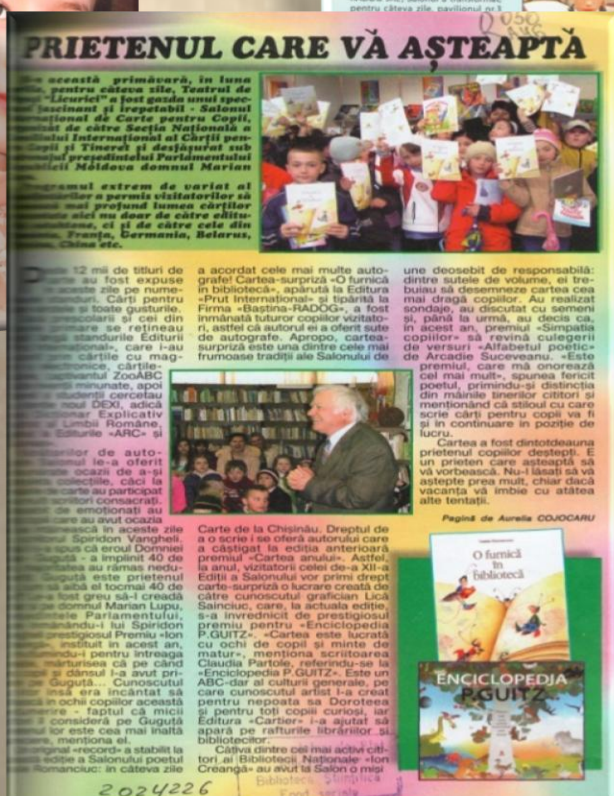

PRIETENUL CARE VĂ AȘTEAPTĂ

Pagină de Aurelia COJOCARU

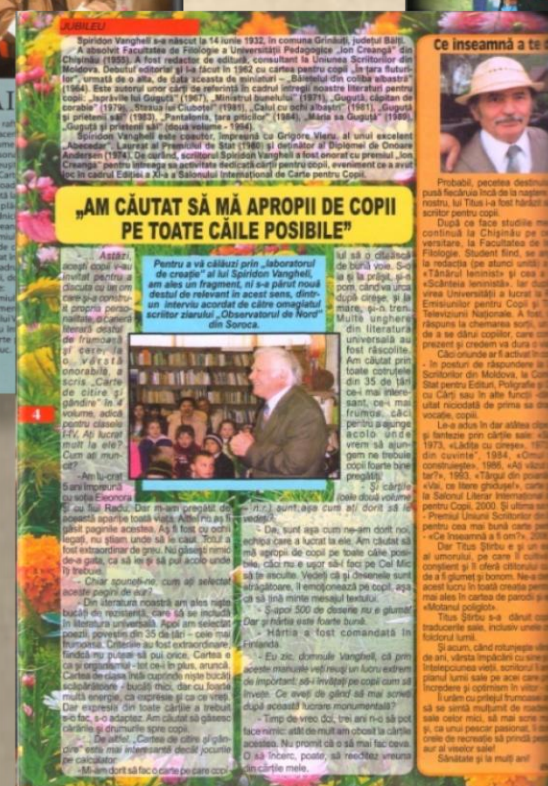

JUBILEU

„AM CĂUTAT SĂ MĂ APROPII DE COPII PE TOATE CĂILE POSIBILE"

Ce înseamnă a te ...

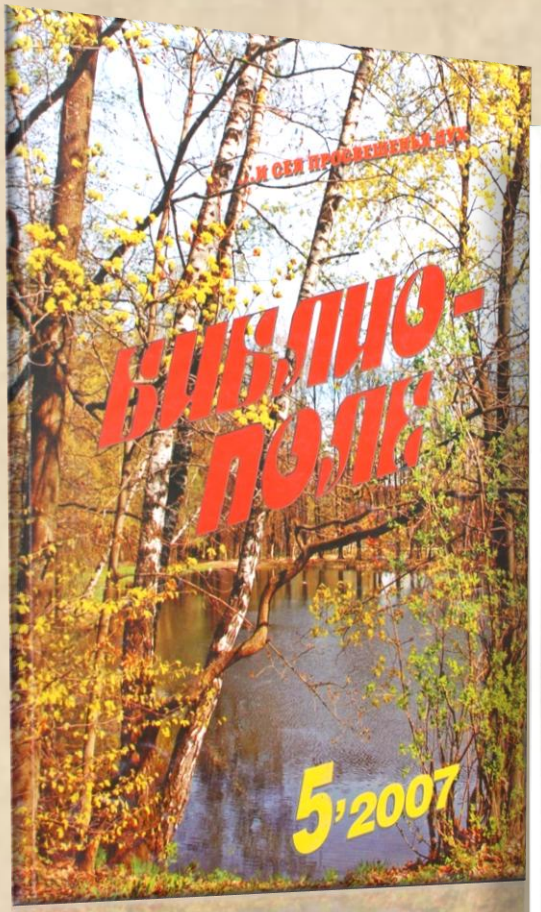

«Я ПРОСТО ПИСАЛ О ТОМ МАЛЫШЕ, КОТОРЫЙ ЖИЛ В МОЕЙ ДУШЕ...»

Ольга КОРФ,
литературный критик,
г. Москва

В 1970-е гг. при подготовке стенда, представлявшего советскую детскую литературу на крупнейшей книжной ярмарке во Франкфурте, долго «вычисляли» литературного героя, который стал бы эмблемой, символом всей экспозиции. Рассматривали разные варианты, а остановились, как часто бывает, на том, который был на самом виду, на ОЧЕВИДНОМ. Таким был в те годы любимец маленьких читателей — славный мальчишка Гугуцэ, герой сказок молдавского писателя Спиридона Вангели.

Книги Вангели в прежние годы пользовались неизменным успехом. Их переводили лучшие переводчики, иллюстрировали лучшие художники, наслаждаясь мастерством писателя, его потрясающим знанием детей, возвращаясь вместе с ним в прекрасный, поэтичный, искренний мир детства. Произведения Вангели стали частью русской культуры, и, несмотря на то, что сегодня издатели обращаются к ним редко, каждое новое их появление становится грандиозным событием — как появление книги «Гугуцэ — капитан корабля», выпущенной издательством «Дрофа» в 2002 г., видимо, в связи с предыдущим юбилеем писателя. Прекрасные иллюстрации народного художника России Б. Диодорова, конгениальный перевод В. Берестова открывали юным читателям необыкновенную художественную силу великого мастера.

Редкому писателю дарется ощущение первозданности жизни, такая свежесть восприятия, когда каждое наблюдение становится открытием, которое как будто сделано только что на наших глазах, с нашим участием. Вангели сумел пронести этот светлый дар через многие годы, несмотря на превратности судьбы.

В своих воспоминаниях он признавался, что очень рано почувствовал себя взрослым. Родился Спиридон Степанович Вангели 14 июля 1932 г. в Молдавии, в селе Гринауци, в крестьянской семье. Он рано остался без матери, так что детство его было нелегким, к тому же оно пришлось на тяжелые предвоенные и военные годы. В 1951 г. юноша приехал в Кишинев, поступил в педагогический институт, а после его окончания, отслужив в армии, работал учителем в маленькой сельской школе.

Общение с детьми стало для него стартовой площадкой для собственного космического путешествия — путешествия в детство. В одном интервью он вспоминает: *«К 29 годам взрослые игры мне порядком надоели, потянуло снова стать ребенком и еще раз, только немножко иначе, прожить детство. Ведь стольким вещам мы не придаем значения в детские годы! Торопимся вырасти, как путник спешит засветло прийти к горе, но, поднявшись на вершину, он понимает, что прекраснее всего была долина, что раскинулась подножия».*

Его ученики были первыми, кем он захотел поделиться заново пережитыми ощущениями детства. И сказки его были оценены по достоинству: *«Я сейчас вижу лица второклассников — я читал о приключениях нашего героя, а их живой, радостный смех не умолкал, словно в каждом кувшинчиках гулял ветерок...»* Он писал много и увлеченно, и его произведения охотно и часто печатали в газетах, в сборниках.

Впервые они были изданы в 1955 г. в составе сборника «Молодые голоса». Первая книга — «В стране бабочек» — увидела свет в 1962-м, а появившаяся в 1966-м сказка «Приключения Гугуцэ» (в 1970-м она была отмечена Второй Всесоюзной премией по детской литературе) принесла писателю заслуженную славу, которая постепенно превратилась в мировую.

Книги Вангели с родного молдавского сначала были переведены на русский язык. Какие замечательные люди постарались воплотить прелесть и своеобразие его книг: Яков Аким, Валентин Берестов, Юрий Коваль, Валерий Медведев! И это далеко не все, кто прикоснулся к волшебному миру поэта и прозаика Вангели (впрочем, «прозаик» — это не про него, Вангели остается поэтом и в своих миниатюрах, и, естественно, в сказках), — свой талант отдали молдавскому писателю и Рудольф Ольшевский, Юрий Могулин, Вероника Долина, Андрей Чернов... А потом его герои отправились в большое путешествие по белу свету и заговорили на немецком, английском, японском, болгарском и других языках. Сам же Вангели научил говорить по-молдавски героев книг С. Маршака, Б. Заходера, В. Берестова, А. Линдгрен, Ю. Тувима, Н. Гильена, ведь поэты и сказочники — дружная семья, они всегда готовы поделиться самым лучшим!

Сказочные истории Вангели всегда изумляли меня тем, что их совершенно невозможно пересказать своими словами — настолько цельным представляется художественный мир писателя. Всегда сочувствовала людям, которым приходилось писать аннотации к его книгам. Как пересказать книжку о Гугуцэ, кроме как общими словами — «веселые истории о приключениях маленького мальчика»? Как пересказать чудо? А оно начинается уже при знакомстве с героем:

«Не успел Гугуцэ надеть свою большую зимнюю шапку, а зима уже тут как тут. Видно, понравились ей мальчик и его шапка.

Прилетели снежинки с четырех концов света — посмотреть на Гугуцэ. И облепили его с головы до ног.

Стоит он круглый, белый, как снеговик. Только из-под шапки дымок клубится.

— Батюшки! — удивились снежинки. — Неужто он под шапкою огонь разводит! Вот чудак! Да надень такую шапку — и холод сам из-под нее выскочит!

Не знали они, что, когда Гугуцэ дышит, у него изо рта пар идет...»

Итак, зима пришла в село, где жил Гугуцэ, — называлось это село удивительно: Трое Козлят! А дальше начались чудеса — шапка-то у Гугуцэ оказалась волшебной: хотел мальчик отдать ее девочке, которая совсем замерзла по дороге в школу, но та отказалась; тогда Гугуцэ поставил шапку на снег — и мне, мол, не надо, раз ты помощь не принимаешь.

«Идут они — впереди Гугуцэ, за ним девочка. Идут и оглядываются. Стоит шапка на дороге одна-одинешенька, бросил ее хозяин.

Постояла шапка, постояла, собралась с силами и как вдохнет в себя воздух. Вдохнула и выросла.

Заметил это Гугуцэ, вернулся, поднял шапку, надел ее сразу на себя и на девочку. Идут они вместе, шапка их от мороза прячет».

А потом под этой шапкой прятались первоклассники и даже их учительница. А потом Гугуцэ упрятал под шапку все родное село:

«Под шапкою наступила весна.

Правда, электричество горело и днем. Но жизнь под шапкой шла как ни в чем не бывало: гудели машины, скрипели журавли колодцев. А люди ходили без шапок.

Во-первых, и так тепло, а во-вторых, все их шапки вошли в огромную шапку Гугуцэ.

На все село осталось несколько шапок. Для тех, кому в город ехать за халвой, за бубликами или по делам.

Ведь стоит выйти из-под волшебной шапки Гугуцэ, как снова попадешь туда, где хозяйничает зима».

Волшебство требует доброты душевной, только доброму Гугуцэ шапка помогает: однажды шапка «не сработала», и, как потом выяснилось, произошло это потому, что утром мальчик забыл покормить овец...

Характер у Гугуцэ вполне определенный, хотя речь идет об очень маленьком мальчике, дошкольнике. Он такой правильный мужичок, добрый, отзывчивый, наблюдательный, трудолюбивый, он естественный и стойкий, как сама природа. И еще он необыкновенно деятельный, как и все герои Вангели: *«...У меня было активное детство, и я хочу и других детей втянуть в водоворот жизни»*, — говорит писатель. Гугуцэ открыт для общения и готов помочь всем, кто в этом нуждается. Не думаю, что писатель хотел показать, что его герой — этакий ангел, не назовешь его и «чистым листом», на котором жизнь потом напишет разные истории... Конечно, в Гугуцэ воплощен сказочный образ детства, но он вовсе не идеализируется. Гугуцэ — нормальный, хотя и очень талантливый ребенок (а разве не все дети талантливы?), просто он — ХОРОШИЙ.

Вот история под названием «Подснежники». Что, казалось бы, происходит особенного? Очень кстати, как раз в канун Восьмого марта, нашел Гугуцэ деньги — семь копеек. *«Опустил он монетки в самый глубокий карман, три дня туда не залезал: вдруг рядом с прежними новые*

LITERATURA ȘI ARTA

SĂPTĂMÂNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN MOLDOVA

JOI, 19 OCTOMBRIE 1995 — Apare din 1954

Nr. 42 (2817) — Prețul 50 bani (200 lei — România)

PUBLICAȚIE DE LIMBĂ ROMÂNĂ

ARTEA și PARTEA

poesis

Ion HADÂR

CIORBA CECENĂ

Sesiunea a V-a a Congresului

Slugi sau stăpîni?!

Cuvînt rostit la Congresul Bibliotecarilor din Mol

Slugi sau stăpîni?!

Cuvînt rostit la Congresul Bibliotecarilor din Moldova

Congresul de astăzi mi se pare un miracol. În condițiile catastrofale în care se află cultura noastră acum, să faci un asemenea Congres este un act de *eroism*. Una, că nu erau resurse, dar au mai existat și bariere de felul ăsta: cui îi trebuie Congres la ziua de azi și ce ne poate da acest Congres?!

Mă miră felul de a pune problema: înseamnă că astăzi n i m e n i nu mai are nevoie de carte! Tocmai acum cînd vrem să ne deschidem drum spre Europa, care, hai s-o recunoaștem, nu ne așteaptă cu colaci, ci cu mari pretenții: corespundem sau nu corespundem standardului mondial în toate sensurile.

Au învins oamenii de inimă. Congresul Bibliotecarilor are loc, ba mai mult chiar: e la un nivel serios odată ce participă oaspeți din atîtea țări. Fără îndoială că a fost nevoie de un efort supraomenesc, aș zice. Deși în aparență sunt calme, dar dacă am măsura pulsul cîtorva doamne de la Biblioteca pentru Copii «Ion Creangă» și alte biblioteci, și în primul rînd pulsul doamnei Claudia Balaban, am constata cu siguranță cîtă sănătate, cît sacrificiu a necesitat organizarea acestui Congres. Închipuiți-vă: cu două săptămîni în urmă încă nu aveau nici jumătate din banii necesari. Nu mai zic că au trebuit să-i adune din toate părțile cu fărîmitura. Să mă ierte bărbații, dar dacă ar fi fost lăsat Congresul la cheremul lor, el n-ar fi avut loc niciodată.

Vasăzică, salvează situația tot doamnele acelea care viața întreagă au lucrat la subsol, cu cartea, și astăzi, în ciuda salariului extrem de mic, au rămas cu sufletul i n t r e g și frumos, iar inima lor e o candelă aprinsă pentru cărțile născute și nenăscute încă. Vă mulțumesc și mă închin D-stră, celor care v-ați legat destinul de carte. Aici încerca cineva să facă o paralelă între bibliotecar și un șef de depozit. Nu e adevărat — bibliotecarul e un făclier!

Știu că am timp puțin, voi fi cît mai laconic. Problema e cum să ieșim din impas. Nu știu nici eu, dar hai să vedem în primul rînd dacă nu încurcăm cumva secundarul cu principalul.

Cînd se cufundă o corabie, se aruncă în mare balastul ca să supraviețuiască corabia. E Moldova o corabie care se duce la fund? N-aș vrea să cred în asta, dar mă miră că drept balast au fost considerate cultura, literatura și chiar copiii națiunii, fiind aruncați și ei peste bord.

Deschidem ambasade la Luxemburg, iar copiii noștri, cei care, cred eu, într-adevăr, vor scoate Moldova din impas, nu au în geantă elementarele manuale, au grafie, dar nu au cărți în grafie latină și, colac peste pupăză, se închid una după alta bibliotecile!

Țin să mulțumesc și eu inimoșilor domni și doamne din România care au deschis atîtea filiale impunătoare de biblioteci la noi, adevărate comori pentru Basarabia.

Invitat fiind la premiera cărților mele traduse în Japonia, Germania, America și în alte țări, cunosc copiii și întru cîtva școala din străinătate. Copiii noștri mă tot întrebau apoi pe la întîlniri cum sunt, prin ce se deosebesc de ei micii japonezi, nemți, americani? Găseam, desigur, cuvinte bune și pentru copiii noștri: «Lasă că voi aveți mai mult suflet, le spuneam, iar sufletul e bogăția cea mare a omului».

Astăzi, de lemn să fii, că nu poți să nu te pătrundă fiorii bucuriei cînd vezi că în provincia noastră, la C h i ș i n ă u, în ciuda lipsurilor și greutăților prin care trecem, au apărut concurenți ai micilor americani nemți, japonezi... Da, concurenți! Păi nu s-au *întors cei trei copii ai Liceului «Mircea Eliade»* cu lauri de la Olimpiada internațională de matematică din Canada?! E binevenită o medalie la vin sau coniac, nu zic, însă de astea am mai avut, dar la... matematică... copiii noștri... Bravo, băieții!!! Apoi cîți alții din acest liceu *și alte licee prin truda lor cinstită au cîștigat* concursul și au răzbătut la studii în mai multe țări.

Acum trei săptămîni am asistat cu mare satisfacție la jubileul de 5 ani al Liceului «Mircea Eliade». Am văzut acel nivel pe care îl *rivnim de mult, am văzut eleganță, inteligență* și, în primul rînd, o d e s c ă t u ș a r e totală. Așa, vasăzică, putem fi și noi fără complexe?! Nu poți zbura cînd ți se pun piettre pe aripi! Tocmai de aici pornește copilul din străinătate, de la l i b e r t a t e a i n t e r i o a r ă — totalmente opusă robotizării, pe care o impunea școala de ieri. Fără această libertate interioară despre care mobilizare a potențialului uman poate fi vorba, despre care plămădire a personalității?! Ori vrem să ne mișcăm înainte fără personalitățiți?!

Dacă copiii noștri cîștigă concursuri internaționale, înseamnă că ne aflăm pe drumul cel drept, drumul cel mare. Ieșirea aceasta în lume este cea mai substanțială victorie a noastră, este sinteza schimbărilor care au avut loc în Moldova.

Vorbind de copiii altor țări, nu trebuie să uităm cît se investește în acești copii. «Mircea Eliade», «Prometeu» și alte licee din capitală au noroc de profesori aleși pe sprînceană, au noroc de părinți mai cointeresați, de cărți mai pe ales, dar ce să facă celelalte școli din republică? Și mă întorc iar la copiii care au fost aruncați peste bord.

Mă adresez Președintelui țării, Guvernului și Parlamentului. Domnilor, dacă nu ridicăm copilul pe corabie, mîine ne vom pomeni s l u g i, vom fi văcarii și porcarii Occidentului, nu mai zic de CSI!

Și să fie lăsați copiii noștri în pace să-și studieze Istoria Neamului și Limba care nu e *altă decît cea Română*. E o crimă cînd pentru cariera politică a cuiva trebuie să plătească și copilul, fiind băgat din nou în găoacea minciunii. Apoi să pună și domnii parlamentari mîna pe carte și să învețe temeinic limba, și atunci, într-o bună zi, vor descoperi și dumneavoastră că vorbesc... româna.

Propun Congresului să adreseze un Apel către Parlamentul Moldovei precum că bibliotecarii susțin inițiativa domnului Președinte Mircea Snegur întru denumirea corectă a limbii noastre.

Deși nu e ușor în condițiile de azi, statul, dacă nu vrea să-și taie craca de sub picioare, trebuie să facă mai mult pentru învățămînt și cultură. Copiii sunt capitalul nostru strategic. Situația ne impune să mobilizăm și părinții, să mobilizăm toate forțele întru salvarea spirituală a copilului, să facem chiar imposibilul, cum au făcut cei care au organizat acest Congres.

Spiridon VANGHELI

Ecouri la cartea lui Spiridon Vangheli
„COPII ÎN CĂTUȘELE SIBERIEI",

tipărită în „Literatura și arta", nr. 4,5,6 anul curent, și în revista „Noi"

„Dragă redacție a revistei «Noi» și stimate Spiridon Vangheli!
Eu învăț în clasa a doua și mă cheamă Oleg. Toți ai casei citim cu plăcere revista „Noi". Nuvela „Copii în cătușele Siberiei" ne-a impresionat pe toți foarte adânc, iar unele locuri le citeam cu lacrimi în ochi. Mult stimate Spiridon Vangheli, eu am citit multe cărți de ale dumneavoastră, care erau vesele. Și aceasta e tare interesantă, dar e tristă. La noi în sat tot sunt oameni care, atunci când erau copii, au fost în cătușele Siberiei. . . Aștept cu nerăbdare revista „Noi" și aș vrea să mai citesc așa nuvele interesante.

Cu stimă, Oleg Popovschi, comuna Catranâc, Fălești"

„Această carte m-a impresionat prin momentul în care l-au aruncat pe tatăl Oliței în ocol, ca să-l mănânce porcii de viu! M-a zguduit și momentul când au găsit în pădure numai un picior de-al lui Iacobaș. Mi-a plăcut că autorul a arătat-o pe Olița că s-a întors acasă și a băut apă din fântâna de la marginea satului.
La unele pagini chiar am plâns. Eu simt dispreț pentru oamenii care erau răi și nemiloși cu țăranii noștri, îi arestau doar că așa li s-a dat ordin și mai ales că unii erau chiar din satul cela. Această carte este scrisă cu suflet și a făcut bine cel ce a scris-o!

Cristina Simon, cl. a V-a, orașul Criuleni"

„Cine a scris cartea „Copii în cătușele Siberiei" nu e un om oarecare, ci un om cu suflet plin de taine. Cartea a lăsat în inima mea amprente ce nu se vor șterge, amprente de durere. Ți se strânge inima când citești despre copiii din tren care mureau de sete și cum se apropiau de căldarea cu apă, gardienii o vărsau, dându-i cu piciorul. Oare ce mamă l-a crescut, cum puteau să fie ei atât de nemiloși? Mă gândesc că acum nu mai există printre noi oameni ca fierarul care i-a salvat pe atâția nenorociți, desfundându-le fereastra din vagon cu prețul vieții sale. Cartea aceasta ne arată cine-s adevărații bărbați ai neamului nostru. Aștept cu nerăbdare să apară continuarea cărții.

Mihaela Florescu, cl. a III-a, membră a cercului „Tineri condeieri" de la Centrul de Creație și Agrement al Elevilor din or. Criuleni"

„Când rătăcește Olița singură prin pădurile groaznice ale Siberiei, te iau fiorii. Până și un urs flămând, găsind-o sub un copac adormită și văzând că e plânsă și înghețată, n-o mănâncă, ci, dimpotrivă, o încălzește cu suflarea sa... Și apoi nu oricine putea să stea la închisoare în locul mamei, ca să rămână ea alături de Olița, cum o face mătușa ei... Eroii cărții, în pofida condițiilor strașnice, rămân frumoși.
Ajungând acasă după mulți ani de străinătate, Olița sărută fântâna și portița. Cuiva poate sa-i pară absurd, dar, într-adevăr, casa părintească e locul cel mai sfânt din lume.
Citind cartea, am ajuns la următoarea concluzie: nu trădați aproapele și pe Dumnezeu oricât de multă miere v-ar oferi dușmanul! „Copii în cătușele Siberiei" este pe lista preferințelor mele literare.

Diana Ursu, Telenești"

„Dragă autor, mi-a plăcut mult cartea D-stră „Copii în cătușele Siberiei". Frumos e pomul lui Vasile Bujor, unde s-au urcat atâția copii ca să mănânce cireșe văratice. Nu știau, sărmanii, că în noaptea aceea securiștii sovietici o să-i ducă în Siberia. Pentru mulți dintre ei acestea au fost ultimele cireșe pe care le-au mâncat în viață...
M-a zguduit moartea îngrozitoare a tatălui și a mamei Oliței. Prin câte au trecut bunicii noștri ca să-și apere demnitatea de om! Pentru noi, urmașii lor, astfel de cărți sunt o învățătură.
Aceasta nu e prima carte a D-stră citită de mine. Vreau să spun că scrieți niște cărți minunate. Bine ar fi ca această carte să aibă și o prelungire.

Cu drag, Sorina Nicolai, cl. a III-a, membră a cercului „Tineri condeieri" de la Centrul de Creație și Agrement al Elevilor din or. Criuleni"

„Stimate scriitor Spiridon Vangheli, de mică citesc cărțile D-stră cu un deosebit interes. Chiar și azi citesc cu plăcere „Isprăvile lui Guguță", „Ministrul bunelului", „Steaua lui Ciubotel", „Pantalonia", „Guguță și prietenii săi". Mă captivează Guguță, Ciubotel, Titirică și mă reîntorc în propria copilărie.
Credeam că scrieți doar pentru copii, dar citind nuvela „Copii în cătușele Siberiei", mi-am schimbat părerea. Ați descris ca nimeni altul tragedia prin care a trecut neamul nostru. Unele momente mă uimeau, altele mă înfiorau, iar unele îmi provocau lacrimi. M-a uimit faptul când bărbatul din vagon a scos fereastra bătută cu scânduri ca să pătrundă aerul salvator. Doar el știa ce-l așteaptă. În ziua de azi puțini și-ar sacrifica viața întru salvarea altora. M-au trecut fiori când tatăl Oliței a fost sfâșiat de porcii flămânzi ai închisorii. Mi-au chemat lacrimi paginile când Olița, ca vai de ea, alerga după mama ei cu picioarele degerate, ca s-o ia și pe dânsa la pușcărie, să nu rămână singură în pădurea aceea strașnică.
Această nuvelă e durerea, nenorocirea, hăituiala neamului nostru harnic și nevinovat. Oare ce putere și tărie dumnezeiască i-au ținut în viață în ghețurile Siberiei? Doar dorul de casă și de cei dragi rămași în Moldova, doar speranța de reîntoarcere i-au făcut să reziste în cele mai groaznice împrejurări. Aceștia sunt adevărații martiri ai neamului. Prea puțin ar fi să le înălțăm fiecăruia, câte un monument. În sufletele noastre ei sunt eroi tăcuți și neînfricați de la care avem ce învăța...

Vă mulțumesc pentru tot ce faceți pentru noi. Cu respect, Cristina Vicol,14 ani, satul Cuhureștii de Jos, Soroca"

„La lumina tremurândă a candelei și a lumânărilor, la chipul lui Hristos să ne reculegem: „Ajută-ne, Doamne, pe noi, urmașii Tăi, să nu ne uităm rădăcinile Neamului, să nu ne pierdem speranța. Avem această datorie morală față de memoria strămoșilor, față de toate victimele regimului stalinist". Sper că lectura acestei nuvele a lăsat o impresie la fel de profundă și asupra celorlalți cititori. Eu Vă urez multă inspirație, sănătate și realizări noi, Dle Spiridon Vangheli. Această nuvelă este o tristă și dură lecție de viață pentru noi, generația de mâine.

Cu venerație, Cristina Rotaru, cl. a XII-a, Botoșani, România (originară din Ciutulești, jud. Soroca)"

„Citind și discutând la ora clasei nuvela „Copii în cătușele Siberiei", am rămas cutremurați. Cum să nu te impresioneze Olița?! La prima vedere firavă și slăbuță, dar, în fond, o personalitate puternică și dură. Cine dintre noi, copil fiind, ar fi rezistat să-i moară mama pe brațe în întunericul și îndepărtatele troiene din Rusia?! Olița nu se lasă înfrântă. Ea n-a degradat moral în „cătușele Siberiei", i-a rămas în suflet Dumnezeu. L-a tot căutat pe tatăl său și până la urmă află cu sfâșietoare durere ce moarte strașnică a avut!
Vorbindu-le copiilor despre deportările moldovenilor, noi nu ne puteam imagina iadul acesta. Acum, citind nuvela „Copii în cătușele Siberiei", noi retrăim, suferim, plângem împreună cu Olița și ne revoltăm împreună cu ea. Ne-a impresionat mult nuvela aceasta și vrem să-i mulțumim și pe această cale Domnului Spiridon Vangheli pentru ceea ce face pentru noi, tânăra generație.
Domnule Spiridon Vangheli, noi, elevii cl. a VI-a, cititori devotați ai operelor D-stră, știm că ele sunt traduse în multe limbi ale lumii, știm că aveți multe mențiuni, dar asta e foarte puțin pentru unul dintre cei mai buni scriitori de limbă română care scriu pentru copii și despre copii.

Mulțumim mult. Cu adânc respect, cl. a VI-a a gimnaziului Calfa, jud. Chișinău, sectorul Anenii Noi"

„Scrisoare din Piatra-Neamț

Iubite scriitor Spiridon Vangheli,
Citind nuvela „Copii în cătușele Siberiei", am pășit, cu sfioșenie și extraordinară emoție, într-o lume ce te cutremură. Pagină cu pagină, cartea m-a purtat prin ceruri ale visării și speranței, prin văi adânci și nepătrunse ale durerii, prin poteci și cărări ce te înalță și te învață să fii și să rămâi om și în cele mai crunte împrejurări. Universul în care am intrat încă de la început este unul ce îngemănează până la sublim dragostea de țară și dragostea de Dumnezeu, univers luminat cu mare măiestrie de faptele „eroilor tăcuți ai neamului".
Curiozitatea a fost stârnită în mintea mea cum am luat cartea în mână, căci din titlu mi-am dat seama că nu poate fi vorba despre poznele și aventurile unor copii ca Guguță. „Copii în cătușele Siberiei" a venit ca o noutate, ca o povață, ca un îndrumător pentru maturitate. Citind-o, sufletul mintea și inima mea au ascultat la unison îndemnurile ce veneau neîncetat de la eroi. Viata lor zbuciumată, clipele de groază prin care au trecut toți, bătrâni și copii, m-au cutremurat și m-au înduioșat, trezind în mine sentimente sfâșietoare și o admirație extraordinară pentru ei și pentru cel ce le-a dat viață printr-o operă nemuritoare.
M-a copleșit dragostea pe care le-o purtăm copiilor: Oliței, lui Iacobaș și celorlalți adevărați martiri, pe care mi-aș fi dorit să mi-i fac prieteni, frați de cruce. Rugile noastre către Dumnezeu sunt mijlocite, fără îndoială, de acești eroi: Olița este o mijlocitoare directă a mea către Dumnezeu, căci rugile ei sunt degrabă auzite. Durerea, într-adevăr, te sfâșie, văzând nedreptatea și cruzimea vieții, chinurile la care sunt supuși, fără vină, „copiii care mănâncă cireșe și cu cei care cresc pomi de cireș".
Surprinzătoare nu este doar naivitatea și puritatea sufletelor de copii, dar și copilăria cu care ne-ați scris aceste lucruri spre povață. Astfel, cartea este deschisă t u t u r o r, este o poartă spre credință, iubire și cunoaștere.
Vă mulțumesc din tot sufletul pentru această lecție de viață, ce-i drept, sfâșietoare, dar înălțătoare, care mă va călăuzi cât voi fi pe pământ.

Cu nespusă recunoștință, a dumneavoastră discipol Claudia Caia"

Dragii mei copii!

Scrisorile voastre mă bucură din mai multe motive. În primul rând, ați citit cartea, doar se mai întâmplă că o puneți de-o parte și vă duceți la televizor sau calculator. Apoi, importante pentru mine sunt gândurile pe care vi le-a trezit cartea. Asta o știam eu, am avut încredere în voi și văd că m-ați răsplătit din plin. În fața voastră nu poți ieși cu deșertul. Las' să-și închipuie multe cei maturi, dar să nu mai creadă că de la dânșii se începe lumea, de la voi se începe, dragii mei. Eu mă țin de principiul: trebuie să te înalți până la nivelul copilului, nu să te cobori. Ei, n-o confirmați voi cu scrisorile voastre?! N-a rămas nici o taină în carte, le-ați descoperit pe toate, ba mai mult chiar, începeți a mă convinge pe mine că, uite, nene Vangheli, ce s-a întâmplat în Siberia ceea groaznică!
Un adult îmi spunea: „la mai lasă tema asta, nu e pe puterea copilului." „Ba este, zic eu, depinde cum te apropii de copii!" Vrem sau nu vrem, dar copilul tot- una va nimeri în viața aceea mare și complicată și, dacă îl vom pune dinți de lapte, viața îl va sfârâma.
Bravo, copii, prin sensibilitate și înțelepciune, ați întrecut așteptările mele, dar îmi permit să vă completez un pic. Tu crezi, dragă Mihaela, că astăzi nu mai sunt oameni aidoma fierarului care s-a jertfit întru salvarea altora? Desigur, nu-i întâlnești la tot pasul, dar, Doamne ferește, dacă n-ar mai exista asemenea oameni. Uită-te mai atent în jur și o să-i găsești chiar în Criulenii tăi. . . Câți bărbați voluntari cu suflet mare au sărit, punându-și viața în pericol, în apărarea neamului și a pământului nostru în luptele de nu demult cu separatiștii transnistrieni și tot felul de venetici! Lor să le purtăm cinste și să ne mândrim cu ei.
Dar să nu uităm că mai sunt printre noi și multe cozi de topor, care, pentru un blid de linte, se vând [illegible]nitatea de om. Să-i descoperiți și voi pe acești indivizi și să fiți necruțători cu ei. (Îi avem și în carte pe unul, milițianul Gheorghe, pe el îl are în vedere Cristinuța din clasa a V-a când spune în scrisoare că îl disprețuiește.) Boișevicii au pus la cale un plan diabolic: să-i distrugă pe cei mai viguroși stejari ai națiunii, cu rădăcinile lor cu tot, ca să-i înfricoșeze pe ceilalți pământeni ai noștri, dar au crescut, între timp, alți stejari, nici rădăcinile stejarilor mai vechi n-au dispărut, nu!
„Ea (Olița) n-a d e g r a d a t m o r a l în cătușele Siberiei...", afirmă inimoasa Doamnă Leonila Buga cu cei 18 copii în scrisoare.
Vă mulțumesc, dragii mei, că ș t i ț i a c i t i o carte. Olița, fetița aceasta a fostului primar din satul Sofia (Bălți), într-adevăr, e puternică. Caracterul, tăria și perseverența ei sunt o dovadă a forței neamului nostru. Dacă ați simțit aceasta, dragi copii, dar scrisorile voastre o mărturisesc din plin, înseamnă că și v o i sunteți iubitori de adevăr, luptători pentru dreptate, într-un cuvânt, oameni puternici. Cu cât veți fi mai mulți, cu atât mai bine, mai degrabă vom ieși din impas.
Cum să nu mă bucur că a citit cartea și o strănepoată de-a lui Ion Creangă, Claudia Caia, o minunată „fată din Pipirig», astăzi clasa a X-a la Colegiul de Artă Piatra-Neamț? Scrisoarea ta e cutremurătoare, Claudie dragă, nimeni încă n-a spus despre această martiră ceea ce spui tu: „Olița este o mijlocitoare directă a mea către Dumnezeu, căci rugile ei sunt degrabă auzite."
Vă felicit, dragii mei, cu ocazia Sfintelor Sărbători de Paști. Învierea Domnului să vă aducă lumină în suflet, armonie și forțe noi. Să ne trăiască cititorii, iar noi, cei care scriem, să nu compromitem cartea.

LITERATURA ȘI ARTA
[...]TĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN MOLDOVA
[...]I, 9 MAI 2002
[...] 19 (2959)
Prețul - 1 leu
PUBLICAȚIE DE LIMBĂ ROMÂNĂ

La est de vest

[...]IDUL ALBASTRU

[...]odor Buzu, un artist plastic cu[...]t în Cehia, s-a născut la Drăsli[...] Orhei.
[...]um o săptămînă ne-a pășit pra[...]dacției împreună cu Aurel Stan[...]ictor de la Bacău, ambii invitați [...]oare ai unei tabere de creație, or[...]ate de Universitatea Pedagogică [...]reangă" din Chișinău.
[...] o oră, cînd se mai aflau în incin[...]tăminalului poetul, Dumitru Mat[...]hi și cunoscutul diplomat Petru [...]il, ex-Șef al Delegației Perma[...]a Republicii pe lîngă OSCE, se [...]i o discuție despre arte, misiu[...]nului de creație și vremile pe care [...]ersăm.
[...]torul nostru ne oferă cîteva al[...]cu lucrări de ale domniei-sale.
De ce acest albastru tragic?!, îl [...]
[...]serv un albastru straniu, cu [...]e de la negru la alb, cu ceruri aș[...]e pe lunci și cu lanuri de flori așe[...]e nori.
Această obsesie vine dinainte de [...]ea mea, ne povestește Buzu, în [...]e mîna plimba prin aer o invizibi[...]sulă, care liniază parcă pe o în[...]i pînză.
[...]ea ce ne povestește pictorul sfi[...]scările unui tren de marfă, ajungînd pînă la Vinița.
Aici au fost arestați din nou.
— De unde veniți?
— Din Basarabia.
— Încotro vă îndreptați?
— Să căutăm de-ale gurii.
(În Basarabia începuse foametea cea mare, care secerase sute de mii de ființe umane).
— Înapoi!
Și i-au urcat în alt marfar, care ținea calea spre Chișinău.
— Am fost opt la părinți, ne povestește Teodor. Pe urmă tatăl meu, fost ostaș al armatei române, l-a cununat pe celălalt frate al său, Alexei, fost ostaș al armatei sovietice, cînd acesta se întorsese cu o rusoaică din Celeabinsk, ținându-i o vreme în casa lui, pînă și-au ridicat și dînșii o căsuță.
Petru Dascăl ne spune că și tatăl lui luptase cu un frate în două armate diferite.
— E drama Basarabiei noastre, observă Dumitru Matcovschi, ca bărbații ei să fie puși în condiția de a lupta frate cu frate, fiu cu părinte...
— Acum cîțiva ani, preia firul povestirii Teodor Buzu, l-am trecut pe tata Prutul și împreună cu pictorul Ion Văsie am

Poesis

Andrei STRÂMBEANU

Când...

Tatălui meu Nicolae STRÂMBEANU

Cînd m-oi preface într-un pom,
În primăvară, alb de floare,
Să țineți minte c-am fost om
Și dacă mă uitați, mă doare.

Strângeți-vă la umbra mea
Mai mulți, cu cântece senine.
Să beți aici, alăturea,
Câte-un pahar și pentru mine.

De vă e foame, nu uitați
Că am și fructe în frunzare.
Căutați-mă. Cum mă căutați
Încă de mici prin buzunare.

De-i frig și nu aveți deloc
Ceva căldură să sporească,
Tăiați-mă și dați-mi foc,
Că altul nu-i să vă-ncălzească.

Dragă frate Nicolae Dabija!
Îți trimit în contextul de idei al revistei "Literatura și arta" un articol. Sper să-ți placă, totodată, să fie de folos spiritual pentru cititorii gazetei pe care o conduceți cu competență și cu mult sârg.

Cu drag, Sergiu GROSSU

BUCURIA ÎNVIERII

Este al treisprezecelea an de când frații noștri din Țară și Basarabia pot sărbători, în deplină libertate, Învierea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să nu uităm că, ani și ani de zile, creștinii din spatele cortinei de fier nu de bambus L-au văzut pe Fiul lui Dumnezeu suferind, pe plan ideologic, aceleași dureri, aceleași batjocuri ca odinioară, înaintea marelui preot sau în prezența guvernatorului Pilat. Chiar și-n România ceaușistă, Hristos a fost incontinuu [...]
adeseori refractare principiilor morale și liniei directoare a Evangheliei lui Hristos.
Cel mai dăunător dintre factorii generatori de moarte sufletească rămâ[...] factorul metafizic, suprafiresc, foarte [...]tiv în prăbușirea omului în păcat, pe [...] Ap. Pavel îl numește "domnul puter[...] duhului", acel duh satanic "care lu[...]ză acum în fiii neascultători". [...] acestei realități invizibile a N[...] de luptat fără de încet[...]

„Autorul priveşte lumea cu bunătate şi căldură, îndrăgostit de ce e frumos, bun şi armonios, motiv din care şi atmosfera prozelor e plină de bunătate: o poezie blîndă, încălzită de dragoste vine din fraze, din cuvinte şi culori, din gesturi, reacții şi fapte, din descrieri şi „comentarii”. Timbrul specific al operei lui Vangheli îl descoperim, deci într-o atmosferă de sărbătoare şi poezie pe care am vrea s-o păstrăm cît mai lung: „poveştile” se țin lanț, - una o naşte şi o explică pe alta, iar toate împreună explică lumea..., care e compusă din Lumea Copiilor şi Lumea Adulților”.

M. Cimpoi

LITERATURA ȘI ARTA
PTĂMÂNAL AL SCRIITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA
I, 28 SEPTEMBRIE 2006 FONDAT LA 3 OCTOMBRIE 1954
. 39 (3187)
PUBLICAȚIE DE LIMBĂ ROMÂNĂ

A EST DE VEST

Un provocator: Ilie BRATU

TELEGRAMĂ DE FELICITARE

Președintelui României, Domnul Traian BĂSESCU
Guvernului României, Domnului Călin POPESCU-TĂRICEANU
Senatului României, Domnului Nicolae VĂCĂROIU
Camerei Deputaților din România, Domnului Bogdan OLTEANU
Ministrului de Externe al României, Domnului Mihai Răzvan UNGUREANU

Excelențe!

Forul Democrat al Românilor din Moldova felicită frățește Președinția, Parlamentul, Guvernul și poporul român cu

Niciodată nu m-am uitat la copii de la înălțimea anilor

Duceam spre redacție, în ațe, ca o studentă exemplară, tru volume de „Carte de citire gândire" - toată munca lui Spidon Vangheli din ultimii cinci i. Le-am răsfoit curioasă chiar stradă, descoperind o lume totul specială, în care cele ai frumoase poezii și povestiri ntru copii erau completate de omente din copilăria și viața menilor celebri care au schimt lumea. Spiridon Vangheli a dorit demult o carte în care includă numai ceea ce-i place adevărat și care ar contribui formarea unei personalități. carte care să fie aproape de pil, de învățător, de părinți și nici, o carte pentru lecturile în milie.

L-am sunat exact în perioada care ciocanele din forjeria elierului lui de creație și-au at un respiro, norocul nostru, ici Spiridon Vangheli nu a mai t interviuri de câțiva ani buni. tă-ne față-n față cu tatăl lui uguță, acel băiat cu care am escut împreună și am fost și legi de bancă și de viață, până urmă. E prea serios (cum zice fiul său Radu, poartă pe umetoată gravitatea universului), r Spiridon Vangheli se transrmă imediat când vine vorba copii.

Dle Spiridon Vangheli, ce grăunțe de adevăr ați semănat în noul dvs. proiect, „Carte de citire și gândire", în patru volume, destinat elevilor din clasele I-IV?

În momentul cel mai emoționant unui film sau meci de fotbal nuaidecât veți vedea un spot publicir. Uitați-vă în manualele de limbă copiilor noștri - vă emoționează va? De ce unii sunt gata să plăască miliarde de dolari pentru a inde un val de emoții, iar alții le bestimează?

Păi, iată acum cinci ani m-am ucat să fac o carte unde fiecare gină ar emoționa copilul. Numai a mesajele pot influența și se r ține minte. Am dorit să fie inresantă și pentru copii, și pentru

rinții și maturii care se aflau alături în momentele-cheie ale copilăriei. Dacă nu ar fi fost efortul mamei lui Edison, mamei lui James Barrie, Newton, dacă nu se implica tatăl lui Bill Gates, Paganini, Ford, tatăl și unchiul lui Einstein, bunicul lui Moliere etc. – numele astea nu ne spuneau astăzi nimic. În multe familii ale viitorilor oameni celebri se practica cititul în glas cu maturii. Lectura împreună cu părinții influențează extraordinar copiii – râzând împreună, mirându-se sau întristându-se, discutând cele citite, părinții îi arată copilului atitudinea lor față de diferite situații, îi învață să aleagă principalul de secundar, să facă concluzii.

Cartea concurează astăzi cu televizorul și calculatorul. Cât și cum poate supraviețui cartea?

Nu avem încotro, concurența trebuie acceptată. Dacă e box, box să fie. Dar cartea trebuie făcută așa de interesantă, încât să lupte singură pentru a supraviețui. Să corespundă cerințelor copilului de azi și nu închipuirilor noastre de ieri. Mă refer la frază, intrigă, mesaj, desene.

Cât va supraviețui o carte? Dacă vă referiți la cartea de hârtie și carton - nu tare mult. Imediat ce vom avea pe ecran o claritate de cincișase ori mai mare – cărțile se vor muta în calculator, așa vor fi mai ieftine și mai accesibile. Dar asta nu schimbă cu mult esența cărții, poate că îi dă chiar niște posibilități mai mari, de pildă, efectul unui text ar putea fi amplificat cu ajutorul unei melodii subtile etc. Deci un scriitor peste 10 ani ar trebui să fie mai inițiat în programare.

Datele din Moldova arată că astăzi copiii noștri citesc puțin, iar părinții practică și mai puțin lecturile în familie. Aici să fie „buba națională"?

NU. Categoric nu sunt de acord. Avem, cred eu, probleme care pot fi rezolvate și nu „bube naționale".

Dacă cineva sesizează problema, nu are ce arăta cu degetul la alții, el

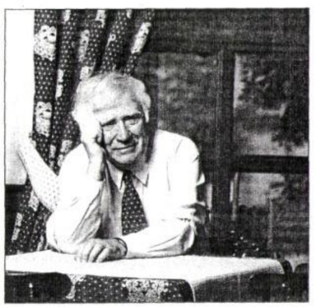

fel de cărți li se propun copiilor noștri? Ce calități trebuie să posede un autor de carte pentru copii ca să fie pe placul acestora? Ce părere aveți despre ultimele ediții ale Salonului de carte pentru copii? Vă deranjează ceva în literatura pentru copii?

Pentru a răspunde la întrebările Dumneavoastră, într-o singură clipă, eu, din autorul lui „Guguță", trebuie să mă prefac în judecător. Dacă îmi dați voie, n-o să accept funcția.

Dar aș vrea să vă întreb: Dacă astăzi câteva zeci de mii de copii, părinți, învățători vă vor oferi ceea ce au ei mai scump – o oră din viața lor, adică zeci și zeci de mii de ore de viață... cum le-ați folosi? Încercați prin prisma aceasta să găsiți răspunsul la întrebările de mai sus: dacă se face tot posibilul pentru copii.

Din copilărie, prin ceața anilor, îmi răzbate un vis aparte. Când am început a umbla cu caii, îmi închipuiam cum o duc pe mama în brișca noastră printre zgârie-norii New York-ului la fratele ei plecat în America. Mama a murit când aveam 12 ani, dar visul ăsta mă urmărește și azi.

Care a fost prima carte de literatură artistică, în afara manualelor, pe care ați citit-o? Cartea preferată?

Nu țin minte cum se numea cartea, dar era vorba de niște copii care pândeau când pleca vulturul și se suiau sus, pe stâncă, să vadă puii din cuib. Mie îmi era frică să nu se întoarcă vulturoaica și să-i prindă acolo.

Cartea preferată este „Peter Pan și Wendy" a scriitorului scoțian James Barrie.

jos de la Chișinău până dincolo de Bălți, la bunicul. Pot să vă spun că în familia noastră, soția mea și cu mine nu prea am acceptat justificările, dar am cerut soluții și eforturi.

Stați cu nepoții la taclale?

O, da. Uneori mi se pare că ei ne încredințează și niște taine de care încă nu știu părinții lor. Viorel, fiul Rodicăi, e un băiat de caracter. Anul trecut a reușit să treacă concursul și la Universitatea din Milano, și la Universitatea din Praga (examenele le-a susținut în limba cehă). A ales Praga - e mai frumoasă. Ștefan, fiul lui Radu, tot îmi place. Când a simțit că nu i se oferă anumite șanse, și-a schimbat liceul, s-a pregătit o vară, a susținut cu succes examenele și a trecut din clasa a șasea în a opta. Acum a reușit la un concurs și a plecat și el să-și continue studiile în America.

Pe unde au mai călătorit Guguță și Ciuboțel? Ce fac acum?

Guguță și Ciuboțel demult au o viață aparte. Ba aflu că Guguță a fost inclus în manualele pentru clasa a II-a și a III-a în Estonia, ba că la radio Riga a fost transmis un spectacol cu Ciuboțel. În 2003 Guguță a apărut într-o ediție de zile mari la prestigioasa editura privată „Drofa" din Rusia. Traducătoarea din Japonia Saiaca Mațuia mi-a scris că și Tokyo îl reeditează.

De ce vă este cel mai tare dor?

De mama. Tare aș fi vrut s-o cunoască pe soția mea, Eleonora, să-mi vadă copiii și nepoții.

Când ați râs ultima dată până la lacrimi?

Îmi place Charlie Chaplin. Când îi văd filmele, nici nu știu - râd sa plâng, știu doar că-mi curg lacrim le (l-am inclus în „Cartea de citir gândire" - volumul II și III).

Cum arată viitor

de dolari pentru a val de emoții, iar alții le mează?
, iată acum cinci ani m-am cat să fac o carte unde fiecare gină ar emoționa copilul. Numai a mesajele pot influența și se r ține minte. Am dorit să fie inresantă și pentru copii, și pentru
aturi. Drept că am inclus doar crările care îmi plac mie cu adeărat, dar am mizat și pe încrederea opiilor și a părinților. Așa, în cele atru volume, au fost incluse lucrăle a 151 de autori din 35 de țări,

la Plutarh la Laureatul Premiului obel, Iosif Brodski, copilăria mulr oameni care au schimbat lumea, toria personalizată a zborului, toria automobilului, pagini din toria teatrului și a cinematograi, pagini alese de umor și multe tele.

Doi ani, zi la zi, am lucrat cu traordinarul pictor Eduard Mainberg asupra desenelor.

Care este partea forte a „metodicii" Vangheli?

Doriți să-mi laud „ciocul și na"? Apreciez mult tăcerea unui riitor. Cuvintele trebuie lăsate se odihnească prin dicționare, ainte de a pune mâna pe stilou, riitorul ar fi bine să intre într-o bliotecă să vadă miile de cărți și se întrebe: „Oare le voi spune oaenilor ceva nou?". În ceea ce mă ivește, asta se referă nu numai la eratură, nu am complexe nici de ferioritate, nici de superioritate. u mi-am permis să mă uit la copii sus, nici de la „înălțimea anilor", ci de la „înălțimea meritelor". Am țeles de la bun început că în ori moment copilul este în drept să trerupă comunicarea noastră, înizând cartea și plecând la joacă.

ții, iar părinții practică și mai puțin lecturile în familie. Aici să fie „buba națională"?
NU. Categoric nu sunt de acord. Avem, cred eu, probleme care pot fi rezolvate și nu „bube naționale".
Dacă cineva sesizează problema, nu are ce arăta cu degetul la alții, el
trebuie să-și asume și responsabilitatea de a oferi soluții.

În cazul lecturii, consider că oamenii noștri sunt foarte bine intenționați, ei doar trebuie informați, orientați și convinși de rolul „cititului în familie". Lucru pe care încercăm să-l facem și noi acum. Pe de altă parte, autorii și editorii trebuie să ofere cărți competitive și nu să stea la coada curriculumului școlar sau la ușa Băncii Mondiale.

Ce se întâmplă cu lectura copiilor la nivel mondial?

Problema lecturii copiilor în societate a fost sesizată în Occident în anii '80. Ea a fost ridicată la nivelul programelor electorale ale candidaților la președinția SUA sau la postul de cancelar al Germaniei. Sunt incluse toate motoarele pentru a promova cititul și, în special, cititul în familie. În Marea Britanie, de pildă, pentru a stimula tații să citească cu copiii, a fost implicată liga superioară de fotbal (Premier League). Nu sunt lăsate nici mamele de o parte. Eforturile depuse au început să dea rezultate: în SUA, Marea Britanie, Suedia, aproape 70 % dintre părinți citesc regulat cu copiii lor (problema rămâne în familiile imigranților).

Haideți să le explicăm unor părinți de ce copiii au nevoie de cărți.

Dacă suntem de acord cu afirmația că cititul este cheia spre o societate bazată pe informație și intelect,

părinți, învățători vă vor oferi ceea ce au ei mai scump – o oră din viața lor, adică zeci și zeci de mii de ore de viață... cum le-ați folosi? Încercați prin prisma aceasta să găsiți răspunsul la întrebările de mai sus: dacă se face tot posibilul pentru copii.

Cum sunt copiii de astăzi față de cei de ieri? S-au schimbat și părinții acestora?

Da, s-au schimbat mult!

Copiii cresc lângă televizoare și calculatoare, unde informația este transmisă mai mult sub formă de imagini care se schimbă. Ca rezultat, lor le este mai greu să-și concentreze și să-și mențină atenția („attention span" - engl.), inclusiv asupra textului.

S-au schimbat maturii. Mai ieri aveai câteva zile pentru a te gândi la o informație. Azi, avalanșa de informații impune un alt mod de gândire.

Una pot să vă spun - mie îmi plac mult și copiii de azi, și mulți dintre părinții lor. Dar uitați-vă chiar la echipa revistei „VIP Magazin": nu sunteți părinții de azi - energici, gata să și asume responsabilități, să facă un lucru repede și competitiv? Și dacă vreți, voi treziți și interesul pentru limba română, fiindcă în această limbă oferiți ceva ce interesează lumea.

Ce părere aveți despre succesul lui Harry Potter? Guguță poate concura sau nu cu el?

Cred că succesul lui a venit la un moment de răscruce, trezind interesul pentru cartea scrisă al copiilor și maturilor. Dar știți că Guguță și Harry Potter s-au întâlnit în 2002 pe masa cunoscutei scriitoare Beatrice Masini din Italia? Așa s-a întâmplat că ea l-a tradus în italiană și pe Harry Potter, și pe Guguță concomitent. Povestea chiar ea la lansarea cărții „Guguță", care a avut loc la Târgul Internațional de Carte pentru Copii din Bologna în 2003, că traducea câteva capitole din Potter, pe urmă câteva pagini din Guguță. Așa că ambii sunt finii de botez în italiană ai lui Beatrice Masini. De concurat cred că nu concurează - ei se află în categorii de greutate diferite.

Interpretul Pavel Stratan, în felul său, cântă același subiect preferat de dvs. – copilăria. Are dreptul la existență universul creației lui?

Drumurile noastre nu se intersectează – eu mă adresez copiilor și în cărțile mele eroii doresc să schimbe lumea. Pavel Stratan se adresează maturilor, apelând la nostalgia acestora față de lumea copilăriei lor (mai degrabă adolescenței). Nu sunt

suiau sus, pe stâncă, să vadă puii din cuib. Mie îmi era frică să nu se întoarcă vulturoaica și să-i prindă acolo.
Cartea preferată este „Peter Pan și Wendy" a scriitorului scoțian James Barrie.

Cum au fost părinții dvs.? V-au pedepsit vreodată? Cine v-a pus numele de Spiridon?

Pe bunicul meu îl chema Spiridon, așa că prenumele vine de departe. Tata avea o gospodărie mare. De mic făceam treabă cât unul cu 2-3 ani mai mare. Dar și când vroiam ceva, părinții trebuiau să-mi intre în voie. Atunci o scoteam pe mama din răbdări și ea mă „aghesmuia". Apoi îi părea rău, și eu aveam remușcări. Copilăria mea, părinții și timpurile acelea le-am descris în cartea „Tatăl lui Guguță când era mic".

Cel mai bun prieten?

Soția.

Cum v-ați cunoscut?

La facultate. Ședeam în banca din spate cu Valentin Mândăcanu. Înaintea noastră era Eleonora cu o colegă. Avea niște cosițe lungi, frumoase. Odată, fără să observe, i le-am legat de speteaza scaunului. Era un seminar. Când a întrebat-o profesorul și pe Eleonora, ridică-te, dacă poți! Colegii au prins a râde – atunci au înțeles ce și cum. Era foc de frumoasă, o blondă elegantă cu ochi albaștri și un nume deosebit. Abia mai pe urmă mi-am dat seama că, de fapt, atunci i-am legat cosița nu de scaun, ci de destinul meu. Prin atâtea am trecut în viață că, fără sprijinul Eleonorei, demult nu mai eram.

Copiii vă seamănă? Sunt așa cum vi i-ați dorit?

Copiii mei degrabă vor deveni

„CARTE DE CITIRE ȘI GÎNDIRE", în patru volume, cuprinde:
Cele mai frumoase poezii și povestiri pentru copii din 35 de țări (151 de autori).
Momente interesante din copilăria și viața oamenilor care au schimbat lumea: *Iisus Hristos, Socrate, Newton, Columb, Iulius Cezar, Leonardo da Vinci, Ștefan cel Mare, Mozart, Eminescu, Paganini, Chaplin, Disney, Neil Armstrong* și încă mulți alții.
Istoria unor mari descoperiri.
Cum și-au dezvoltat încă din copilărie spiritul de întreprinzător *Edison, Ford, Penny, Bill Gates* etc.
Fenomene interesante din natură, viața păsărilor și animalelor.
Pagini alese de umor.

Îmi place Charlie Chaplin. Când îi văd filmele, nici nu știu - râd sau plâng, știu doar că-mi curg lacrimile (l-am inclus în „Cartea de citire și gândire" - volumul II și III).

Cum arată viitorul lui Guguță și al personajelor vangheliene?

Eu cred în ele, dar știu că timpul va hotărî singur care va fi viitorul lor.

Scriitorul și politica - legătură primejdioasă sau...?

Dacă vă referiți la participarea scriitorilor în politică, cred că un scriitor bun poate fi și un politician bun, exemplele lui Havel, Hasdeu, Iorga etc. ne-o dovedesc. Dacă scriitorul e mediocru, atunci și politicianul din el va fi la fel. Totul depinde de puterea personalității. Dacă vă referiți la relațiile dintre scriitori și politicieni, aici mi se pare și mai simplu, în cazul în care scriitorul are un proiect pe care îl consideră important pentru societate, el trebuie să bată la ușa puterii (indiferent ce partid conduce țara) și să găsească toate argumentele pentru a o convinge și a cere susținere. Or, copiii nu pot aștepta cu anii. Așa am procedat eu cu Vieru când în 1970 am făcut primul abecedar național pe care mulți îl țin minte până azi.

Pe de altă parte, dacă puterea se opune tuturor argumentelor, ca, de pildă, în cazul alfabetului latin, este firesc ca scriitorii să convingă societatea și să ceară susținere.

Din ce trăiește astăzi un scriitor?

Azi, ca și în alte timpuri, scriitor, dacă vrea să fie liber, buie să-și asigure și alte sur existență. Altfel, sau își co familia la sărăcie sau își

LITERATURA și ARTA

ĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN MOLDOVA

OI, 4 MARTIE 2004 — FONDAT LA 3 OCTOMBRIE 1954

Nr. 9 (3053) — Prețul - 1,50 lei

PUBLICAȚIE DE LIMBA ROMÂNĂ

La est de vest

Ștefan cel Mare știa

oc altfel decât din substanța valorilor păstrate sau conservate în matricea ală a poporului. Zvâcnetul spre lumină își visura prin geniu sau talent, ca o predestinare irii, "libidoului" (S. Freud) de a regenera. delarea va depinde de natura spiritului de ație, de stihia lui nativă. Un creator de valori entice, din firea sa nu poate ieși. Aceasta urmă se pecetluiește în operă și-și determină evărata originalitate. Dacă și se admit alte be, prin ratarea lor, ele nu vin decât să firme, în ultima instanță, adevărata vocație.

Cel mai îndrăgit scriitor al copiilor, Spiridon ngheli, își încercase condeiul în diferite chei și menii ale literaturii celor mici: de la poezia lirică opriu-zisă sau miniatura versificată, până la ada sau povestirea de mici proporții. În orice , aceste încercări au "eșuat", până la urmă, în evărata lui vocație. Și anume: capacitatea de a nscende perceptibilul ludic, contaminând pe eastă cale fiorul poeziei propriu-zise și fiorul cent al sensibilității infantile, mai ales în latura creatoare, inventivă, fantezistă, indiferent de nica comunicării – în versuri sau proză.

Privită din acest punct de vedere, creația lui iridon Vangheli se prezintă ca un studiu într-un meniu dificil. Șansa investigației sale constă, i întâi de toate, în aceea că scriitorul a pornit la originar. Nu e vorba de un fond original cestral, "nelatin", ca la Lucian Blaga [2, p. 48]. autorul *Stelei lui Ciuboțel* regăsim un fond ginar evolutiv, "revoltat" în sensul neglijării lui, stalizat în conștiința neamului și manifestat în riate erupții ale matricii spirituale, adică prin tină, tradiție, eres etc., etc. Scriitorul nu se rginește la simpla lor evocare. Scopul său ategic este de a le regenera, a le infiltra printr-o iune senină, ingenuă, dar fără a renunța la funditate, la suportul lor arhetipal. Drept transfer u pod transcendental, îi servește nu atât tasticul alegorizat, cât, mai ales, realul cotidian, tivismul micului personaj (și nu numai al lui), ativitatea lui. Prin această viziune, lumea se ltrează și capătă puterea de viață ca verdele mântului, contemplat de Radu, personajul niaturii "*Ploaia*":

"Știi de ce plouă? De aceea că Pământul e gru. El o roagă pe ploaie să-l spele. Ploaia boară din cer, îl spală și Pământul se face verde".

De aici, o altă caracteristică a eroului din ozele lui S. Vangheli: acesta se prezintă ca un etafizic" în sensul "natural" al cuvântului. Întrucât alitatea e de față, fascinațiile sau ororile ei sunt idente, nu-i rămâne decât să le "judece" la nivelul ei reprezentări ingenue. Copilul se orientează pă o rațiune sau un "sistem" al raporturilor firești tre fenomene sau lucruri, al "armoniilor" în sens tonician. El știe foarte devreme că după noapte e ziua, că la intervale de timp răsare soarele . Conduita lui se modelează în virtutea unei dini și *închipuiri universale*. "*Cum imperativul eației e perfecțiunea și cum perfect este doar telectul* – scrie cercetătoarea Ioana Em. trescu, comentându-l pe Platon, - trupul sferic lumii trebuie să fie viu și înzestrat cu inteligență vină" [3, p. 10]. Între intelectul copilului și teligența" lucrurilor, "sferelor", există un raport mocratic. Făcând parte din această ordine smică, eroul lui Spiridon Vangheli își permite când să o perfecționeze după anumite rațiuni:

"O să prind deseară de pe deal stelele și o să pun în pământ să crească mulți sori. Când se duce la culcare unul – o să rămână pe cer [illegible] (*[illegible] sori*).

Schimbările, rectificările pe care le întreprinde piul în dez(ordinea) din jur au loc din perspectiva ui sentiment de identificare și participare la ceea se întâmplă sau se corectează. El suferă sau bucură cu fiorul naturii lucrurilor. Între personajul

dar tot atunci s-a ridicat în văzduh:

- Vai, scăunelul tău a oftat! – a zis musafirul și a zburat la o floare albastră…
- Ai auzit, bre? – îl întreabă fluturele, așezându-se pe pământ. – Oftează și scăunelul albastru…

Băiatul s-a uitat la piciorușul florii: era un pic îndoit.

- Poate că vrea apă? – s-a îngândurat Radu…

… S-a auzit un șopot între copaci, iar Salcia de lângă fântână a grăit:

- Radule, puiule, sunt înaltă și văd depa-arte, până la marginea cerului…" (*Musafirul lui Radu*).

Prima copilărie, cea din *Țara fluturilor*, este anotimpul unui "*antropomorfism*", unde *micul erou* se integrează cu elementele naturii și a lucrurilor, se complace (în virtutea împrejurării în care se află) cu mișcările și schimbările din jur. Anume acestea și generează acel "limbaj" ce anulează lipsa de comuniune, singurătatea micului erou. El nu se află departe de existența vegetalului sau a geologicului, *care în viziunea lui Rilke* "vede Totul și-n Tot pe sine pururi mântuit". Privirea animalului, comentează Ion Pop, "pură, e deschisă spre largul universal, curgerea timpului îi scapă, căci pentru

Urătorii, iarna devine un mit al visării și al regăsirii. Această aventură metafizică a reintegrării în universal este exprimată prin inocenta formulă de vis, prin care, după același Jung, "vorbește celălalt din noi". Tot ilustrul gânditor recomandă pentru descifrarea viselor metoda amplificării prin basm, mit, filosofie sau religie. Nuvela lui S. Vangheli e tot un mit în felul ei, menit să traducă visul copilăriei. În nuvela *Urătorii*, cei din neant revin în vis prin fiorul fulgilor de zăpadă:

"Afară a început a ninge. Auzind de sus zurgălăii, veneau fulgi câtă frunză, câtă iarbă să asculte urătura".

Tot astfel cum ideea permanenței, unității și integrității perene a unui neam va fi extrasă tot *dintr-o astfel de "amplificare", cum ar fi în poemul Satul de sub zăpadă*:

"Într-o casă șade Ștefan, / Ștefan-Vodă-Moldovanul, - / Stă cu ochii la hotare. / Împrejuru-i dorm oștenii, / Tobultoc e pe aproape, / E pe-aicea și Codreanu - / are casă fiecare / Și sub căpătâi un soare / … De prin faur Miorița / N-are-astâmpăr, n-are-astâmpăr, / Dar când bate mart în poartă, / Toți sătenii pân-la unul / Lasă casele în brazdă / Și pe-un cap hai să răsară - / Și se face primăvară".

Spiridon Vangheli: pe unda inocenței înnobilatoare

el totul este eternitate". Totodată, cum observă Lucian Blaga în *Geneza metaforei și sensul culturii*, spre deosebire de existența zoologică, de exemplu, cea umană începe totuși cu "situarea în mister". Această situare este asigurată de matricea extaticului, sau ceea ce Jung numea "substanța necunoscută de unde provine conștiința noastră", "forma generală, atemporală a sufletului". "Ființa umană – observă Jung – este în posesia de bunuri, pe care le-a moștenit de la strămoșii săi. La naștere el nu este o tabula rasa, ci doar o ființă inconștientă. O dată cu nașterea sa se constituie sisteme organizate specific umane gata de activitate și care schițează în chip fundamental natura umană, nu doar sub aspect individual, ci și colectiv".

Ceea ce întreprinde, vede, simte copilul ține de sfera enigmaticului; el nu înregistrează, pur și simplu, *lucrurile*, ci închipuie o prezență și un anumit raport între ele, "sporește", prin instinctul "colectiv", taina lor, fantazează.

Anume acest aspect creator își găsește expresie, mai întâi de toate, în genul literaturii despre și pentru copii. Ea însăși, cu și prin aspectele amintite devine o taină, indescifrabilă pe cale exclusiv rațională, "iar artistul reprezintă în sine o enigmă pe care zadarnic am încerca s-o descifrăm". Fenomenul în cauză rămâne o enigmă și pentru scriitorul însuși – o enigmă ce se confundă cu riscul de a rata.

Spiridon Vangheli vorbea despre șansa de "a nimeri unda" comunicării sau relaționării cu lumea

Personajul lui S. Vangheli știe să gândească și să vorbească în limbajul oamenilor de zăpadă, adică în limba visului imaginar, al convențiilor inocente. Acestea din urmă presupun o minusculă filosofie constructivă, prin care să întregească pornirile cunoașterii, intuițiile, impulsurile instinctuale – prefigurare a unui subconștient viguros. Rămas singur acasă, copilul își construiește o lume a sa din nimic. Marele Nimic pe cât este de efemer, ca zăpada lui Ciuboțel, pe atât de sugestiv se manifestă el în sensul revelării multiplelor dorinți, în primul rând, a nevoii de apropiații săi. Din zăpadă eroul lui Spiridon Vangheli își durează "bunică" și "bunel", pentru că nu-i are în realitate. În vis, însă, ei există și se cristalizează prin jocul închipuirilor (baba și moșul de zăpadă). "Cuprins" în acest joc, scriitorul are grijă de corecția traiectoriei imaginare, orientând-o *în mod strategic spre universal: cei din vis sunt* eternizați prin imaginarul cosmic:

"- Moșul a mai zis că el a aprins luna pe cer să nu-ți fie urât noaptea".

Prin reprezentare și vis eroul anulează singurătatea, mai mult – își descoperă permanența sa în univers, în timp și spațiu. Tot astfel cum cei din eternitate (bunelul sau bunica) își justifică prezența prin elementele perene ale Marelui Tot. Gestul din jocul lui Ciuboțel de a împrumuta Mătușei Dalba șalul mamei, iar lui Moș Dalbu – fularul sau luleaua este întemeiat pe o "filosofie" pe cât de naivă, *inocentă*, pe atât de *justificată* prin aluziile ei.

Un aspect nu mai puțin important în opera lui

autorul. Iar drept confirmare a acestei revelații muzicale îi răspunde o pasăre de câmp, tot în limbaj muzical:

"- Vai, ce clopoței are câmpul! De aur!
- Pitpalac! Pitpalac! Așa e! – cântă o prepeliță".

Clopoței de aur este o imagine sinestezică, întrucât aurul denotă nu doar culoarea pâinii, ca produs material, dar și o calitate spirituală, exprimată prin "sonoritatea spicului", ca zvon al vitalismului universal care își găsește ecou în cântecul păsării – alt simbol al universalismului. Remarcabil în acest sens este dialogul dintre cei doi pui din nuveleta cu titlul laitmotivic *Lie-Ciocârlie*:

"- O cunosc pe mama încă din ou, - a spus un pui.
- Păi în ou e întuneric – a zis celălalt pui
- E întuneric în ou, dar se aude. După cântec o cunosc pe mama…".

Cântecul e animatorul existenței, este expresia sublimă a comunicării, care a dat naștere limbii vorbite. Cei doi pui întreabă și răspund:

"- Dar de ce cântă mama?
- Ca să nu uităm limba noastră…".

Fenomenul în cauză se răsfrânge și asupra numelor pe care le poartă personajele. Spiridon Vangheli are ceva din spiritul caragialian, în sensul *intuirii naturii eroului prin fizionomia* și sonoritatea cuvântului de nume. Autorul ciclului *Isprăvile lui Guguță* lucrează asupra numelui personajului ca și asupra unei întregi opere literare. Cât privește numele de Guguță, acesta, conform declarației scriitorului, a suferit o adevărată metamorfoză. Există, mai întâi, în *concepția maestrului anumite principii conform* cărora se naște viitorul personaj al cărții. În primul rând, primește un nume în lume acel copil care trece prin suflet. Guguță, înainte de a fi promovat sufletește, s-a numit Gugulea. "Numele ăsta însă – explică scriitorul micilor săi cititori – îmi zgâria urechea. Copilul din suflet trebuie să aibă un nume mai cald și numele acesta s-a tot rotit în urechi până s-a prefăcut în Guguță. Numele nu pică din cer – lămurește scriitorul în continuare – însuși caracterul băiețașului cerea sonoritatea acestuia…".

Așadar, *fiece nume ascunde în sine un* caracter. Numele copilului, al personajului se naște din străfundurile caracterologice și temperamentale ale ființei umane care concentrează în sine o lume. Povara acestei concentrații îi revine și sunetului, mai exact structurii, poziției și tonalității acestuia.

Și la acest capitol, S. Vangheli dă dovadă de multă ingeniozitate ludică. Cuvântul onomastic plutește la el într-un câmp iluzoriu al inspirației poetului și se durează în "rotire" aidoma unui corp ceresc din galactica ființării sale, ca o stea a destinului, așa cum s-a rotunjit Steaua lui Ciuboțel. Ea se prezintă, la început, cu "*numenul*" ei, *cum ar zice Kant*. Datoria scriitorului este de a-l desprinde din Marele Tot și a-l individualiza. Firește că acest proces va fi transfigurat într-un mod specific și adus la numitorul comun al accesibilității măriei sale micului cititor și care devine o curiozitate surprinzătoare pentru cititorul matur.

La nivelul sonor sau expresiv al creativității numele apare cu "numenul" său și se modelează în continuare ca o expresie sinestezică de cromatic și auditiv, de duritate și blândețe sau tandrețe, ecourile individualității lui acumulându-se dintr-o cultură a sensibilității scriitorului, dintr-o memorie involuntară intertextuală, dintr-un gust strategic al auzului.

Astfel, câinele, de exemplu, se numește Faraon, care ne duce cu gândul la antichitate, la numele vechilor regi ai Egiptului, dar și la numele unui joc de cărți. Anacronismul numelui an[illegible]

e și un vot de încredere, un criteriu , totodată, a operei scriitorului preferat. dintotdeauna – observă poetul Nicolae într-un articol jubiliar consacrat scriitorului don Vangheli – au încredere anume în torul care își întemeiază relațiile cu cei mici ocratic, pe egalitatea sufletelor.

Pe un scriitor care crede, ca și copilul, că florile besc și pomii gândesc, copiii îl consideră de-al

În viziunea copilului din prozele lui Spiridon gheli florile și pomii vorbesc într-un grai al tăcerii. cerea – observă Lucian Blaga – trebuie să fie tutindeni în poezie, *cum moartea e necurmat* zentă în viață".

Autorul ciclului *În țara fluturilor* încearcă să iască acest grai al "infrasunetelor", care ating dul tăcerii, dar nu fără a trăi clipa singurătății sonajului său:

"Un fluture a aflat că Radu a rămas singur acasă venit să-i țină de urât.

- Mă lași să mă așez pe scăunelul acela u? – a întrebat fluturele.

Ion Creangă. *Harap Alb*

fenomenului stă în talentul scriitorului de a accede în câmpul libertății ludice, în virtutea căreia copilul *face marile lui descoperiri menite* să-l înnobileze și pe omul matur.

Criticul Mihai Cimpoi la o conferință jubiliară consacrată scriitorului Spiridon Vangheli menționa că cea mai nimerită formulă a genului pe care o cere timpul de azi ar fi "Literatura despre copii și pentru părinți". Cititorul matur găsește în literatura autentică *despre copii a lui Spiridon Vangheli* un parfum regenerator de suflet, o minusculă mitologie a existenței noastre, bazată pe analogii și ingenuitate și care exclude falsul, prefăcătoria. În acest sens S. Vangheli e un Saint-Exupery al nostru. Ca și luptătorii cu baobabii din proza scriitorului francez, eroii lui Spiridon Vangheli sunt *preocupați de anumite sensuri* și *tâlcuri* ale existenței. Deosebirea ar fi că scriitorul moldovean se retrage mai hotărât din zona fantasticului și caută miracolul existențial mai insistent în zona realului, cotidianului. Perspectiva este semifantastică, lăsând cât mai mult spațiu ludicului, care se manifestă în culorile și nuanțele temperamentale *specific naționale*: atât în cadrul parabolei, anecdotei, cât și în planul limbajului.

Așa cum la Ion Creangă limbajul e altul decât al oricărui popă din Humulești sau Fălticeni, tot astfel la Spiridon Vangheli avem un limbaj select. Arta *selectării* constă în reductibilitatea vorbirii. Din oralitate scriitorul alege ceea ce e durabil și sclipitor: "Da hulubul, mai căpos, unde le spune…". Psihologismul este subtilizat nu atât prin estetism cât mai ales prin istețime. S. Vangheli pune preț, *mai ales*, pe latura etică a comunicării, fără să neglijeze, bineînțeles, metafora, personificarea, simbolul, care, și acestea, sunt eticizate, deprinse, de pe acum, cu povara semnificațiilor filosofice.

Omul de zăpadă este în proza lui Spiridon Vangheli un personaj

baladele lui Spiridon Vangheli "cuvintele cânta", au o respirație melodică, "dacă știi cum să le așezi" (M. Sorescu). Scrierile lui Spiridon Vangheli îmbină mici simfonii cu variate tonalități de interpretare a lumii celor mici. De acum în *În țara fluturilor* sesizăm acordurile unei "uverturi" de atmosferă anunțătoare de sfârșit de iarnă, cu răvășiri de viscol amenințător și ciripiri de vrăbii supărate, alternând cu orizonturi solare, primăvăratice cu roiuri de păsări și "pâlcuri de toporași". Cuvintele cu proprietățile lor sonore concordează cu ordinea evenimentelor relatate, astfel încât dau efectul de mic concert simfonic, dezlănțuit dincolo de sugestivitatea relatărilor. *Graiul* graurilor sau al ghioceilor nu poate fi înțeles pe deplin decât într-o continuitate melodică, sincronă:

"Nu, nu, nu! – a dat glas un ghiocel. –

Fără deal, nu ne ducem și nici gardurile nu ne plac. Piticii în cușme albe trăiesc numai la libertate…".

Cântecul e născător de viață, de culoare, de frumos. Este emblema sinestezică a existenței în general. Cântă orice plantă, vietate, fenomen al naturii:

"- Luri-luri! Luri-luri-la! – a prins a cânta Izvorul atât de frumos, că în jurul lui răsăreau viorele, ca să-l asculte…"

Poetul Spiridon Vangheli are simțul regenerării naturii și lumii prin cântec. El aude viața dincolo de cuvânt. Anume această calitate e descoperită și în sensibilitatea personajului său. Prin chipul și asemănarea lor lucrurile sau fenomenele își determină o voce sau o tonalitate muzicală.

"- Dzin! Dzin! Dzin! – au prins a suna clopoțeii albaștri din poiană, bucuroși de oaspeți".

Bineînțeles, scriitorul nu intenționează să găsească pentru înființarea fiecărui obiect o stare corespunzătoare evidentă. Fenomenul poate rămâne cu "numenul" său, iar muzicalitatea – intuită. În orice caz, muzicalul rămâne cu funcția de aprofundare a gândirii și sensibilității. Fulgii, de pildă, se prind în "horă", interpretând un dans al existenței noastre și al existenței în genere, sugestiv intitulat *Hora albă*. Vara, ca și orice alt anotimp, are simfonia ei. Orice plantă sau viețuitoare are limbajul ei muzical comunicând cu

atmosfera și atitudine de voie bună față de prietenii lor credincios. Cocostârcul s-a numit Haralamb – o pasăre masivă, solemnă, comparativ cu alte zburătoare. Consonantele labiale în alternanță cu vocalele deschise denotă o solemnitate de o gravitate aproape ironică. Același efect îl are și nourul Gavril. Îmbinarea de sunete din acest cuvânt ne inspiră senzația de joc, de îngrămădire, de burlesc, de vraiște ce consună cu disproporțiile infantile. Fluturele a fost botezat de scriitor Chiril. Alternanța accidentală a celor două silabe din cuvânt exprimă nu atât suavitate sau gingășie, cât neastâmpăr, activism, ce corespunde viziunii copilului, atras nu numai de sunetul estetic al naturii, dar și de cel vital, propriu-zis. Ghiocica este un nume dezmierdător, căci își face apariția *în condiții unice*, *iar cumulul de sunete respectiv* inspiră gingășie și caldă admirație. Rândunica e numită tot cu un diminutiv – Pachița. Cuvântul e alcătuit din trei silabe. Prima alternează cu a treia, iar a doua rămâne suspendată, producând un efect sonor zigzagat, un profil vizual geometric, avântat, care definește ceea ce se cheamă zbor de rândunică. Să nu uităm că toate acestea sunt deduse pe calea ludicului, a imaginației și fanteziei infantile, care ne oferă revelații fascinante. Puiul de melc are numele de Culăeș. Îmbinarea de sunete sugerează ceva moale și domol. Diminutivul Steluța sugerează ceva mic și îndepărtat, dar de o lumină foarte apropiată sufletului. Mâța se cheamă Tecla. Acest nume, cam arhaic, ne amintește de o ființă pașnică de când lumea, primitoare și veșnic dispusă etc.

Încheind observațiile noastre aici, am mai adăuga că, dacă e să-i credem profetului că fiecare dintre noi se naște sub o stea călăuzitoare, Spiridon Vangheli s-a născut sub steaua lui Ciuboțel, Grăia-Singur sau Guguță – o stea, sub raza căreia ne încălzim, ne luminăm și noi…

Să o păstrăm neprihănită pe seninul cerului *nostru*, *iar maestrului* Spiridon Vangheli să-i dorim mulți ani înainte și putere de inspirație pe unda inocenței înnobilatoare.

Timofei ROȘCA

Copilul

Nu te teme!
îmi spunea copilul
ducându-mă de mână ca pe un orb,
deși vedeam clar luna
casa
pereții
și fotografia părinților mei.

Nu te teme!
Repeta copilul
cînd m-am împiedicat de iarbă,
iar în iarbă
umbrele noastre
păreau îngropate.

Mamă,
a suspinat copilul,
dacă te temi,
El nu va veni!

Ah,
mi-am zis,
uite cum e să nu asculți
de înțeleptul acesta!
Și am închis ochii strîns
să nu mai las vreo umbră
să acopere Visul
în care doream
și speram
să fim fericiți.

Nina SLUTU

Aviz

Joi, 4 martie a.c., ora 15.00, în Librăria „Luceafărul" (str. 31 August, 98) va avea loc lansarea următoarelor cărți de debut din colecția „La steaua…", apărute la Editura „Prut Internațional":

Mihaela PERCIUN „O fabulă pentru rege",
Doina POSTOLACHI „Galerie de gânduri",
Irina Filatova „Dni naugad",
Aurica Borzin „Nesomn pentru demenți".

Uniunea Scriitorilor din Moldova
Editura „Prut Internațional"

FD florile dalbe

"STEAUA CALITĂȚII" Categoria AUR
Premiul internațional PENTRU CALITATE ȘI EXCELENȚĂ
PARIS 2008
SOCIETE DES LEADERSHIP IN QUALITY
Institutul Internațional

11 febr
Fondat: r
Serie
ISSN 1

revistă educativ-cognitivă și literar-artistică pentru copii și adolesce

MAXIMA SĂPTĂMÂNII

Dragostea este credința, ea este religia fericirii terestre.

A. de MUSS

Acord liric

Grigore VIERU

ARS POETICA

Merg eu dimineața, în frunte,
Cu spicele albe în brațe
Ale părului mamei.

Mergi tu după mine, iubito,
Cu spicul fierbinte la piept
Al lacrimii tale.

Vine moartea din urmă
Cu spicele roșii în brațe
Ale sângelui meu –
Ea care nimic niciodată
Nu înapoiază.

Și toți suntem luminați
De-o bucurie neînțeleasă.

Ora clasei

Ziua Îndrăgostiților, această romantică și emoționantă sărbătoare, a poposit pe meleagurile noastre acum 15-20 de ani, când am descoperit cam ce sărbători au amicii noștri occiden-

Grigore VIERU: 75 de ani de la naștere

VIERU AL NOSTRU

Pe 14 februarie, curent, Grigore Vieru ar fi împlinit 75 de ani. Iubit de toată lumea, poetul plecat în neființă a rămas între noi prin poemele și cântecele sale, dar și prin dragostea sa de neam și țară. Contemporanii recunoscători îi promovează opera și îi cinstesc memoria. Mărturii grăitoare ale acestei atitudini sunt Festivalul de Poezie „Grigore Vieru" și înălțarea busturilor poetului la Iași, Alba Iulia, Chișinău (va fi inaugurat pe 14 februarie) ș. a.

Publicăm în continuare câteva discursuri și poezii dedicate marelui niciodată dispărut.

Grigore VIERU

LIMBA ROMÂNĂ

Limba Română nu conferă har nimănui. În țara de peste Prut, până și copiii de grădiniță stăpânesc bine frumusețea Limbii Române, dar ei nu se numesc scriitori. Zadarnic și-o iau ca scut toți nechemații noștri în literatură. Și, totuși, Limba este cel mai de seamă ajutor al scriitorului, nimeni nu ne poate încuraja atât de mult ca ea, iar după mama care ne-a dat viață este singura ființă care nu ne abandonează în pustiul singurătății.

Nu putem spune că Limba Română dispăruse din spațiul basarabean în timpul Imperiului Sovietic. Dar ea fusese întru totul vlăguită, iar zborul ei era împiedicat de tot felul de lanțuri care, la un moment dat, deveniseră invizibile pentru ochiul nostru. Generația mea a fost victima acelei perioade care ne îmbolnăvise grav, în copilărie și adolescență, nu numai fizic, prin foametea din 1946–1947, ci și spiritual. Acum, Limba Română începe să se reîmplinească, chiar să-și ia zborul în mediul intelectual.

(Din eseul „Pregătindu-mă de moarte, m-am trezit pregătindu-mă de viață")

PENTRU EA

Pentru ea la Putna clopot bate,
Pentru ea mi-i teamă de păcate,
Pentru ea e bolta mai albastră,
Pentru limba, pentru limba noastră.
Dumnezeu prima oară
Când a plâns printre astre,
El a plâns peste Țară
Pentru ea mai sunt răniți poeții,
Pentru ea cresc florile visării
Pentru limba, pentru limba Țării.
Dumnezeu prima oară
Când a plâns printre astre,
El a plâns peste Țară
Cu lacrima limbii noastre!

VĂMILE LUI GRIGORE VIERU

Iată, Grigore dragă, ai ajuns la 73. Mă bucur mult că ești printre noi. Firav fiind, ai pus pe umerii tăi mult, enorm de mult, o sarcină poate că pentru câteva vieți și, pe deasupra, a trebuit să plătești atâtea vămi...

Ai plătit vamă pentru „casa văduvă și tristă de pe margine de Prut", ai plătit vamă pentru că vii „din munții latiniei" și pentru că n-ai măzgălit Dumnezeul din ochii mamei, n-ai pângărit „verdele care ne vede", ai plătit vamă pentru că ai dat „Alarma" și ai scos copiii neamului din temnițele lui Ilici, pentru că nu te-ai alăturat la cei care îl pălmuiesc până și pe Eminescu, ci, dimpotrivă, ai declarat: „Eminescu să ne judece!"

Și cu mașina au încercat să te calce...

Rateții înnebunesc, invidioșii își pipăie pulsul, vânduții se mai vând o dată și iar pun săgeata în arc, dar să-i lăsăm naibii, Grigore.

Îți aduci aminte, la o întâlnire cu elevii din Lăpușna, s-a apropiat de tine un om din satul tău de baștină, Melniciuc, așa îmi pare că îi zicea. Printre altele, el și-a amintit că, pe când erați în clasa întâi, i-a intrat un spin în picior și tu i l-ai scos.

– Așa mă durea, bre, și tu mi l-ai scos, te tot îmbrățișa omul, și numaidecât ne-a luat acasă.

Eu însă mă gândeam atunci că tu, mai târziu, ai scos spinul din sufletul neamului nostru.

Tocmai de aceea te defăimează unii și vor să-ți cadă condeiul din mână.

Tu, Grigore, știi mai bine decât toți că ai creat valori autentice, că altfel nu le creai și nu aveai milioane de admiratori. Pe asta să te sprijini la greu și te rog să nu mai treci pe stradă cu ziarele acelea denigratoare, care otrăvesc oxigenul pe care trebuie să-l respiri.

La mulți ani, Grigore! Alungă cât mai departe gândul: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi...". Te îmbrățișez.

Spiridon VANGHELI

RUGĂ PENTRU POET

Pentru Grigore Vieru la 70 ani

Doamne, nu usca lacrima pe fața Poetului,
Ci las-o să curgă curățătoare,
Să ne pătrundem de măreția Profetului
Și de taina simțurilor înălțătoare.

Doamne, nu șterge culorile acestui
Frumos Curcubeu,
Ci lasă-l așa proptit în ceruri,
Să ne pătrundem de strălucirea Poetului-zeu
Și a slovelor pline de adevăruri.

Doamne, nu arunca pe umerii mamei
cămașa uitării,
Ci las-o să stea lângă noi, iubitoare,
Să-nvățăm de la ea rugăciunea-nchinării
În fața a tot ce trăiește sub Soare.

Ecologia - o şansă pentru mileniul trei

Natura

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură

Director: ALECU RENIŢĂ

Nr. 8-9 (125-126) august-septembrie 2002

EXPEDIŢIA ECOTURISTICĂ PERLELE PRUTULUI - 2002

14-28 august

Mă doare sufletul că acest colţ de rai al nostru rămâne fără autohtoni

Interviu cu maestrul Spiridon Vangheli

Pentru conformitate: Alecu Reniţă

Foto: Mihai Potârniche

„Acest condei e de o sensibilitate rară. Vangheli face o literatură mare pentru cei mici”.

Dursan Singh, Delhi, India

Ziar nou pentru o societate nouă

DEMOCRATIA

Săptămînal de politici publice

Fii tu însuţi – fii european

Anul III, nr.43-44 (97-98)
Marţi, 9 decembrie 2003

Fondator: Institutul de Studii Europene din Moldova

Chişinău, str.Puşkin 22, bir. 518; tel/fax: 24-35-85; e-mail: democratia@cfem.md; http://www.democratia.cfem.md

Gindeşte liber!

Contrariul păcatului nu e virtutea, contrariul păcatului e libertatea.

Kierkegaard

Evenimentele săptămînii

- Ziua Internaţională a Drepturilor Omului
- 90 de ani de la naşterea scriitorului Nicolai Costenco

ndar ortodox

...stol Andrei

Acţiuni de protest iniţiate de Partidul Social-Liberal în mai multe centre raionale

Duminică, 7 decembrie, în patru centre raionale - Căuşeni, Făleşti, Orhei, Criuleni - au avut loc mitinguri de protest împotriva planurilor de lichidare a Republicii Moldova ca Stat Independent şi Suveran. Participanţii la miting, locuitori din sus-numitele raioane, şi-au exprimat indignarea şi îngrijorarea vizavi de lipsa de ataşament a partidului de guvernămînt, în frunte cu preşedintele acestui partid dl Vladimir Voronin, faţă de valorile naţionale ale băştinaşilor, ale celor care l-

vînt - atît ale reprezentanţilor Partidului Social-Liberal, cît şi ale reprezentanţilor altor partide democratice - s-a menţionat faptul că guvernarea actuală este la un pas de a lichida Republica Moldova, prin subordonarea noastră regimului criminal de la Tiraspol.

Proiectul de federalizare pe care Federaţia Rusă îl promovează prin intermediul partidului de guvernămînt şi personal prin conducerea acestui partid este orientat împotriva statului şi poporului nostru. Menirea acestor tentative

de la responsabilitatea pentru situaţia social-economică, tot mai gravă, ca rezultat al guvernării iresponsabile şi mediocre a comuniştilor. În acest context, s-a menţionat că în doi ani de guvernare partidul comuniştilor a reuşit să distrugă, asemenea hoardelor păgîne ale tătaro-mongolilor, tot ce a fost creat pe parcursul ultimilor ani. Sistemul de drept este completamente bulversat - judecătorii sînt umiliţi şi subordonaţi puterii; sistemul administraţiei publice locale este

asigurărilor medicale obligatorii este incoerentă şi riscă să provoace o criză de proporţii în domeniu oamenii de cultură şi cei din învăţămînt sînt consideraţi a fi duşmănoşi în atitudine faţă de guvernarea comunistă şi, în concesă, trataţi cu dispreţ; surselo de informare în masă sînt teroriza şi supuse unei cenzuri drastice, cei mai buni specialişti din economie şi de la diverse ministere au fost aruncaţi în stradă sau s marginalizaţi, iar în funcţiile de sponsabilitate au fost pro

LABORATOR DE CREAŢIE

Spiridon Vangheli: *"La capitolul "gîndire" sîntem corigenţi"*

"D": Domnule Spiridon Vangheli, s-a dat "şfoară-n ţară" că ne pregătiţi o mare surpriză în acest sfîrşit de an. Despre ce e vorba?

Spiridon Vangheli: Finisez, în aceste zile, o lucrare cu o denumire sugestivă: "Carte de citire şi gîndire" (momente din copilăria oamenilor celebri). E o crestomaţie din patru volume, respectiv, pentru clasele I-IV. Ştiţi că sectorul cel mai slab al nostru este gîndirea? În celelalte ne mai descurcăm, dar la capitolul "gîndire" sîntem corigenţi.

"D": Gîndirea e ceva care se poate învăţa? Ce metode propuneţi Dumneavoastră?

S.V.: Propun nişte texte – cele mai bune poezii şi proze din literatura universală. Prin intermediul lor aş vrea să le dau prilej învăţătorului şi copilului să gîndească mai profund. Textele aparţin unui mare şir de autori din literatura universală şi vor lucra asupra caracterului, atitudinii, a gîndirii în general. Altfel spus, ne vor ajuta să ieşim din mentalitatea noastră marcată de pasivitate, învăţare mecanică, "pe de rost". Avem nevoie de un copil nou. Acest lucru nu este înţeles astăzi de autorii de manuale. De obicei, metodiştii pun în manual ceea ce cred ei de cuviinţă, dar trebuie să pornim de la ceea ce-i place copilului, ce este interesant pentru el. Copilul ar trebui să constituie centrul universului, nu să vină asupra lui metodistul, ca un bulihar asupra puilor, şi să-i ordone: fă asta, fă ceea! Pentru că astfel îl sperie şi îi taie pofta de lectură. Se ştie că o carte nu poate fi citită cu bîtul.

"D": Paralel, cartea va cuprinde momente extraodrinare din viaţa oamenilor iluştri. Ce anume aţi dori să înveţe copilul secolului XXI de la generaţiile anterioare?

S.V.: Aş vrea să-l pun pe copilul din epoca modernă faţă în faţă cu marile personalităţi. Să zicem, Newton, Edisson, Gates, Leonardo da Vinci. Şi să-l întreb: ştii ce făceau ei cînd erau de seama ta? Tu ai aceeaşi vîrstă, te foloseşti de lampa lui Edisson, de calculatorul lui Gates, dar ce faci mai departe - rămîi la ceea ce au inventat ei sau inventezi şi tu ceva pentru alţii? Aş vrea să fie nu doar o crestomaţie pentru învăţător şi elev, dar şi o Carte de familie. Acest lucru este practicat în Europa, unde părinţii nu-şi lasă la nesfîrşit copilul doar cu televizorul şi calculatorul în faţă. El are nevoie să-i citească părintelui o pagină care l-a impresionat, iar părintele simte nevoia să-i citească şi el ceva.

"D": De cînd lucraţi la această carte?

S.V.: Toată viaţa m-am pregătit de ea.

"D": Cartea are, de fapt, un adresat concret: şcoala. Nu aţi încercat să discutaţi despre editarea ei cu Ministerul Educaţiei?

S.V.: Ca scriitor, am convingerea că o astfel de carte este exact ce ne trebuie astăzi. Dar nu am convenit cu nimeni, nu am negociat, dacă e să fiu sincer, nu m-am gîndit nici măcar cum o voi edita. Atunci cînd eşti posedat de o idee frumoasă, ca aceasta, celelalte sînt mai puţin importante. "Negocierile" nu stimulează actul de creaţie.

"D": A fost greu să adunaţi materialul?

S.V.: Foarte greu. De-a lungul timpului, dacă găseam ceva frumos într-o poezie sau proză străină, le traduceam. Mă gîndeam că pentru a educa astăzi copiii trebuie să ieşim la mintea şi experienţa altor popoare. Am tradus şi din engleză, şi din franceză. Din păcate, nici ruşii, nici românii, nu au o asemenea carte, aşa că aici am mers pe un drum nebătătorit. Am evitat cu bună ştiinţă să repovestesc viaţa oamenilor celebri şi mi-am propus o altă manieră - să-l aduc pe copil în ring, să-i prezint materialul viu. Uneori, 600 de pagini de text le-am rezumat în una singură. Ce să vă spun, a fost o muncă enormă, un mare consum de energie. Din cauza aceasta m-am şi îmbolnăvit. Recent, a trebuit să mă internez. În spital mă gîndeam nu cumva să se agraveze boala - dacă se întîmpla ceva cu mine, nimeni n-ar fi ştiut cum să sistematizeze materialul pe care l-am adunat, în ce ordine, pentru care clasă. Acum am revenit la masa de scris şi sper să finisez cele patru volume pînă la sfîrşitul anului.

"D": Din partea noastră şi a cititorilor - multă sănătate şi...rămînem în aşteptare acestei neobişnuite cărţi!

Pentru conform
Tatia

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI
Nr. 24 (562)
Miercuri, 26 iunie, 2002

Un proiectant de anvergură este Sadoveanu, beneficiar al unei reputații nesmintite de arhitect literar al unui spațiu identitar, pe care mulți neavizați îl confundă cu depozitul unui muzeu național la scara unu pe unu.

monica spiridon

convorbiri incomode

matei vișniec

Când scriu în limba franceză, gândesc în limba română și scriu cu materialul lingvistic de care dispun. Sensibilitatea mea rămâne aceea a omului care s-a format în România. Privirea mea rămâne aceea a omului care s-a distanțat și de o cultură, și de alta. Deci nu sunt un francez, ci mai degrabă un navigator pe apele limbii franceze.

opinii

pag. 7 valeriu filimon:

CU sau FĂRĂ?

pag. 10-11 cerneală proaspătă

OMULEȚUL-TATA

paul lumanian

pag. 18 meditații contemporane

Hackerul, un rebel modern

william gibson

Homo ludens:

Spiridon Vangheli - 70

...ăim, de fapt, într-o lume a jocurilor, într-o lume ca joc. Mai vechiul motiv *theatrum mundi* capătă - azi - o semnificație ontologică mai ...anșată: nu asistăm doar la o priveliște, la un spectacol teatral al lumii, ci suntem implicați, ca ființă, în el; suntem *în* joc. Jocul impune, prin urmare, o implicare ființială care e bineînțeles mai mult decât simplă implicare sau simplă participare. Se revelă cu tot evantaiul de conotații adevărul existențial suprem că în marele joc al lumii suntem în mod surprinzător jucați sau chiar de-jucați, adică zădărniciți: în planurile noastre înghițite de planul lumii, cel înfățișat cu o intuiție pătrunzătoare și de Eminescu. Jocul lumii este un joc fără jucător, insinuează Heidegger. Limbii române nu-i scapă aceste nuanțe, căci, în afară de aspectul distractiv obișnuit de petrecere cu elementele de mișcare ritualică sau convențională, ea surprinde semnificații cu adevărat ființiale și anume sugestia limitei, hazardului, riscului dramatic sau tragic, adică a destinului: a juca un joc mare (sau periculos), a-și pune capul (sau viața, situația) în joc, a fi în joc, ceea ce înseamnă gradul cel mai mare de expunere a situației-limită a (auto)pierderii, (auto)distrugerii, (auto)nimicirii. (Am adăugat semnificațiilor atestate de dicționarele explicative acest sens de auto fiindcă în pericol e însuși eul, ființa implicată sau prinsă în joc.) Eminescianul joc al sorții (putere a sorții) este punctul luminiscent de vârf al piramidei semnificațiilor jocului.

Viața cotidiană de azi ne oferă un grandios spectacol al jocurilor: jocuri la apariție, inclusiv la Internet, jocuri de bursă, jocuri olimpice, jocuri de societate, jocurile de noroc, jocuri de cuvinte (la care s-au adăugat integramele), jocuri televizate ale surprizelor, lanțurilor slăbiciunilor.

Procesul de cunoaștere, în lumea de azi, și alege ca ax teoretic de asemenea jocul de la idealiștii germani, de la Nietzsche, de la Kant și de la neokantieni. După cum consemnează Mihai I. Spăriosu dubla natură a jocului, amestecul ambivalent de realitate și irealitate, de adevăr și iluzie, pe care-l implică neapărat, devine o prevedere statuară a fenomenologiei și epistemologiei moderne. „Or, jocul pare să-și datoreze locul său central în gândirea contemporană - unde a devenit remediul vechii sciziuni dintre subiect și obiect, dacă nu chiar remediul universal în ordine metafizică și practică - tocmai naturii sale amfibolice" (Mihai I. Spăriosu, **Resurecția lui Dionysos**, București, p. 12). Jocul este folosit ca instrument teoretic de metafizicienii care s-au împotmolit în rigiditatea categoriilor logice și ilogice, pentru a împăca „jocul" rațiunii și intuiției. Reducția sau parantezarea fenomenologică este ea însăși un joc, după cum sciziunea ce se produce în gândirea valorilor, ducând la paradox, la aporie, poate fi și ea un simplu joc. Oricum, metafizica occidentală încearcă să se apropie - prin teoria jocului (teoria „asemănărilor de familie", cum zice Wittgenstein) de însăși structura ludică a lumii.

Spiridon Vangheli și prietenii săi...

aniversări

Ajungem acum la anumite sugestii utile în acest sens pe care le depistăm în jocul personajelor lui Spiridon Vangheli, care, prin natura lor, sunt niște creații ale jocului și totodată (re)creatori de joc. Găsim, în ei, concretizarea încercării de împăcare între fenomen și individ, între *paidia* și *ludic*, adică între jocul inofensiv prerațional și jocul rațional.

Când ni se mărturisește gândul de a prinde deseara de pe deal stele pentru a le pune în pământ ca să crească mulți sori („Când s-a duce la culcare unul - o să rămână pe cer altul"), avem parcă o inversare metaforică de rânduieli firești, căci sorii nu pot crește în pământ precum cresc plantele și soarele nu poate fi înlocuit cu altul. Or, pe noi nu ne interesează în cazul dat fenomenul ca atare, ci dorința subiectivă a eului care vrea să „corecteze" fenomenul, universul. Suntem în plin joc, așa cum pe ecranul aparatului de joc poți schimba cu adevărat niște sori sau stele și poți combina elementele după dorință.

Spațiul jocului, spațiul agonal sau ludic e un spațiu autarhic, cu o logică a sa imuabilă. Nu poți să-l apreciezi cu criterii din afară, străine convenționalității lui. Iluzia devine adevăr, după cum posibilul se poate ușor transforma în real.

Farmecul jocului este acela că el nu accentuează fatalitatea paradoxului (ca în onto-fenomenologie), ci, din contră, îl neutralizează, îl valorizează în pozitiv, după cum zice Blaga. Pe această ușoară pantă a ipostazierii, a transformării, pe planul imaginarului, a dorinței și intenției se realizează credibilitatea acțiunilor personajelor, care fac din posibilitate o realitate. Putem admite, astfel, că Guguță își poate face o școală acasă din moment ce nu este înscris printre elevi, că poate întoarce direcția ploii, îndreptând-o într-un lan de grâu, că împacă printr-o soluție ingenioasă întregul sat, că el devine cel care spune povești maicii sale: „Sara Guguță a așteptat până s-a culcat mama și i-a spus el o poveste frumoasă s-o adoarmă cât mai degrabă. Pe la jumătate de poveste mama a adormit. Altă dată Guguță s-ar fi gândit ce să facă cu cealaltă bucată de poveste, care i-a rămas în cap, dar acum nu-i ardea de asta. Să fie bună fata de împărat să-l aștepte pe Făt-Frumos până a avea timp Guguță. În altă sară să spună povestea mai departe".

Guguță este un erou paradoxal prin asemenea „isprăvi", ceea ce nu îl împiedică - în planul imaginarului receptat cu îngăduință credibilă de noi - să fie un erou deplin real. Neîmpăcarea patetică cu realul se domolește, se „împământenește", cade din sfera metafizicului infantil în sfera practicului cotidian. În aceasta constă farmecul narațiunilor lui Spiridon Vangheli.

Acest farmec este întregit de faptul că ei concep și simt realul ca pe ceva natural și toate trebuie să se conformeze legilor sfinte ale naturii și naturalității. Ei nu fac altceva decât să repună totul în ordinea naturalului, jucându-se cu jucăriile oferite de însăși natura și făcând, ca să zicem așa, jocul Naturii. (Baudelaire știm că delimita jucăriile artificiale de cele naturale.)

Arghezi mărturisea că a înlocuit natura „cuvintelor sărituoare" pe care le căuta printr-o natură de adaos.

Personajele lui Spiridon Vangheli procedează în domeniul lor de paidia, de joc naiv „prerațional", la o înlocuire a lipsei de natură cu natură propriu-zis. Repun - adică - naturalul în drepturile lui legitime.

Mihai Cimp...

DIRECTOR CONSTANTIN TĂNASE

Timpul

www.timpul.md

SĂPTĂMÂNAL INDEPENDENT

VINERI, 11 IUNIE 2004 ○ NR. 23 (131) ○ 32 PAGINI ○ PREŢ 3 LEI

RESTAURAŢIA CONTINUĂ

LENIN ALĂTURI DE ŞT

CITIŢI P. 14

Voronin cine-i g secu

„AVEM ŞI NOI UN BĂIAT CELEBRU."

Spiridon Vangheli

„Un băieţaş dintr-un sat din Moldova reprezintă calităţile frumoase ale poporului său. Precum sufletul poporului trăieşte în folclor, tot atât de autentic e întruchipat el în caracterul lui Guguţă”.

Irina Tokmakova, Moscova

MOLDOVA SUVERANĂ

JOI, 27 MAI 1999
NR.107 (19546)
PREŢUL 40 bani

Fondator: Guvern

Activitatea Parlamentului

Şedinţă a ADR

...şedinţa ordinară a Alianţei pentru ... Reforme, mai mulţi deputaţi şi- ... nemulţumirea în legătură cu modul ... activitatea Comisiei ... la recentele alegeri locale, ... citind Serviciul de presă ... preşedintele Comisiei ... a remarcat că e pentru prima oară de la 1990 încoace cînd datele privind rezultatele alegerilor n-au fost date publicităţii în mod operativ şi dinamic. Vasile Nedelciuc a mai spus că nerespectarea întocmai a prevederilor Codului electoral ar putea aduce prejudicii imaginii Republicii Moldova în lume, deoarece la alegerile din 23 mai au participat şi un grup de observatori de la Consiliul Europei, care probabil au sesizat neregulile admise.

În continuare, membrii Alianţei au examinat proiectele de legi şi hotărîri, incluse în agenda de lucru a Parlamentului pentru zilele de 27-28 mai. Cele mai multe discuţii au suscitat proiectele de legi cu privire la proiectul individual de privatizare a Societăţii pe Acţiuni "Tirex-Petrol", cel al Legii privind modificarea şi completarea Codului funciar.

Electorala-99

...sul de totalizare ...rge anevoie

Conform informaţiei de la această oră din după amiaza zilei de ieri, la alegerea consilierilor în consiliile ...ale de nivelul I voturile se repartizau astfel: blocul ...ral "Blocul comuniştilor, agrarienilor şi ..." - 293437, blocul electoral "Alianţa ...Moldova" - 170891, blocul electoral "... din Moldova" - 113556, Partidul ... Frontul Popular Creştin ... au acumulat

Relaţiile energetice dintre Republica Moldova şi România pe făgaşul intereselor economice

Avem posibilitatea să livrăm energie electrică Republicii Moldova în volum nelimitat, a declarat Radu Berceanu, ministrul industriei şi comerţului din România, în cadrul întrevederii cu viceprimierul Alexandru Muravschi, ministrul economiei şi reformelor, informează purtătorul de cuvînt al Ministerului Economiei şi Reformelor. La ora actuală România are capacităţi de producere a energiei elec... ...în volum de 10 mii megaw...

MARŢI, 1 IUNIE 1999

MOLDOVA SUVERANĂ

1 iunie - Ziua Internaţională a Ocrotirii Copilului

Aşa ca tine nu mi-a scris nimeni...

...ul te trage de urechi...

Foto: Mihai POTÂRNICHE

Nene Spiridon Vangheli, ce mai faceţi? Sînteţi sănătoşi? Dar familia e sănătoasă? Dacă vă este familia sănătoasă, înseamnă că şi Guguţă e sănătos, aşa-i? Şi eu sînt oleacă sănătoasă. Nene Spiridon, să ştiţi că nu vă scriu degeaba, am să vă pun nişte întrebări.

Prima: Cu toate că aproape aţi luat locul marelui povestitor Ion Creangă, dumneavoastră vreţi să-l ocupaţi cu totul? De ce?

A doua: Soţia vă susţine în cariera dvs. de scriitor?

A treia: Cum credeţi, e bine că în limba moldovenească au intrat cuvinte ruseşti?

A patra: Dvs. credeţi că e bine cînd unii moldoveni se socot români? Dacă da, de ce? Dacă nu, de ce?

Eh! Nene Spiridon, multe întrebări mai am, dar de ce să ne grăbim?

Şi apoi vreau să vă spun că în ograda noastră trăieşte încă o familie, adică, verişorii mei, iar acum vreau să vă prezint familia mea: mama - Tatiana, tata - Petru, fraţii - Ion şi Alexandru.

Şi familia verişorilor mei: Tanti Maricica, unchiul Anatol şi verişorii Tatiana şi Dumitru.

V-aş mai scrie, dar de ce să ne grăbim, cînd avem încă mult timp.

Răspunsurile la întrebări mi le trimiteţi pe adresa: satul Savoda, r.Călăraşi, R.Moldova. Şi vă rog să-mi daţi adresa dumneavoastră. Acum, ca la sfîrşit, o poezie despre eroii mei preferaţi:

Ghiocica cea frumoasă
A intrat la noi în casă
Şi pe pat s-a aşezat
Şi îndată a strigat:
Ciuboţel, ciuboţel,
Ţi-am adus un ghiocel!

La revedere Nene Spiridon Vangheli, aceste desene le-am desenat eu şi verişoara mea Tatiana. Aici sunt reprezentate trei eroine din povestirile matale (Domniţa, Ghiocica şi Măriuca). Restul este: un prosop cu o pîine şi vin, cartea "Guguţă şi prietenii săi" şi un buchet de flori. Desenele verişoarei sunt notate de prietenele din mahala. În scrisoare nu v-am povestit despre ele, dar am să vi le descriu acum: Romina, are 10 ani, învaţă în clasa a III-a. Este blondă, cuminte, ascultătoare şi foarte bună.

Virginia, are 11 ani, este în clasa a V-ea. E de asemenea blondă, cuminte şi harnică.

Valeria, are 15 ani. Este blondă, harnică, sîrguincioasă şi învaţă în clasa a VIII-a.

Şi o prietenă din clasa mea: Tatiana, blondă, are 11 ani, cuminte, ascultătoare şi o bună prietenă.

Încă o dată la revedere.

Guguţa, draga mea!

Ţa-are frumoasă şi înţeleaptă scrisoare ai mai scris tu! Am aflat multe din ea: cum îi cheamă pe părinţii şi pe fraţii tăi, cine-s rudele tale, cum arată prietenele din mahala şi cît sunt ele de harnice, ba şi de o colegă aduci vorba... Într-un cuvînt, eşti o fetiţă cu suflet mare, numai că, tot avînd grijă de alţii, ai uitat să-mi scrii cum te cheamă pe tine... Ca o bună gospodină care nu mai ştie cum să-şi primească oaspeţii, iar ea, sărmana, nu pune nimic în gură.

Dacă spui că o colegă de-a ta - Tatiana cea blondă - are 11 ani, bănuiesc că ai şi tu atîţia şi eşti, probabil, în clasa a IV-a. Şi întrucît nu-ţi ştiu numele mic, nici numele de familie, o să-ţi spun: GUGUŢA. Nu te superi? Aşa de înţelept îmi scrii: "Dacă vă este familia sănătoasă, înseamnă că şi Guguţă e SĂNĂTOS, aşa-i? Şi eu sînt OLEACĂ sănătoasă". Ei, nu eşti tu Guguţa? Tocmai bună ca să-i fii SURIOARĂ! Eu am primit mii de scrisori de la copii, una mai interesantă decît alta, dar aşa ca tine încă nu mi-a scris nimeni.

Şi apoi, mă bucur că l-ai citit nu numai pe "Guguţă", ci cunoşti bine şi altă carte, aceea despre Ciuboţel şi Ghiocica, ba mai mult chiar: ai citit împreună cu verişoara şi prietenele tale din mahala şi "Pantalonia - ţara năstruşnicilor". Păi, altfel, nu desenaţi eroinele din aceste cărţi, ba şi o poezie ai compus. Văd eu, dacă sînteţi fete, mai mult la fetele din cărţile mele trageţi şi asta tot mă bucură, că băieţii, n-ai grijă, îşi fac lor parte. Îmi plac desenele şi poezia e nespus de drăguţă, şi pentru prosopul cu pîine, cu vin şi flori te laud: adică, mă pofteşti în satul tău?

1. Cît despre Ion Creangă, îţi mulţumesc că mă apreciezi atît de mult, dar o faci şi tu din delicateţe, nu-i aşa? Cînd mai spui, însă, că vreau să-i ocup "cu totul" locul, ştii că mă dai peste cap? Lui Creangă n-o să-i ia nimeni locul, Ion Creangă e aşa de mare, că nu ajunge nimeni-nimeni măcar pînă la brîul lui. Eu, ce să zic? Mi-au mai spus şi alţii, dar le-am închis gura: "Măi oameni buni, le-am zis, nu mă băgaţi în bucluc. Eu aş fi mulţumit să fiu măcar iedul cel mic al lui Ion Creangă, iedul pe care nu l-a mîncat lupul...

Parcă văd că te uiţi lung la mine: "Cum aşa, un ied scrie cărţi?" Scrie, de nu l-a mîncat lupul şi-i iedul lui Ion Creangă. Dacă nu-i Creangă, măcar iedul să scrie în locul lui, că vouă vă trebuie cărţi şi despre viaţa voastră, nu-i aşa? Şi apoi bine că are cine le citi, că dacă n-aţi fi voi, aş mai scrie eu, oare, cărţile mele? E drept că le mai citesc şi copiii din alte ţări, dar voi le botezaţi întîi cu ochii, voi le aşteptaţi şi mă bucuraţi cu scrisorile voastre... Cît despre iezi, să nu rîzi, toţi sîntem iezii lui Ion Creangă. Şi au vrut să ne mănînce atîţia lupi, dar iată că nu ne-au mîncat.

2. Mă întrebi de soţe? Da, mă susţine şi o cheamă Eleonora, şi-i tot blondă. E primul meu cititor şi părerea ei înseamnă mult pentru mine. Cînd îi citesc ceva nou, mă uit în ochii ei: dacă rîd, pagina aceasta o să aibă cititori, dacă nu, o refac pe loc.

3. Guguţa dragă, limba noastră se numeşte limba română. Limba aceasta s-a plămădit două mii de ani, iar la temelia ei a stat limba latină, întrucît de la romani şi de la daci ne tragem. În limbă n-au putut să nu intre şi cuvinte de la popoarele care se învecinau cu noi: slavi, unguri şi alţii. Dar limba română le-a asimilat, le-a modelat. De origine slavonă sînt cuvintele: boier, obraz, plug, greblă, lopată, coasă, harbuz, bogat, viteaz, vreme şi altele. Ele au intrat de secole în limbă, sînt fireşti, adică la locul lor, dar cît de caraghios sună cînd îl auzi azi pe un şofer: "Mi-am boţit "crîla" de la maşină..." Sau "Nu vedeam la doi paşi, era "tuman"... Ce caută aici "tuman", cînd avem tocmai trei sinonime, unul mai cunoscut decît altul: ceaţă, negură, pîclă? Am dreptate sau nu? Uite, cuvinte de astea ruseşti care se lipesc ca nuca de perete, n-au ce căuta în limba noastră, dacă sîntem oameni culţi. Bine că ai observat, să-i corectezi şi tu pe cei din jur. Crezi că şoferul acela nu ştie că e vorba de "aripa" maşinii sau de "negură"? Ştie, desigur, dar i-i lene. Cînd mănîncă, se uită în lingură, dar cînd vorbeşte, nu vede ce-i iese din gură, dar să-l întrebăm: "De ce bagi, omule, gunoi în urechile noastre?!"

4. E bine că măcar unii dintre basarabeni îşi dau seama că sunt români, mîine, sper, vor fi mai mulţi. Să ştii însă, Guguţa, una: nu toţi românii sunt moldoveni, dar toţi moldovenii, absolut toţi sunt români, fiindcă de la romani şi de la daci ne tragem. Avem străbuni comuni, limba ne e română şi noi, vorba marelui Eminescu: Suntem români şi punctum!" Să învăţăm frumoasa noastră limbă, s-o vorbim corect, să ne cunoaştem bine istoria şi pe marii noştri înaintaşi, avem cu cine ne mîndri. Să înmulţim, dar, vrednicia şi slava acestui pămînt prin faptele noastre.

Zici că mai ai acasă un sac de întrebări şi ai să mi le dai pe rînd? Le aştept. Îmi plac, draga mea Guguţa, copiii isteţi, delicaţi şi iscoditori alde tine. Să fii sănătoasă, urări de bine - părinţilor, fraţilor, verişorilor şi vecinelor tale. Cum văd, în Sadova fetele sunt mai mult blonde... Eşti şi tu blondă, Guguţa? În următoarea scrisoare negreşit să-mi spui şi cum te cheamă. Adresa mea: 2068 Chişinău, str.Miron Costin, 2, ap.29.

Şi întrucît eşti o cititoare pasionată, scrii scrisori atît de interesante, ai atîtea prietene blonde, îţi fac şi eu un dar: îţi trimit prin bunăvoinţa ziarului "Moldova Suverană" două nuvele din cartea nouă, care n-a apărut încă: "Tatăl lui Guguţă cînd era mic", ilustrată cu mult gust şi talent de pictorul Ion Moraru. Printre nuvele, numaidecît una cu... Oltiţa, tot era blondă.

Cu drag Spiridon VANGHELI

Făclia

Săptămânal de informație, opinie și cultură pedagogică

la 3 octombrie 1954 Nr.11 (3173) Telefon/Fax: 23-37-91 E-mail: faclia@moldnet.md ISSN 1857-

Un triumf al celor mici – "Mărțișorul Copiilor"

...ă marea sărbătoare a primăverii, ...ie, a venit și rândul "Mărțișorului ...ilor", organizat de Centrul ...n pentru Copii și Tineret pe ...incinta Palatului Național.

...despre noul sediu al Centru-... de marele și virtuosul lui ...i importantă scenă a ...lor. Recunosc: ...mai înainte

Moto: "Să păstrăm copilul din noi!"

Spiridon Vangheli. Basmul nuvelistic "Isprăvile lui Guguță"

Demersul didactic

Abrevieri: A.P. – activitatea profesorului; A.E. – activitatea elevilor; S.D. – strategie didactică; I. – interacțiune (E-E elev-elev, E-P elev-profesor).

I. Moment organizatoric.

1.1. Pregătirea de lecție. **A.P.** Trecerea în revistă a zestrei didactice la această oră. **A. E.** Se pregătesc pentru ora de literatură pentru copii. **SD.** Portret. Panou cu foto și grafică. Interviu. **I. - P.**

1.2. Evocarea

A.P. La solicitarea unui corespondent de la săptămânalul „Literatura și arta" se inițiază o discuție cu scriitorul Sp. Vangheli. **A. E.** Ascultă și iau parte la discuție. **SD.** Interviu. Studiu de caz. **I.** E-E.

II. Realizarea sensului

2.1. Evaluarea frontală

A.P. Anunțarea obiectivelor și a motoului. Se pune un set de întrebări la biografia scriitorului: părinții scriitorului; școlile pe care le-a frecventat; primii pași în pedagogie; peripețiile de la Institutul Pedagogic "A. Russo"; abecedarul. Primul film cu desene animate; teatrul Municipal de păpuși „Guguță", studiile de mai departe, întâlnirile ulterioare.

A.E. Răspund la subiectele propuse și unele întrebări-surpriză **S.D.** Metodă activ-participativă **I.** E-E-E-P-E-E.

2.2. Moment poetic.

A.P. Discutarea unor poezii, fragmente de proză, în care sunt reflectate chipuri de copii, pentru a trece la subiectul lecției.

A.E. Recită împreună cu profesorul. Meditează. **S.D.** Metodă activ-participativă. **I.** E-E-E-P-E-E-E.

2.3. Moment introductiv

A.P. Introducere la tema nouă. Cartea despre Guguță – scoică care aduce murmurul copilăriei. Nuveletele – coerența strânsă între ele, specia, structura lor. Tematica nuveletelor. Umorul fin, libertatea vieții copilului.

A.E. Ascultă. Conștientizează **S.D.** Cărțile scriitorului **I. P.**

2.4. Noutăți vangheliene în proza pentru copii

A.P. Prin ce se deosebesc cărțile lui Sp. Vangheli, mai ales "Isprăvile lui Guguță", în literatura pentru copii? Vă rog să discutați în echipe și să răspundeți **A.E.** Lucrul în echipe **S.D.** Descoperire. **I. E-E-E.**

2.5. Comentariul nuveletei "Ocheanul lui Guguță" din cartea "Isprăvile lui Guguță.

A.P. Ce ați constatat, lecturând atent nuveleta „Ocheanul lui Guguță?".

A.E. Activitate individuală, frontală. **S.D.** Dezbateri, comentarii. **I. E.**

2.6. Utilizarea unor tipuri de lectură asupra textului „Darul".

A.P. Menționez că la fiecare oră de limba română învățătorul e dator să exerseze mai multe feluri de citire.

A.E. Utilizează: citirea silabisită, citirea bâzâită, citirea accelerată (tempo accelerat), citirea în lanț, citirea model. **S.D.** Lecturare. **I.** E-E-E-E-E-E.

2.7. Buchiile lui Guguță

A.P. Ion Creangă - pedagog înzestrat - model pentru Sp. Vangheli. **A.E.** Înscenare. Școala în imaginația lui Guguță. **S.D.** Litere coapte. **I. E-E.**

2.8. Cușma lui Guguță

A.P. Subiectul nuveletei „Cușma lui Guguță".

A.E. Cușma cu nărav miraculos. Gaura în cușmă – simbolul răului. Cușma – simbol al generozității, cumsecădeniei, colectivismului. **S.D.** Comentare, înscenare. **I.** E.

2.9. Banca lui Guguță

A.P. Subtextul nuveletei „Banca lui Guguță".

A.E. Moldoveanul aprins la mânie. Răul se iartă, dar nu se uită. Greșelile martorilor. Dragostea de școală, carte.

Lumea interioară bogată.

S.D. Comentare. Înscenare. **I.** E.

2.10. Bunelul.

A.P. Subtextul nuveletei.

A.E. Realul și fantasticul nuveletei. Moartea – moment crucial în viața bunelului. Lupta lui Guguță cu moartea. **S.D.** Comentare. **I.** E.

2.11. Înscenarea nuveletei „Guguță o învață pe mama să meargă pe bicicletă".

A.P. Ce rol are mimica, gestul, pantomimă în lectura textului? Pauza, tonul, vocea, timbrul?

A.E. Rostirea teatrală a replicilor din nuvelete: cu pauze, schimbarea intensității vocii, timbrului, tonului de personaje și de autor. **S.D.** Teatralism, joc de rol. **I.** E-E-E.

III. Reflecție

3.1. Conturarea chipului lui Guguță

A.P. În urma unor comentarii, a unor înscenări, să încercăm a-i contura chipul acestui băiețel neobișnuit – Guguță.

A.E. Lucrul în echipe. **S.D.** Exercițiu creativ. **I.** E-E-E-E-E.

3.2. Amintirile fiicei Rodica despre cuibul părintesc

A.P. Imaginați-vă că sunteți elevi din clasele primare și, citind „Isprăvile lui Guguță" sau alte cărți, cum veți aprecia părinții, bunei și toți oamenii? **A.E.** Meditează.

S.D. Povestire. **I. E.**

3.3. Scrisori de la copii

A.P. Ce i-ați scrie lui Sp. Vangheli?

A.E. Asalt de idei. **S.D.** Joc de rol. **I.** E-E-E-P-E-E-E.

3.4. Olguța Caia, strănepoata lui I. Creangă despre Sp. Vangheli

A.P. Aprecierea muncii, creației lui Sp. Vangheli vine din aproape toate meridianele lumii, cu atît mai mult din – România. **A.E.** Meditează. **S.D.** Apreciere artistică. **I.** E.

3.5. Ecouri din străinătate despre Sp. Vangheli

A.P. Cele mai dezvoltate țări ale lumii au cumpărat cartea „Isprăvile lui Guguță", precum și alte cărți pentru copiii lor. Spiridon Vangheli e tradus în mai mult de 43 de țări.

A.E. Iau parte la discuție, completându-se reciproc. **S.D.** Interactivitate. **I.** E-E-E-P-E-E-E.

IV. Generalizare.

A.P. Ce v-a învățat Sp. Vangheli? Ce puteți spune despre motoul lecției de azi? **A.E.** Reflectează. **S.D.** Brainstorming. **I.** E-E-E-P-E-E-E.

V. Notarea.

A.P. Se anunță și se argumentează notele. **S.D.** Comentare. **I. P**

VI. Tema pentru acasă

Lectura atentă cu tălmăcirea subtextului din micropoemele-dialoguri „Băiețelul din coliba albastră".

Nadejda SECRIERU,
profesoară de limba și literatura română, grad didactic ...
Colegiul Peda...
„A. Mateevici", Ch...

DEDICAȚII LIRICE

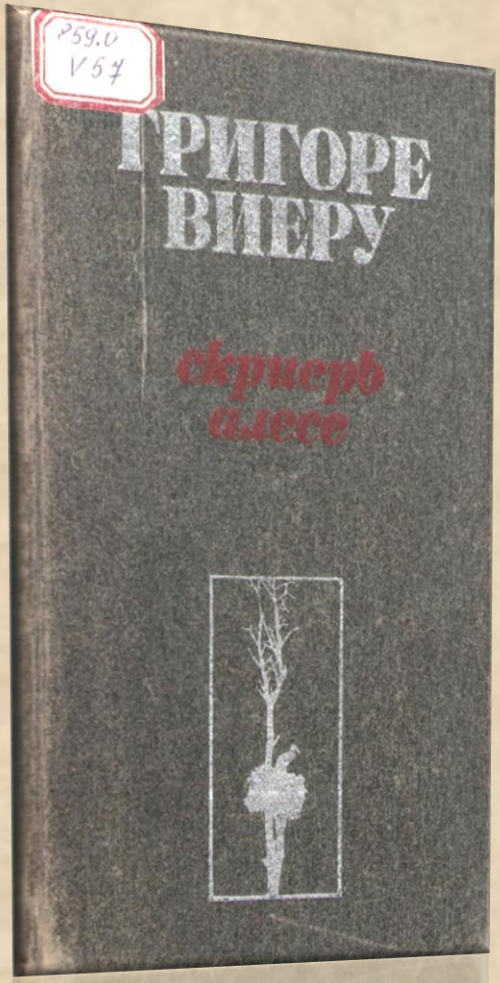

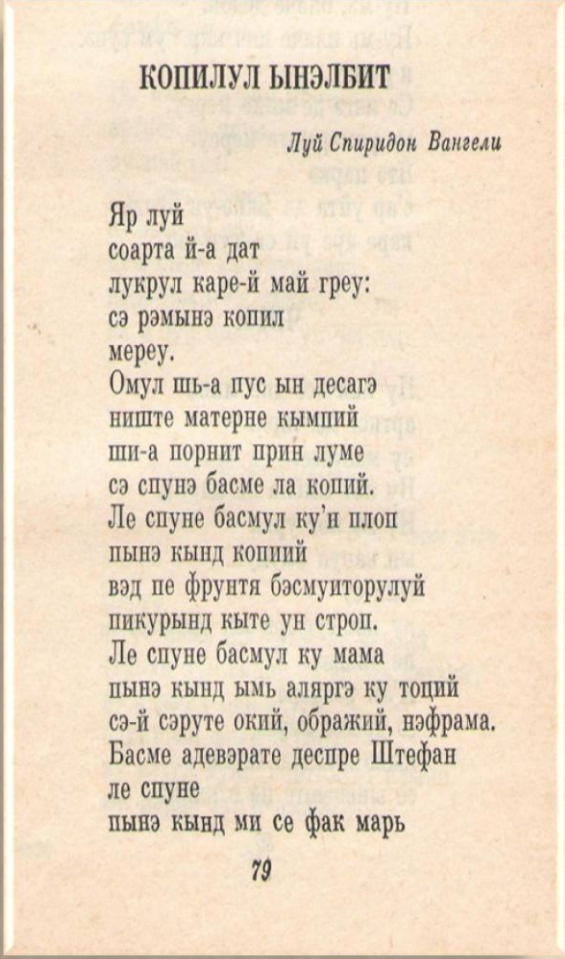

КОПИЛУЛ ЫНЭЛБИТ

Луй Спиридон Вангели

Яр луй
соарта й-а дат
лукрул каре-й май греу:
сэ рэмынэ копил
мереу.
Омул шь-а пус ын десагэ
ниште матерне кымпий
ши-а порнит прин луме
сэ спунэ басме ла копий.
Ле спуне басмул ку'н плоп
пынэ кынд копиий
вэд пе фрунтя бэсмуиторулуй
пикурынд кыте ун строп.
Ле спуне басмул ку мама
пынэ кынд ымь алярга ку тоций
сэ-й сэруте окий, ображий, нэфрама.
Басме адевэрате деспре Штефан
ле спуне
пынэ кынд ми се фак марь

79

Tu ştii

Lui Spiridon Vangheli

Tu ştii
Că un cântec frumos
Rentru copii
Poate salva în viitor
O Patrie.
Tu ştii că un copil
Nu merge nicicând
Degeaba pe drum:

Sau l-au trimis
Părinții cu treabă,
Sau îl aşteaptă
Un zeu undeva.
Tu ştii
Ceea ce oamenii vârstnici
Nu au ştiut niciodată.

Grigore Vieru

COPILUL ÎNĂLBIT

Lui Spiridon Vangheli

Iar lui
viața i-a dat
lucrul care-i mai greu :
să rămînă copil mereu.
Omul și-a pus în desagă
niște materne cîmpii
și-a pornit prin lume
să spună basme la copii.
Le spune basmul c-un plop,
pînă cînd copiii
văd pe fruntea băsmuitorului
din frunzele plopului
picurînd cîte un strop.
Le spune basmul cu mama,
pînă cînd îmi aleargă cu toții
să-i sărute ochii, obrajii, năframa.
Basme adevărate despre Ștefan
le spune,
pînă cînd mi se fac mari
și dîrji ca străbunii.
Iar cînd basme nu mai are
și copiii adastă,
încearcă să le spună
limba noastră.
Băsmuitorul de-acum a-nălbit,
iar basmul acesta
nu are sfîrșit.

asigurarea viabilităţii noastre

În 2006 au fost gazificate 116 localităţi

MOLDOVA SUVERANA

COTIDIAN NATIONAL INDEPENDENT

JOI, 11 ianuarie 2007

Preţul 1,50 lei

CATASTROFĂ AERIANĂ ÎN IRAK

5 moldoveni au decedat în urma prăbuşirii unui avion

www.moldova-suverana.md

Apeşi şi răspunzi

STIRILE ZILEI

Pana

Lui Spiridon Vangheli

De Guguţă ştie lumea
Şi de Ciuboţei,
O ispravă-i fapta bună,
Dacă faci ca ei.

Pană cu cerneală multă
Are Spiridon –
Pana lui ades o-ascute
Fulgul cu creion.

Grigore Vieru

DRAGĂ NENE SPIRIDON VANGHELI ...

SCRISORI DE LA COPII

Sunteți scriitorul nostru drag. Pe Guguță îl ştiu toți. Odată, plecând cu autobuzul la Cernăuți, am auzit cum un om mai în vârstă îi povestea altui om povestirea „Guguță — căpitan de corabie" încât cei din jur nu-şi mai puteau opri râsul. Eu, însă, ştiam că această povestire e scrisă de mata, nene Spiridon...

Vitalie Zigrea, ci VII-a, satul Buda Mică, Cernăuți

Dragul nostru scriitor şi învățător Spiridon Vangheli! Eu am citit cartea „Pantalonia — țara năstruşnicilor" şi tare aş vrea să vorbesc cu un pitic. M-am gândit că o să ies într-o seară cu lună plină şi o s-o citesc încă odată. Atunci am să ajung în Pantalonia.

Rodica Rotaru, Cărpineni

Nene Vangheli, spuneți-ne când e ziua lui Guguță. Noi vrem să-i dăruim o pălărie, că umblă vara în căciulă...

Trei copii din satul Molovata, Dubăsari

Eu am mulți prieteni şi toți Vă aşteaptă cu nerăbdare să veniți. Şi eu Vă aştept, de când Vă aştept!!! Oare nu cumva m-ați uitat? Eu sunt Gheorghiță!!! Am dat mână cu Dumneavoastră prin scrisoare!

Vă trimit şi fotografia mea. Iar acum Vă zic la revedere şi dau mâna cu toți scriitorii.

Gheorghe Gârbu, cl. III-a, satul Coşcodeni, Sângerei

Bună ziua, Spiridon Vangheli. Vă rog mult să-mi trimiteți o povestire nouă despre Guguță. Ta-are îmi plac povestirile matale. Vă rog să mi-o trimiteți în scris, prin radiou sau prin televizor, dar să nu uitați să mă anunțați la ce oră. Aştept răspuns cu nerăbdare.

Cu drag, Anatol Corăbieru, satul Răzeni, Căinari

Oneşti, România.

Dragă Guguță, eu sunt Sonia. Tu nu mă cunoşti? Fac parte şi eu din nenumărații tăi prieteni ce-i ai în țară şi peste hotare. Mă gândesc că acum ai nu numai o cuşmă în care încape un sat întreg, ai şi un sat în care încape o lume întreagă!..

Să ne trăieşti, Guguță!

Sonia Sârbu, cl.VI-a, Oneşti

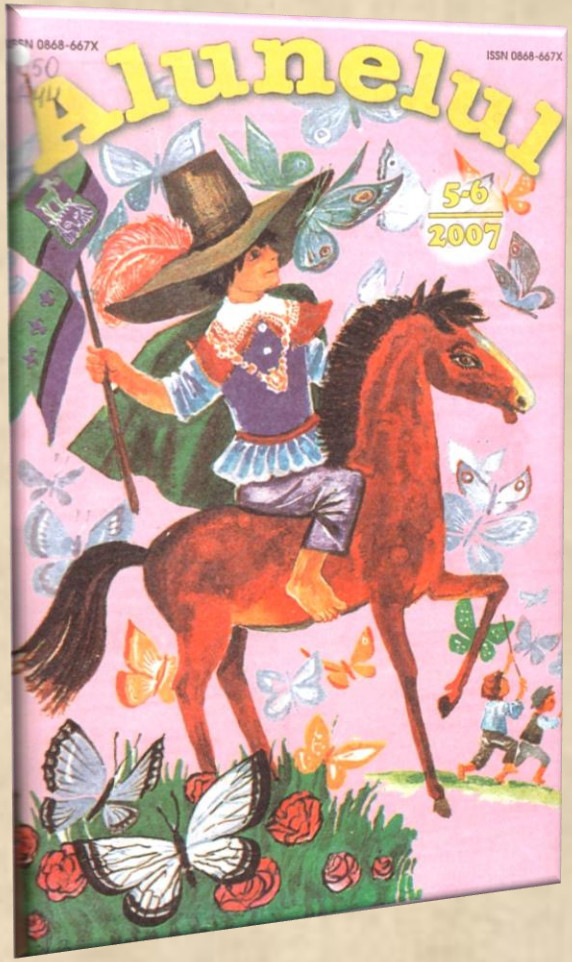

Copiii îi scriu lui Spiridon VANGHELI

Eu mă scol la ora șase, dar mata, nene Vangheli, la ce oră te scoli? Te rog să te scoli mai dimineață și să scrii mai multe cărți, că le-am citit pe toate.

Dinu RĂILEANU, cl. 4, mun. Chișinău.

Și să veniți nu la 10, dar la 12 mai, căci atunci o să fie iarbă verde. Scrieți-mi pe care drum o să intrați în sat, că noi avem trei drumuri.

Andrei BLAJĂ, cl. 3, s. Coșcodeni, r. Singerei.

Anul acesta, la prima lecție opțională, doamna Olga Cojocari ne-a spus: Dragi copii, vă prezint o neasemuită comoară. Aici sînt ascunse multe cheițe pe care noi le vom scoate în evidență. Iar ele ne vor da curaj, încredere în puterile proprii, ne vor arăta cum să ne schimbăm pe noi înșine ca să facem fapte frumoase. Comoara despre care vă vorbesc e «Carte de citire și gîndire» de Spiridon Vangheli. Și cursul care îl începem o să-l numim FILOZOFIE PENTRU COPII.

Daniela ȘOVA, cl. 4, s. Zahoreni, r. Orhei.

Stimate Spiridon Vangheli, cu cărțile dumneavoastră ne umpleți inimile de bunătate și sinceritate. Ele sună așa de dulce și armonios, de parcă o nimfă ți-ar cînta la ureche cu o harpă de aur. Sînt pline de imaginație și înțelepciune, inteligență și generozitate, curaj și frumusețe. Vă mulțumim mult că ne îmbogățiți și ne luminați mintea cu gînduri noi și îndrăznețe.

Ana-Maria GHERBOVEȚCHI, cl. 2, gimn. "M. Eminescu", or. Orhei.

Datorită «Cărții de citire și gîndire», în mine s-a născut un omuleț care îmi cere să citesc tot timpul liber. Asta îmi cere el și nu-i zi în care să nu citesc.

Arcadie RUDAC, cl. 4, s. Volovița, r. Soroca.

Eu v-am visat astă noapte. Cînd i-am spus bibliotecarei, ea a zis că eu sînt Guguța...

Ludmila TĂLĂMBUȚĂ, cl. 4, s. Pruteni, r. Fălești.

Dragă Spiridon Vangheli, dorința mea cea mai mare e ca să vină acasă mama și tata din Italia și să le citesc și lor din «Carte de citire și gîndire», o carte plină de înțelepciune.

Vica VACARCIUC, cl. 4, s. Volovița, r. Soroca.

Nene Spiridon, ce ar fi să trec eu în locul matale și să compun cărți? Că mata ești de acum bătrîn, porți ochelari...

Ludmila NOVIȚCAIA, cl. 4, s. Sărata Nouă, r. Leova.

Și eu vreau să fiu Guguță. Îmi dați voie?

Oleg BUMBU, cl. 2, s. Baccealia, r. Căușeni.

Desen de Aurelia LEU, cl. 4, s. Zimbreni, r. Ialoveni.

© «Alunelul», Chișinău, 2007.

2024227
Universitatea de Stat „Alecu Russo" s. Zimbreni
Biblioteca Științifică
Fond seriale

ÎN ENCICLOPEDII

Spiridon Vangheli

1932

Se naşte la 14 iunie, într-o familie de ţărani din comuna Grinăuţi, judeţul Bălţi. Şcoala primară o face în satul natal. La 12 ani îi moare mama. „Atunci a asfinţit copilăria şi adolescenţa mea, a doua zi m-am pomenit înhămat la carul cel mare al vieţii", va spune mai târziu scriitorul. Era 1944. Tata, un gospodar de frunte, era mereu hărţuit şi ameninţat cu pistolul de NKVD şi golanii satului ajunşi peste noapte la putere. Văzând prin ce trece tata, copiii săi, cu care ţinea gospodăria (arau şi coseau de la 10-11 ani), au înţeles încă de pe atunci pe cine şi pe ce se sprijină puterea sovietică. Când a ajuns scriitor cunoscut şi i s-a propus să intre în partidul comunist – Vangheli a refuzat. Învaţă la Şcoala nr. 1 din Bălţi, apoi la Şcoala din satul Pelinia aflat la o azvârlitură de băţ de satul Grinăuţi. „... Numai de noroc să nu te plângi: am nimerit la o gazdă bună, dar nu aveam unde dormi, mi-au dat patul cămănului. Prepelicarul se covrigea jos, pe o blană de urs, dar pe la o bucată de noapte mă ghiontea cu botul, chipurile, îţi ajunge, şi eu îi cedam patul, că era al lui. Ba încă stăpânul mă dojenea dimineaţa: de ce, adică, dorm pe podea? Era un om vesel, cu serviciul la calea ferată. Nu lua bani de la tata. – Băiatul matale să-mi legene masa câteodată,

Părinţii scriitorului: Ştefan şi Eufrosinia Vangheli

Cu sora Caterina şi tata (1955)

MICĂ ENCICLOPEDIE ILUSTRATĂ A SCRIITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Spiridon Vangheli 608

Împreună cu soţia Eleonora, fiica Rodica şi fiul Radu

Student

asta e piata.
– Dar de ce s-o legene? se miră tata.
– Păi cum să-ţi spun, umblu mult cu trenul şi, dacă nu se leagănă masa acasă, nu pot scrie. De legănat mesele, e-he, numai dă-le pe mâna mea, mai umblam şi la şcoală, dar dorul de casă cioplea cu toporul în sufletul meu de săreau surcelele şi nu-mi găseam astâmpăr. Una-două, şi alergam la iarmaroc: nu cumva este vreo căruţă din sat de la noi? Când o găseam, îmi lipeam fruntea de botul calului şi parcă înviam atunci. – Să vină tata să mă ia de aici, îi rugam pe oamenii din satul meu. Într-o zi m-am inciudat: cât o să legăn masa asta în Bălţi?! Şi am părăsit şcoala. De unde până unde, mă procopesc cu o rablă de aparat nemţesc şi nu mă fac fotograf în sat? De câştigat, de, mai nimic. Când aveam peliculă în aparat, când nu, dar cum vedeam pe drum o fată mai drăguţă, îndată scoteam rabla aceea şi fata unde punea mâinile în şolduri şi-mi trăgea un zâmbet, da băieţii crăpau de ciudă..." (Din cartea *Tatăl lui Guguţă când era mic*).

1950

Din clasa a VIII-a trece direct în clasa a X-a, vara susţinând extern examenele pentru clasa a IX-a şi iată-l absolvent al şcolii medii. Se angajează profesor de matematică la Şcoala din satul Sângereii Noi, unde lucrează o singură zi. Văzând că celor doi profesori de matematică nu le ajung ore şi se tot ceartă, le-a dăruit toate orele lui de profesor tânăr şi dus a fost. Intră apoi la Institutul

609 *Spiridon Vangheli*

MICĂ ENCICLOPEDIE ILUSTRATĂ A SCRIITORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

La masa de lucru

Învăţătoresc din Bălţi, peste o jumătate de an îi vine în cap alta – să se transfere la Institutul Pedagogic din Chişinău.

1952

Din martie e student la Institutul Pedagogic. El e acela care a inaugurat Foaia Literară a Institutului Pedagogic, înfiinţând, totodată, cunoscutul cenaclu literar, unde au prins aripi scriitorii consacraţi de azi, colegii săi: Grigore Vieru, Victor Teleucă, Gheorghe Vodă, Pavel Boţu, Mihail Ion Ciubotaru, Valentin Mândăcanu. De aici a pornit şi drumul actorului şi regizorului Ion Ungureanu.

1955

Spiridon Vangheli se căsătoreşte cu Eleonora Popa – colegă de facultate, prietenă de suflet şi de gânduri. La absolvire e recomandat la aspirantura Institutului de Literatură din Moscova, îşi face bagajele, dar, în drum spre Moscova, e luat „cu arcanul" la armată şi dus în fundul Siberiei. De ce s-a temut în copilărie – n-a scăpat mai apoi. Întors la vatră, nici n-a vrut să audă de aspirantură. Va lucra doi ani de zile la Şcoala medie din Năpădeni – satul de baştină al soţiei.

1958

Se naşte fiul Radu.

1960

Revine la Chişinău în calitate de redactor la Editura Cartea Moldovenească, apoi redactor superior la Editura Lumina.

1961

Se naşte fiica Rodica.

1962

Debutează cu cartea pentru copii *În ţara fluturilor*.

1964

Vede lumina tiparului cartea de miniaturi *Băieţelul din coliba albastră*, ilustrată de Igor Vieru.

Oferind autografe copiilor din Japonia

Lucrînd la Abecedar împreună cu Ge'Vieru

Este primit în Uniunea Scriitorilor.

1966

Editează cartea *Balade*, prefață – George Meniuc, ilustrații – Igor Vieru.

1967

La Editura Lumina apare cartea *Isprăvile lui Guguță*. Pictor Alexandru Hmelniți.

1968

Apare monografia *Miracolul cotidianului* de Raisa Suveică, consacrată creației lui Spiridon Vangheli. O surpriză frumoasă pentru copii – mărgăritare din poezia universală selectate și tălmăcite de Spiridon Vangheli și adunate în cartea *Iepurașul albastru*. Scriitorul va mai dărui grădiniștilor o carte de căpătâi: *La noi la grădiniță* (Povestiri, versuri, scenete), dar va avea mari neplăceri: l-a introdus în viața copiilor din Republica Moldova pe George Coșbuc, Barbu Ștefănescu Delavrancea, I. Al. Brătescu-Voinești, Emil Gârleanu, Otilia Cazimir și alți clasici români. În același an apare cartea *Conăcării (folclor de nuntă)* alcătuită de Spiridon Vangheli. De necrezut, dar direcția Editurii Lumina apelează la instanțele superioare și, în consecință, tot tirajul cărții (30 de mii) e sechestrat,

Împreună cu cititorii lui Guguță la

gata să fie dat la cuțit. Poveste veche – conține și conăcării „românești", ba mai mult chiar – la pagina 7 o trimitere la izvorul respectiv cu caractere latine. Vangheli găsește argumentele necesare, va răzbate cu greu la Comitetul Central și-l va convinge pe Dumitru Cornovan să „elibereze" tirajul, dar în aceeași zi pleacă demonstrativ de la editură. Se angajează consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova. Timp de 25 de ani a condus Secția Literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor, împărtășindu-le tinerilor din experiența sa și ajutându-i să-și editeze cărțile.

La pre

1971

În sfârșit, după 4 ani de salahorie și o luptă pe viață și pe moarte cu toate instanțele regimului, care depersonaliza și deznaționaliza copiii noștri, apare la Editura Lumina mult așteptatul ABECEDAR scris în colaborare cu Grigore Vieru. Este singurul manual care a supraviețuit la noi, într-un s purtat în 2 milioa

1971

La Conc bună carte pentru copii *Guguță* e distins cu Premiul Unional. Apare cartea *Ministrul bunelului (Alte isprăvi de-ale lui Guguță)* – prezentare grafică de Isai Cărmu,

Academicianul Eugen Simion îi înmînează Premiul Academiei Române „Ion Creangă" (1996)

Editura Lumina. În selecția lui Spiridon Vangheli văd lumina tiparului două cărți: *Bună ziua, școală!* și *Carte pentru toți* – o carte de mare succes.

1972

Editează cartea *Columb în Australia*, Editura Lumina. (Cenzura interzice tipărirea povestirii *Republica cu trei consuli*. Apare integral doar în 1994).

1973

Scriitorul promovează valorile literaturii naționale și universale pentru copii. În selecția sa apare antologia literaturii autohtone pentru copii *Sezătoare în codru*. Traduce cartea *Pepi Cioraplung* a cunoscutei scriitoare suedeze Astrid Lindgren. Face o călătorie pe jos cu fiul Radu prin 20 de sate – de la Chișinău până dincolo de Bălți, la bunicul Ștefan.

1974

Editează antologia *Copiii planetei* (Pagini alese de proză universală pentru copii). La Rio de Janeiro scriitorul e distins cu Premiul Internațional – Diploma de Onoare Andersen pentru cartea *Ministrul bunelului*.

1975

Primiți urătorii? (carte de sinteză în seria *Biblioteca școlarului*, Editura Lumina), prefață de Stanislav Rassadin. O piesă pentru teatrul de păpuși: *Bună seara, Steaua Polară* (culegerea *Pe scena școlii*). Apare în limba română celebra carte *Peter Pen și Wendi* de scoțianul James Barlie, traducere – Spiridon Vangheli.

1976

Literatura artistică scoate de sub tipar *Cercelul de argint*, a doua antologie a scriitorului din literatura universală.

1979

Apare *Guguță – căpitan de corabie* cu desene de Igor Vieru, postfață Mihai Cimpoi, editura Literatura Artistică.

Între copiii școlii din satul Mereni

1980

Scriitorul e distins cu Premiul de Stat al Moldovei.

1981

O carte nouă: *Steaua lui Ciubotel* – un alt erou, o altă ipostază a copilăriei. Prezentare grafică de Lică Sainciuc. În același an mai vede lumina tiparului cartea: *Calul cu ochi albaștri* (Povestiri, desene de Igor Vieru). La 1 iunie în Grădina Publică din centrul capitalei se inaugurează Cafeneaua pentru copii GUGUȚĂ. Apare antologia: *Fetița din Hiroshima* (Din poezia universală pentru copii – selecție și traducere – Spiridon Vangheli).

1982

Premiul Ministerului Învățământului din Moldova pentru cartea *Steaua lui Ciubotel*. Conferirea titlului de Maestru emerit al artelor din R.S.S. Moldovenească.

1983

Moare tatăl scriitorului, Ștefan Vangheli, născut în anul 1889. Vede lumina tiparului cartea de sinteză *Guguță și prietenii săi*, pictor Lică Sainciuc, Editura Literatura Artistică. Autorul vizitează Japonia. Are întâlniri de neuitat cu traducătorii și cititorii săi în superbul Palat al Copilului din Tokyo, în orașele Kyoto și Osaka.

1985

Literatura Artistică editează *Scrieri alese*: postfață – Mihai Cimpoi, prezentare grafică de Alexei Colâbneac. *Isprăvile lui Guguță* sunt editate la București (Editura Ion Creangă). Se naște nepotul Viorel. Vede lumina tiparului antologia prozei ruse pentru copii: *Băiatul trezit de privighetori*. Selecția și Cuvânt înainte de Spiridon Vangheli.

1986

Apare cartea *Privighetoarea*. Vine cu o nouă antologie: *Povestea muntelui albastru* – o selecție din proza estoniană pentru copii însoțită de cuvântul autorului.

Premiera cărții Tata lui Guguță când era mic

Scriitorul este invitat în Statele Unite ale Americii, se va întâlni cu cititorii săi la Boston, New York, Washington.

1987

Este invitat împreună cu soția și participă la Săptămâna Literaturii pentru Copii în Bratislava. Editează antologia prozei autohtone pentru copii *Cele mai frumoase flori*, în limba rusă.

1988

Spiridon Vangheli e distins cu Premiul de Stat al Uniunii Sovietice pentru volumul de sinteză *Guguță și prietenii săi*. În cuvântul rostit la Kremlin cu ocazia înmânării Premiului de Stat scriitorul remarcă: „Mă bucur că vremurile noi au trezit conștiința harnicului meu popor ce își recapătă acum sentimentul demnității naționale și sunt sigur că poporul meu va ieși învingător din umilința și înjosirea pe care i le-au adus regimul lui Stalin și perioada stagnării" (*Literatura și arta*, 1989, 1 ianuarie).

1989

La Editura Literatura Artistică vede lumina tiparului cartea: *Pantalonia – țara piticilor*, ilustrată de Iurie Leu, precum și volumul de sinteză *Mărița sa Guguță*.

1990

Apare ABECEDARUL, refăcut în grafie latină. Pictor – Lică Sainciuc. *Pantalonia – țara piticilor* e declarată cea mai bună carte a anului la Concursul organizat de Uniunea Scriitorilor din Moldova. La București (Editura Ion Creangă) este editată *Moara veselă (Steaua lui Ciuboțel)*. La Chișinău apare *Băiețelul din coliba albastră* în grafie latină. Editura Hyperion scoate de sub tipar monografia lui Vladimir Korkin *Otkuda prișol Guguță?* Se naște nepotul Ștefan.

1991

Editura Lumina lansează cartea *Ghiocica* în grafie latină, seria *Biblioteca școlarului...* Spiridon Vangheli este ales Președinte

La jubileul celor 70 de ani. Muzeul Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu" (2002)

al PEN-Clubului din Moldova – filială a Asociației Mondiale a Scriitorilor.

1992

Eseurile scriitorului, tipărite în *Literatura și arta*, contribuie la renașterea națională. I s-a conferit titlul onorific „Scriitor al Poporului din Republica Moldova". La Chișinău se inaugurează Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță".

1993

Participă la Congresul Asociației Mondiale a Scriitorilor, care are loc la Santiago de Compastela (Spania).

1994

Editura Turturica scoate de sub tipar *Guguță și prietenii săi* în două volume cu grafie latină. Pictori: Igor Vieru, Octavia Țarălungă, Boris Diodorov, Lică Sainciuc, Alexei Colăbneac, Iurie Leu. Participă la Congresul Asociației Mondiale a Scriitorilor de la Praga.

1995

Invitat de Literarisches Colloquium Berlin, se află o lună de zile în Germania, lucrând cu traducătorul la tălmăcirea cărții *Pantalonia – țara piticilor* în limba germană. La București, are loc premiera cărții *Guguță și prietenii săi*.

1996

Se epuizează primul tiraj de masă și Editura

Nepoții Viorel și Ștefan

Turturica reeditează *Guguță și prietenii săi* în două volume. În același an cartea se editează și într-un volum. Scriitorul e distins cu Premiul Academiei Române „Ion Creangă". Este decorat cu Ordinul Republicii.

Cu soția și nepotul Ștefan la Roma

1997

Premiul „Carte frumoasă – cinste cui te-a scris" acordat de Centrul Cultural Francez din Iași pentru cartea *Guguță și prietenii săi*. (Salonul de carte românească, Iași). La Ungheni se deschide școala primară „Spiridon Vangheli".

1999

Apare cartea *Tatăl lui Guguță când era mic* (Editura Turturica).

2000

Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru cartea *Tatăl lui Guguță când era mic*, carte care se învrednicește și de alte premii. În România scriitorul apare în antologia: *Proza românească pentru copii*. Laureat al Concursului „Zece cărți ale secolului XX basarabean" pentru volumul *Isprăvile lui Guguță*.

2001

Editează cartea *Copii în cătușele Siberiei* (Editura Oltița).

2002

Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România.

2003

Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță" montează piesa *Taina inelului* de Spiridon Vangheli.

ÎN DICȚIONARE

Dicționarul scriitorilor români din Basarabia. 1812-2006

VANGHELI, Spiridon (14.6.1932, Grinăuți, Bălți). Prozator, poet, traducător și editor. Școala primară din comuna natală. Clasele următoare le face în or. Bălți și în com. Pelinia. Absolvește Institutul Pedagogic „Ion Creangă" (azi, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă", 1955). Profesor, apoi redactor la editurile Cartea Moldovenească și Lumina. Debutează în 1962 cu placheta *În țara fluturilor*. Volume: *Soarele* (1963), *Pe lume* (1964), *Băiețelul din coliba albastră* (1964), *Balade* (1966), *Isprăvile lui Guguță* (1967), *Ministrul bunelului* (1971), *Columb în Australia* (1972), *Primiți urătorii?* (1975), *Guguță – căpitan de corabie* (1979), *Steaua lui Ciuboțel* (1981), *Calul cu ochi albaștri* (1981), *Privighetoarea* (1985), *Pantalonia – țara piticilor* (1989), *Ghiocica* (1991), *Guguță și prietenii săi*, vol. I-II (1994), *Copii în cătușele Siberiei* (2001) ș.a. A tradus din poezia și proza universală pentru copii: *Iepurașul albastru* (1968), *Fetița din Hiroșima* (1981), *Peter Pan și Wendy* de James Barrie (1975, 1988) și *Pepi Cioraplung* de Astrid Lindgren (1973, 1984). **V.** este unul din coautorii *Abecedarului* (1970, 1990). În 2006 realizează un proiect de proporții *Carte de citire și gândire* pentru cl. I-IV în 4 volume. Poet prin excelență al universului copilăriei, **V.** se remarcă printr-un mod original de interpretare, copilăria fiind văzută printr-o prismă universală. Eroul său, Guguță, este îndrăgit atât de micul cititor, cât și de cel matur. *Isprăvile lui Guguță* și *Steaua lui Ciuboțel* au fost traduse în engleză, franceză, germană, rusă, ucraineană, cehă, slovacă, japoneză, chineză, armeană, letonă, maghiară, bielorusă, turcă, lituaniană, bulgară, finlandeză, estonă, arabă, georgiană, hindi, italiană ș.a., înregistrând tiraje de milioane de exemplare. Distincții naționale și internaționale: Diploma Internațională de Onoare „Andersen" (1974), Premiul de Stat al RSSM (1980), Premiul Ministerului Învățământului (1982), Maestru Emerit al Artei din RSSM (1982), Premiul de Stat al URSS (1988), Scriitor al Poporului (1992), Premiul „Ion Creangă" al Academiei Române (1996), Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România (2002).

Naratorul și poetul dispune de o imaginație prodigioasă, de o inventivitate epică extraordinară, de un simț al compoziției, de un dar al istorisirii vrednice

461

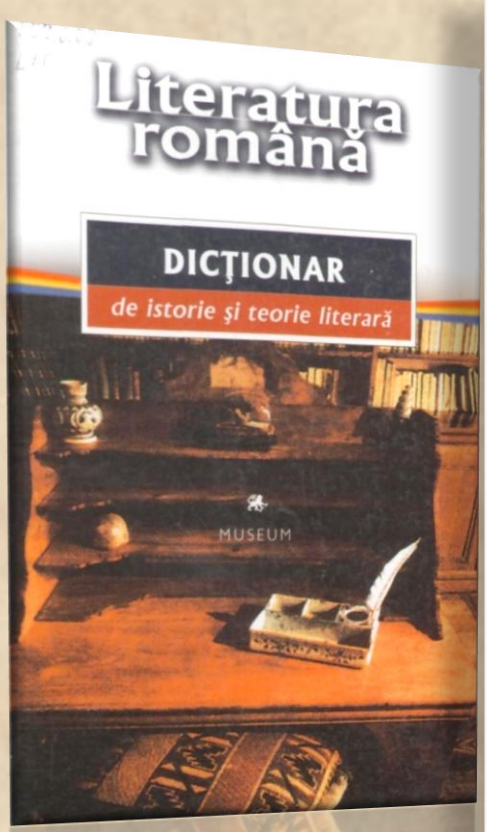

vădit influențat de ideile umanismului apusean, care se manifestă în atitudinea lui critică față de izvoare, în ura lui în contra formelor de ocârmuire despotică orientată și [în] simpatiile lui față de formele de organizație politică și socială ale Apusului. Aceeași cultură umanistă îl face pe Grigore Ureche să afirme cu convingere romanitatea poporului românesc, idee pe care o apără cu mai multă căldură și cu o mai bogată argumentație succesorul său, Miron Costin".(...)[2]

1. N.Cartojan. *Istoria literaturii române vechi*, București, 1980, p.267–269.
2. Ștefan Ciobanu. *Istoria literaturii române vechi*, București, 1989, p.254–265.

VANGHELI Spiridon (14.VI.1932, com.Grinăuți, jud.Bălți). Prozator și poet.

"(...) Debutul editorial și l-a făcut în 1962 cu cărțulia pentru copii *În țara fluturilor*, urmată de o alta, de data aceasta – de miniaturi sclipitoare – *Băiețelul din coliba albastră* (1964). Cărți de referință în cadrul întregii noastre literaturi pentru copii: *Isprăvile lui Guguță* (1967), *Ministrul bunelului* (1971), *Guguță – căpitan de corabie* (1979), *Steaua lui Cuboțel* (1981), *Calul cu ochii albaștri* (1981), *Guguță și prietenii săi* (1983), *Pantalonia – țara piticilor* (1984), *Măria sa Guguță* (1989), *Guguță și prietenii săi*, în două volume (1994).

Spiridon Vangheli a scris și poezie. În afară de încercările presărate în coloanele presei timpului, a publicat cartea de versuri *Balade* (1966). Este coautor, împreună cu Grigore Vieru, al unui excelent *Abecedar*. (...)

În chiar prima sa publicație pentru cei mici – *În țara fluturilor* – Spiridon Vangheli a făcut dovadă înțelegerii sau poate mai curând a intuirii specificului autentic al literaturii dedicate cititorului fraged. Faptul că fluturii au o țară a lor, ca și oamenii, iar Hulubul, Casa, Cuțulică, Fulguișorii și alte elemente ale lumii din jur sunt simțite de Radu ca ființe vii (autorul le ortografiază cu majusculă) adevărește acea contopire a scriitorului cu copilul, fără de care contactul cu destinatarul operelor sale nu este posibil.(...)

Activitatea de mai încoace a lui Spiridon Vangheli este marcată de crearea unui personaj devenit curând o emblemă sugestivă a Copilului (cu majusculă) – Guguță.(...) Ca atâtea personaje crengiene și folclorice, Guguță este uriaș prin capacitatea sa de a inventa parabole în care faptul obișnuit, cotidian, banal chiar, se pomenește hiperbolizat, încadrat într-o atmosferă basmică neverosimilă, dar absolut autentică, după cum se întâmplă, de exemplu, în nuvela *Cușma lui Guguță*. Protagonistul cărților lui Spiridon Vangheli este neastâmpărat în sensul sănătos al cuvântului, ingenios și stăpânit de sentimente vii, puternice, care se transmit în chip firesc și chiar molipsitor nu numai copiilor. Dăm drept exemplu nuvela *Bunelul*.

Îmbinare organică de real și fantastic, ea ne propune o imagine în miniatură a întregii creații vangheliene. E pe moarte bunicul lui Guguță, oamenii vin la el să-l roage să transmită rudelor decedate mai demult vești de aici, de pe pământ. Urlă câinele, Guguță se teme că "o să înghețe bocnă sufletul bunelului până s-a ridica la cer...", "O sanie încărcată cu saci a ieșit pe poartă și a luat-o la moară".

Până aici, totul se pare natural și "ca în viață". Dar Guguță n-ar fi Guguță, dacă n-ar pune la cale niște trebușoare pe cât de năstrușnice, pe atât de magice în accepția lui. În primul rând, el ascunde lumânările, crezând că fără ele bunicul nu va muri. În rândul al doilea, el merge la moară și pornește sania cu cai înapoi acasă, ghidat de aceeași convingere – că fără colaci și pâine bunicul nu va muri. (...)

Când aude "istoria cu sacii care s-au întors singuri de la moară", bunicul "prinde su-

bomboane. Dându-și seama de păcăleală (vioara lui Nătăfleață a „cântat" doar atâta me cât s-a rotit placa cu pricina, supravegheată de amicii săi, Uitucilă și Guguță), sica și-a luat bomboanele, lăsându-l pe Nătăfleață în culmea nedumeririi (***Nătăfleață tă la vioară***). În speranța de a ajunge „detectivi foarte vestiți", Nătăfleață, împreună ățelul său Bimbi, pornesc, plini de importanță, în căutarea căciulii lui Guguță. Când o găsesc, iese la iveală că de fapt cei care au descoperit căciula, precum și alte lucruri nse, sînt chiar „hoții" (***Nătăfleață prinde hoțul***).

Aureliu Busuioc uzează cu mult efect artistic de poanta artistică, plasată la sfârșitul rei secvențe literare, ceea ce conferă narațiunii mult dinamism și expresivitate. În ***ăfleață cel voinic nu se teme de nimic***, atunci când eroul vrea să-și camufleze falsa icie, o face prin următoarea poantă: „- Nătăfleață, ești fricos? / - Ba-s viteaz, ca Făt-mos!/ - Nătăfleață, hai afară!/ - Cum să vin, nu vezi că-i sară?/ - Păi ziceai că nu te i/ - N-am știut c-ai să mă chemi..."

În afară de poanta umoristică, Aureliu Busuioc se servește cu multă abilitate artistică onie. De altfel, ceea ce individualizează proza sa este tocmai nuanța ironică a obser-i naratoriale reflectată de o serie de cuvinte, expresii și imagini: „Dacă te-ai pornit ulă / Dând cu prăștia-n ferești, / Ori te duci cu geanta goală, / Ca un bun școlar ..." (***Semne noi despre pisici pentru mari și pentru mici***). Prin tonalitatea discret ă, legată în mod direct de valențele comice ale artei scriitorului, cartea aduce o notă icular și un stil propriu și distinct. Efectele comice rezultă din opoziția dintre ceea ce și gândește autorul și aerul de seriozitate gravă, cu care povestește. „Atmosfera de upare detașată, tonul ponderat, multă înțelegere pentru slăbiciunile și șotiile specifi-ei vor face și din paginile despre aventurile vechi și noi ale lui Nătăfleață un com-ent impresionant al prozei pentru cei mici", conchide criticul Eliza Botezatu.[184]

Spiridon Vangheli, ***Băiețelul din coliba albastră***. Literatura din Basarabia pen-a ajuns cunoscută în toată lumea datorită cărților lui SPIRIDON VANGHELI unul dintre puținii scriitori care a scris exclusiv pentru copii. Scriitorul debu-anul 1962 cu volumul ***În țara fluturilor***, după care urmează ***Soarele*** (1963), ***Pe*** 964), ***Băiețelul din coliba albastră*** (1964), ***Balade*** (1966), ***Isprăvile lui Guguță*** ***Ministrul bunelului*** (1971), ***Guguță – căpitan de corabie*** (1979), ***Steaua lui*** (1981), ***Calul cu ochii albaștri*** (1981), ***Guguță și prietenii săi*** (1983), ***Pri-rea*** (1985), ***Măria sa Guguță*** (1989), ***Moara veselă*** (1990), ***Ghiocica*** (1991), ***Guguță când era mic*** (1999), ***Copii în căutușele Siberiei*** (2000), scrieri ce ne pe undele miraculoase ale copilăriei. Cartea ***Pantalonia – Țara Piticilor*** este ată cea mai bună carte a anului 1989.

cupat de problema creațiilor pentru copii, Spiridon Vangheli se manifestă și ca or: ***Fetița din Hirosima***, ***Șezătoare în codru***, ***Copiii planetei***, ***Carte de citi-dire***. Este unul din coautorii ***Abecedarului*** (1990) și cunoscut traducător al pentru copii. Scriitorul a tradus din opera lui C.Ciucovski (***Doctorul Aoleu***), gen (***Pepi Cioraplung***), Geims Barri (***Peter Pan și Vendi***).

mea lui Ion Creangă, Spiridon Vangheli reușește să creeze un memorabil re-ut al copilăriei universale, „un arhetip, o esență luminoasă a copilului, obser-

Eliza Botezatu, op. cit., p. 190.

oprită, iar vasul nu poate avea un alt loc, își urmează lucrarea un scenariu ancestral: vasul se umple, devine prea plin, apoi se revarsă și totul reîncepe. Eliberarea se poate întâmpla prin desene, prin poeme, prin eseuri, prin orice fel de creație.

Alexe Rău

BIBLIOGRAFIE

Opera

BLUES matinal: poezie și grafică / Lidia Ungureanu: prez. graf. de aut. – Ch.: Cartea Moldovei, 2002. – 244 p.

PE UN deluşor de-argint: poezii şi scenete pentru copii / Lidia Ungureanu; il. I. Himelnițchi. – Timişoara: Augusta, 2002. – 52 p.: il.

PEISAJE întârziate: [versuri] / Lidia Ungureanu; cop. Vladimir Melnic. – Ch.: Hyperion, 1991. – 119 p.

Referințe critice

ȚOPA, Efimia. Lidia Ungureanu // Femei din Moldova: enciclopedie. – Ch., 2000. – P. 291.

NASTASIU, Vasile. Inspirația între „Răul de bărbați" și „Valul de femei": [Lidia Ungureanu] // Lit. și arta. – 2004. – 27 mai. – P. 5.

BÂTCĂ, Veronica. Fişier biobibliografic: [Lidia Ungureanu] // Limba Română. – 2001. – Nr. 9-12. – P. 115.

FURDUI, Galina. Înflorire continuă: [Lidia Ungureanu] // Lit. şi arta. – 2001. – 18 oct. – P. 5.

ROȘCA, Agnesa. Dezvelirea spiritului ascuns: [Lidia Ungureanu] // Lit. şi arta. – 1998. – 30 iul. – P. 5.

ROȘCA, Agnesa. Înfiorată de iubire: [rec. la poezia de dragoste] // Florile dalbe. 1997. – 11 dec. – P. 3.

VORNICU, Ion. „Îmi duc crucea vieții cum ai duce un gând...": [Lidia Ungureanu] // Lit. şi arta. – 1995. – 12 oct. – P. 4.

SPIRIDON VANGHELI, n. 14 iunie 1932, s. Grinăuți, Râşcani. Prozator. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1964). Studii la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă" din Chişinău (promoția 1955). După absolvire lucrează profesor, redactor şi redactor superior la editurile „Cartea moldovenească" şi „Lumina". În 1968 devine consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, timp de 25 de ani conduce secția literară pentru copii a Uniunii Scriitorilor.

Biobibliografie

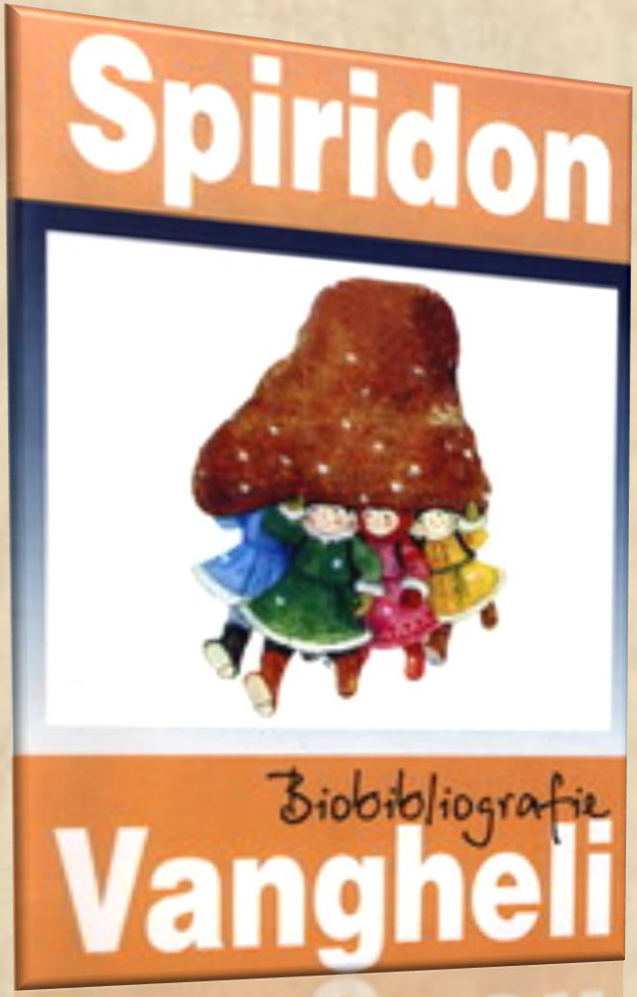

septembrie 1957

Primator
Maria

Cererea

Nord-Estul direcției Institutului învățământului din București.

Terminând în anul de față școala medie, eu, Botnari Spiridon Ștefanovici, rog direcția Institutului să mă înscrie în rândurile studenților la facultatea de limbi și literaturi moldovenești.

Rog direcția să-mi realizeze cererea.

semnătura

2

Autobiografie.

Eu, Botnari Spiridon Ștefanovici, m-am născut în anul 1932 în satul Grinăuți raionul Bălți, în familia țăranului agricultor Botnari Ștefan Spiridon. În timpul de față părinții sunt membri în colhoz.

În anul 1944 am intrat în școala din s. Grinăuți.

Tot în acel an, după o boală grea, a murit mama. În anul 1946 am intrat și urmez învățătura în clasa V în școala moldovenească mixtă N 1 din satul Ștefănești. În anul școlar 1949 - 1950 am intrat în clasa a VII-a în aceeași școală. În vara anului 1950, în urma promovării examenului de admitere am fost înscris în clasa IX. În anul de față am intrat în școala mixtă.

semnătura

БЕЛЬЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УЧИТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ

филолог. отд.

ЭКЗАМЕНАЦИОННЫЙ ЛИСТ №

Фамилия Вангели имя Спиридон отчество Степанович

Протокол № 2 от 14 август 1951 г.

(личная подпись)

Инспектор методист

ОТМЕТКА О ПРОХОЖДЕНИИ ПРИЕМНЫХ ЭКЗАМЕНОВ

№ п/п	Наименование дисциплины	Характер экзамена	Дата экзамена	Оценка	Подпись экзаменатора
1	История СССР		14.8.51	отл.	
2	География	устно	15.8.51	хор.	Брагинец
3	Русский язык	письм.	2.X.51	удв.	Шестер
4	Русский язык	устно	6.X.51	удв.	Шестер
5					
6	Молд. яз.	письм.	8/IX-51	хор.	Шестер
7	Молд. яз.	устно	8/IX-51	хор.	Шестер

Фамилия, нумеле ши нумеле дупэ татэ
Фамилия, имя, отчество — Вангели Спиридон Степанович.

Факултатя
Факультет — филол. молдавского языка и лит.

А интрат
Вступил — 1/IX-1951 г. (трекут) ла курсул
(переведен) на курс — первый.

зам. директора по научн. и учебной работе
Ковтуненко

Семеструл I ал анулуй де инвэцэмынт 195—
1-й семестр 195___ учебного года

КУРСУЛ ПЕРВЫЙ

КУРСУЛ ТЕОРЕТИК
ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ КУРС

№№ а. р. №№ п. п.	Нумиря дисчиплинийй / Наименование дисциплины	Нумэр. часур. / Колич. часов	Фамилия професорулуй орь доцентулуй / Фамилия профессора или доцента	Нота де екзамен / Экзамен. отметка	Дата дэрий екзаменулуй / Дата сдачи экзамена	Искэлитура екзаминаторулуй / Подпись экзаменатора
1	Молд. язык	136	Черный	отл.	15/I-52	[illegible]
2	Педагогика	72	Чебан	отл	20/I-52	Чебан
3	Введение в литературов.	52	Чебан	отл	27/I-52	Чебан
4						
5						
6						
7						

2

ЫНТЫЙ КУРС

Вангели Спиридон Ст.
фамилия, нумеле ши нумеле дупэ татэ а студентулуй
фамилия, имя и отчество студента

КУРСУЛ ПРАКТИК
ПРАКТИЧЕСКИЕ ЗАНЯТИЯ

№№ а. р. №№ п. п.	Нумиря дисчиплинийй / Наименование дисциплины	Нумэр. часур. / Колич. часов	Фамилия инвэцэторулуй / Фамилия преподавателя	Нота де екзамен / Отметка о сдаче экзамена	Дата дэрий екзаменулуй / Дата сдачи зачёта	Искэлитура инвэцэторулуй / Подпись преподавателя
1	Физ. восп.	36.	Литасов	зачёт	30/IV-52 г.	Литасов
2	Основы мат.		Гозун	зачёт	19/[illegible]	[illegible]
3	Русский яз.	70.	Гозун и зачёт	зачёт	30/V-52 г.	[illegible]
4						
5						
6						
7						

3

Desene animate, Diafilme

- **Guguță;**
- **Moşii Crăciuni;**
- **Banca lui Guguță;**
- **Pozna lui Guguță;**
- **Cum a crescut Guguță într-o noapte;**
- **Cuşma lui Guguță, *Guguță-poştaş;***
- ***Cadoul lui Guguță;***
- ***Guguță-căpitan de corabie;***
- ***Noaptea de Anul Nou;***
- ***Guguță frizer;***
- ***Măturătorii* etc.**

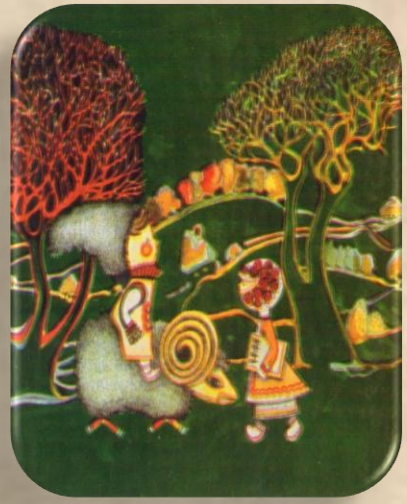

S.VANGHELI ŞI TEATRUL DE PĂPUŞI

- *“Bună seara”*
- *“Steauă Polară”*
- **“Taina inelului”**

TAINA INELULUI

SPIRIDON VANGHELI ÎN ARTĂ

Pictor Glebus Sainciuc
http://madrizen.com/archives/1077

ÎN TIMBRE

http://philatelynews.com/2010/moldova/europe-2010-childrens-books-moldova/

Sub căciula lui GUGUȚĂ

- 1981 – Chişinău, cafeneaua ”Guguță” din parcul public “Stefan cel Mare”;
- 1982 – Fabrica de jucării din Durleşti confecționează păpuşa *Guguță*;
- 1983 – A fost lansată insigna “Guguță”;
- 1992 – Chişinău, teatrul municipal pentru copii ”Guguță”;

Teatrul Municipal de Păpuşi "Guguță"

- 1996 – Fabrica de bomboane “Bucuria” produce ciocolata “Guguță”;
- 1997 – Ungheni, şcoala primară ”Spiridon Vangheli”;
- 2005 – Bălți, şcoala primară nr.21 ”Spiridon Vangheli”

Şcoala primară "Spiridon Vangheli” din oraşul Ungheni
http://foto.dinmoldova.info/details.php?image_id=299&sessionid=535aaa6678cb7b3dfd299e683bc2a456

Şcoala primară ”Spiridon Vangheli” din Bălți
http://hotnews.md/articles/view.hot?id=14660

“Prin opera lui Spiridon Vangheli copilăria a aprins o candelă cu flacără de aur în altarul limbii române din acea parte fermecată de țară românească numită Basarabia. Spiridon Vangheli este un copil cu suflet de uriaş călător pe toate meridianele cu noua sa tolbă de poveşti humuleştene.

Copiii, copilăria, pacea şi fericirea de a exista a lumii de pretutindeni prin copii şi copilărie şi-au găsit în Spiridon Vangheli un prieten adevărat, un demiurg copil al speranței într-o adevărată poiană de lumină atât de necesară tuturor vietăților lumii”.

Dumitru Vacariu

Bibliografie

1. Spiridon, Vangheli. Biografie. În: Mică enciclopedie ilustrată a scriitorilor din Republica Moldova / select.: Mihai Cimpoi, Anatol Vidraşcu, Vlad Zbârciog. - Bucureşti : Litera ; Ch. : Litera Intern. , 2005, p. 607- 616.
2. Spiridon Vangheli : Biobibliogr. / Bibl. Naț. pentru copii "Ion Creangă". -Ch. : Litera , 1999.- 174 p.
3. http://www.eurotv.md/stire-spiridon-vangheli-guguta-nu-mai-este-al-meu-ci-al-copiilor-de-pretutindeni
4. http://moldovenii.md/md/people/170
5. http://ro.wordpress.com/tag/spiridon-vanghelie/
6. http://www.eurotv.md/stire-spiridon-vangheli-guguta-nu-mai-este-al-meu-ci-al-copiilor-de-pretutinden
7. http://philatelynews.com/2010/moldova/europe-2010-childrens-books-moldova/
8. http://madrizen.com/archives/1077
9. http://bibliotecaovidius.blogspot.com/2012/05/omagierea-scriitorului-spiridon.html
10. http://www.moldovenii.md/md/library/photo-album/id/42

Elaborare:
Valentina Vacarciuc, bibliotecar
Maria Postolati, bibliotecar
Serviciul Comunicarea Colecțiilor